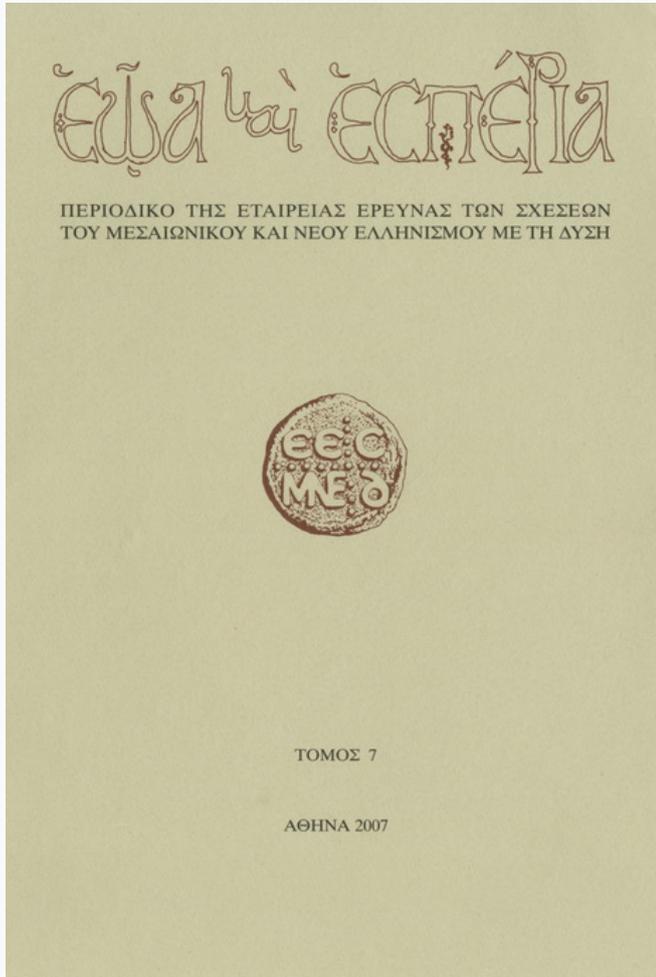

Eoa kai Esperia

Vol 7 (2007)

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ, ΚΟΜΠΑΝΙΑ, ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ. ΓΙΑ ΜΙΑ ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ, ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΟ ΑΓΝΩΣΤΟ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟ ΤΟΥ ΜΙΣΚΟΛC (1801)

ΟΛΓΑ ΚΑΤΣΙΑΡΔΗ-HERING

doi: [10.12681/eaesperia.94](https://doi.org/10.12681/eaesperia.94)

To cite this article:

ΚΑΤΣΙΑΡΔΗ-HERING Ο. (2007). ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ, ΚΟΜΠΑΝΙΑ, ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ. ΓΙΑ ΜΙΑ ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ, ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΟ ΑΓΝΩΣΤΟ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟ ΤΟΥ ΜΙΣΚΟΛC (1801). *Eoa Kai Esperia*, 7, 247–310. <https://doi.org/10.12681/eaesperia.94>

**ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ, ΚΟΜΠΑΝΙΑ, ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ.
ΓΙΑ ΜΙΑ ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ, ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΟ ΑΓΝΩΣΤΟ
ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟ ΤΟΥ ΜΙΣΚΟΛC (1801)**

Κατά τό έτος 2005-2006 είχαμε τή χαρά μαζί μέ τίς συναδέλφους κ.κ. Άναστασία Παπαδία-Λάλα καί Μαρία Εύθυμιού, καθώς καί έννιά συνεργάτες διδάκτορες καί μεταπτυχιακούς σπουδαστές του Τμήματός μας Ίστορίας καί Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Άθηνών, νά πραγματοποιήσομε έρευνα στό πλαίσιο του προγράμματος ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ ΙΙ'. Οί σκέψεις, πού ακολουθοῦν, βασίζονται σέ διαπιστώσεις καί συμπεράσματα μέ βάση, έν πολλοίς, τό ύλικό πού συγκεντρώθηκε κατά τή διεξαγωγή αυτού του προγράμματος. Σκοπός μας δέν ήταν, τουλάχιστον όσον άφορᾷ στίς κοινότητες τής διασποράς, νά δώσομε άκόμη κάποιες λεπτομέρειες γιά τή λειτουργία τους, αλλά περισσότερο νά προχωρήσομε, πιά, σέ μιá βαθύτερη σύγκριση των σχέσεων ανάμεσα στον έλληνικό κόσμο μέ τή Δύση. "Όσον άφορᾷ στό ύλικό, μέ γνώμονα τίς ανθρώπινες καί ύλικές διαθεσιμότητες μας αλλά καί τά κενά τής έρευνας, στοχεύαμε νά έντοπίσομε νέο, άγνωστο ώς τώρα ύλικό περί τίς κοινότητες, καί κυρίως καταστατικά κοινοτήτων, πού θά μᾶς έδινε τή δυνατότητα σύγκρισης, εξέλιξης, έπιρροών -ό στόχος μας αυτός έπετεύχθη στήν περίπτωση τής Ρουμανίας² καί Ούγγαρίας³, αλλά καί τής Βιέννης⁴,

-
1. Τίτλος του συγκεκριμένου υπόεργου «Ελληνικές Κοινότητες και Ευρωπαϊκός Κόσμος (13ος-19ος αι.). Μορφές αυτοδιοίκησης, κοινωνική οργάνωση, συγκρότηση ταυτοτήτων», τό όποιο καί χρηματοδοτήθηκε από τό πρόγραμμα ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ, στό πλαίσιο του προγράμματος «ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ ΙΙ - Ενίσχυση Πανεπιστημιακών Ερευνητικών Ομάδων», μέ ποσοστό 75% από τό Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο καί μέ ποσοστό 25% από Έθνικούς Πόρους. Ύπεύθυνες του υπόεργου οί ως άνω άναφερόμενες Όλγα Κατσιαρδή-Hering, Άναστασία Παπαδία-Λάλα, Μαρία Εύθυμιού.
 2. Δ. ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ, Έρευνητική άποστολή στή Ρουμανία. Έλληνικές κοινότητες (1829-άρχες 20ου αιώνα). Καταστατικά - Σύλλογοι - Ταυτότητες. Εισαγωγικές παρατηρήσεις, βλ. στον παρόντα τόμο, σ. 367-400.
 3. Ι. ΜΑΝΤΟΥΒΑΛΟΣ, Miskolc – Sátoraljajúhely – Βουδαπέστη: αναζητώντας τα ίχνη της ελληνικής εμπορικής διασποράς στην Ουγγαρία, βλ. στον παρόντα τόμο, σ. 335-365.
 4. Η κ. Βασιλική Σειρηνίδου πρόκειται νά δημοσιεύσει μελέτη μέ τίτλο «Βιβλιοθήκη Δημητρίου Ν. Δάρβαρη. Παράρτημα: Η βιβλιοθήκη τής ορθόδοξης έκκλησίας του Kecskemét» σά

ή νά καταγραφoυν σέ ηλεκτρονική μορφή όσο τό δυνατόν περισσότερα καταστατικά, μέ σκοπό νά δημιουργηθεῖ βάση δεδομένων⁶, ἡ ὁποία φιλοδοξοῦμε νά διευρυνθεῖ στό μέλλον καί νά ἀποτελέσει ἐργαλεῖο γιά συγκριτική ἔρευνα πού θά ἀπαντᾷ σέ πολλαπλά ἐρωτήματα. Ἡ ἐπιλογή τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης ἐξηγεῖται λόγω τῆς επικέντρωσης στόν χῶρο αὐτόν τῶν περισσότερων διαχρονικά ἐξελισσόμενων καί μεταλλασσόμενων κοινοτήτων, γεγονός πού θά μᾶς ἐπέτρεπε νά προχωρήσομε σέ συγκρίσεις στόν τόπο καί τόν χρόνο⁷. Ἡ διαθεσιμότητα τῶν προσώπων μᾶς βοήθησε σ' αὐτό. Εἴχαμε στήν ἐρευνητική μας ομάδα ρουμανομαθεῖς, οὐγγρομαθεῖς, γερμανομαθεῖς, ἰταλομαθεῖς, πρόθυμους νέες καί νέους, πού ἐργάσθηκαν καί συνεργάσθηκαν μέ κέφι καί ἀγάπη.

-
- Τετράδια Ἑργασίας τοῦ ΚΝΕ-ΕΙΕ· τόν κατάλογο τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Δημητρίου Δάρβαρη ἐντόπισε στό Δημοτικό Ἀρχεῖο τῆς Βιέννης· τά βιβλία ἀπό τό Kecskenet ἀποτελοῦν κατά βάση τή βιβλιοθήκη Ζαβίρα· βλ. στόν παρόντα τόμο καί τή μελέτη τῆς Μαρίας Στασινοπούλου γιά τό ἀρχεῖο τῆς κοινότητας Ἁγίου Γεωργίου Βιέννης, ὅπως τήν ἀνακοίνωσε στήν ἡμερίδα πού πραγματοποιήσαμε στό Ἱστορικό Ἀρχεῖο τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, στίς 27 Φεβρουαρίου 2006, κατά τήν παρουσίαση τῶν πορισμάτων τοῦ προγράμματός μας.
5. Στό πλαίσιο τοῦ προγράμματος ὁ κ. Κοντογεώργης ἔχει συντάξει ηλεκτρονικές βιβλιογραφικές βάσεις γιά τόν ἑλληνισμό στή Ρουμανία, τούς ἐκεῖ ἐλληνικούς συλλόγους καί ἔχει μεταγράψει σέ ηλεκτρονική μορφή τά καταστατικά τῶν κοινοτήτων τους ἐκδεδομένα καί ἀνέκδοτα. Βλ. καί τή σχετική μελέτη του, Δ. ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ, Σύσταση καί ὄργάνωση ἑλληνικῶν κοινοτήτων στή Ρουμανία. Ἡ περίπτωση τοῦ Τζιούρτζιου καί τῆς Τούλτσεας (β' μισό 19ου αἰῶνα), ὑπό δημοσίευση στο περιοδικό *Μνήμων* 2007. Ὁ κ. Σωτήριος Κουτμάνης ἔχει μεταγράψει σέ ηλεκτρονική μορφή ὑπομνήματα περί τήν ἀδελφότητα τῆς Βενετίας· βλ. τή μελέτη του στόν παρόντα τόμο, Σ. ΚΟΥΤΜΑΝΗΣ, Χρονικά γιά τήν ἱστορία τῆς ἐλληνικῆς κοινότητας Βενετίας (18ος αἰῶνας), σ. 311-334.
 6. Μέ τή βοήθεια τοῦ μεταπτυχιακοῦ φοιτητῆ τοῦ Τμήματός μας κ. Λάμπρου Τραυλοῦ, συνεργάτη τοῦ προγράμματός μας καί ἀξίου περί τόν ηλεκτρονικό προγραμματισμό, καί τόν συντονισμό τῆς μεταδιδάκτορος συνεργάτιδας τοῦ προγράμματος κ. Βασιλικῆς Σειρηνίδου, ἔχει διαμορφωθεῖ εὐρεία συνδυαστική βάση δεδομένων, μέ στόχο νά ἀναδειχθοῦν κοινοτικές λειτουργίες (ὄρολογίες ἀξιοματούχων, τρόποι ἐκλογῆς τους, κοινοτικά σώματα, καθηκόντά τους κ.λπ.), ἀλλά καί ὀρολογίες περὶ τίς ταυτότητες, σέ διάφορες κοινότητες τῆς βόρειας ἰταλικῆς χερσονήσου (Λιβόρνου, Βενετίας, Τεργέστης), τῆς Αὐστρίας - Οὐγγαρίας (Τεργέστης - Βιέννης, Miskolc), Ρουμανίας (γιά τήν τελευταία βλ. καί τό πῶ πάνω ἄρθρο τοῦ κ. Κοντογεώργη).
 7. Δυστυχῶς, ἡ πολὺ χρήσιμη ἐκδοτική προσπάθεια τοῦ Χ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗ, Οἱ κανονισμοὶ τῶν ὀρθόδοξων ἑλληνικῶν κοινοτήτων τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους καί τῆς διασπορᾶς, τ. Α', Νομοθετικές πηγές - Κανονισμοὶ Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη 1984, δέν γνώρισε συνέχεια, ὡς τώρα, καί ἔτσι δέν διαθέτομε συγκριτική ἐκδοση καί τῶν καταστατικῶν τῶν κοινοτήτων τῆς διασπορᾶς, κάτι πού ἐν μέρει καλεῖται νά καλύψει ἡ ηλεκτρονική βάση τοῦ προγράμματός μας.

Ὁ λόγος, λοιπόν, περί τίς κοινότητες, περί τούς μετακινούμενους καί ἐγκαθιστάμενους πληθυσμούς, δέν περιορίζεται στήν τυπική πλήν οὐσιαστική, ὅπως θά δοῦμε, γλώσσα καί ὄρολογία τῶν προνομίων (ὄπου αὐτά ὑπάρχουν) καί τῶν καταστατικῶν / κανονισμῶν, ἀλλά καί σέ πλήθος ὑπομνημάτων, μνημονίων (memoirie) τῶν μελῶν τῆς κοινότητας ἢ ἐκείνων πού ἐπεδίωκαν νά ἐνταχθοῦν σ' αὐτήν (περίπτωση Βενετίας)⁸. Μέσα ἀπό τίς ἀράδες τους ἀναδεικνύονται οἱ ἀγωνίες, ἀντιθέσεις, ἀνταγωνισμοί ὁμάδων πληθυσμοῦ σέ ἐπίπεδο θρησκείας, 'ἐθνικό', σέ ἐπίπεδο διαλόγου/ἀντιλόγου μέ τίς/ἀπέναντι στίς Ἀρχές, καθώς ἡ καιροσκοπική ἢ θυμική ἢ ἐμπειρική συμπεριφορά τους τούς ὀδηγεῖ συχνά σέ διχασμό ἢ ἀλλαγὴ προσανατολισμοῦ. Ὁ λόγος τους ἀναδεικνύει διαφορετικές κοσμοθεωρίες καί ἀξίες, στοιχεῖα πού θά ἦταν ἀδύνατο νά ἐντοπισθοῦν μόνο ἀπό τόν, φαινομενικά, ψυχρό νομικά λόγο τῶν καταστατικῶν. Ἐν στήν περίπτωση τῆς Βενετίας, κατά τήν κρίσιμη περίοδο περί τήν ὑπόθεση τοῦ Μητροπολίτη Φιλαδελφείας Μελετίου Τυπάλδου, στίς ἀρχές τοῦ 18ου αἰώνα, ἔχομε τίς ἀντιπαραθέσεις 'δουτικίζόντων' / ἢ καί καθολικῶν Greci / Ἑλλήνων ἢ ὀρθόδοξων Greci / Ἑλλήνων πρός τούς νεοφερμένους μετανάστες τουρκομερίτες⁹ ὀρθόδοξους· ἄν ἡ ἀντιπαράθεση ἐπαναλαμβάνεται στή Βιέννη στό τέλος τοῦ ἴδιου αἰώνα ἀνάμεσα στούς τουρκομερίτες Griechen/ὀθωμανούς ὑπηκόους καί στούς Griechen und Makedonowallachen/καισαροβασιλικούς ὑπηκόους, πάντοτε ὀρθόδοξους¹⁰· ἄν στό Miskolc τῆς βορειοανατολικῆς Οὐγγαρίας τοῦ 1785¹¹ ἀποκλείονται ἀπό τή συμμετοχή στήν κοινότητα-κομπανία οἱ ὀρθόδοξοι τουρκομερίτες, πού ὡς τότε ἀποτελοῦσαν καί τή ραχοκοκαλιά τῆς κομπανίας, ἐπειδή δέν ἔχουν καταθέσει τόν ὄρκο πίστεως στόν αὐτοκράτορα καί στόν ἡγεμόνα, ὅπως προέβλεπε ὁ νόμος τοῦ 1774¹²· ἄν κατά τήν καταγραφή τῶν παραπά-

8. ΚΟΥΤΜΑΝΗΣ, Χρονικά για την ιστορία της ελληνικής κοινότητας Βενετίας, ὁ.π., καί Ο ἸΔΙΟΣ, Το τρίτο εἶδος. Θρησκευτική υβριδικότητα καί κοινωνική ἀλλαγὴ στήν ὀρθόδοξη κοινότητα τῆς Βενετίας (τέλη 17ου - ἀρχές 18ου αἰώνα), ὑπό δημοσίευση στό περιοδικό *Θησαυρίσματα* 37 (2007). Βλ. τή συγκεντρωτική μελέτη-ἀναφορὰ τῆς Ἀναστασίας Παπαδία-Λάλα στόν στόν παρόντα τόμο, σ. 139-148.

9. ΚΟΥΤΜΑΝΗΣ, Το τρίτο εἶδος, ὁ.π.

10. ΒΑΣΩ ΣΕΙΡΗΝΙΔΟΥ, Ἑλληνες στή Βιέννη, 1780-1850, διδακτορική διατριβή, Τμήμα Ἱστορίας καί Αρχαιολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνῶν, Αθήνα 2002 (ὑπό ἔκδοση ἀπό τίς ἐκδόσεις Ἡρόδοτος).

11. NADYA DANOVA – V. TODOROV, Ἑλληνικά ἐγγραφα ἀπό το ἀρχεῖο τῆς πόλης Μίσκολτς (Ουγγαρία), στό: *Proceedings of the first international congress on the hellenic diaspora*, J. M. FOSSEY – J. MORIN (ἐκδ.), τ. I, Amsterdam 1991, σ. 180-189.

12. ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ, Ἑλληνικές ἐμπορικές ἐπιχειρήσεις στήν Κεντρική Ευρώπη το β' μισό του 18ου αἰώνα. Ἡ οἰκογένεια Πόνδικα, διδακτορική διατριβή, Τμήμα Ἱστορίας καί Αρχαιολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνῶν, Αθήνα 2002, σ. 29-30.

νω αντιθέσεων δέν είναι πάντοτε πρόδηλη ή 'έθνική' όρολογία, όπως θά τήν άναμέναμε σήμερα, έχοντας ύπόψη μας τόν θεωρητικό έξοπλισμό περί έθνικισμού από τόν 19ο αιώνα και έξής, έν τούτοις σ' άλλες περιπτώσεις ό λόγος (δηλαδή ή αφήγηση) είναι καθαρά έθνικός, όπως στίς άντιπαραθέσεις Σέρβων και Έλλήνων στήν Τεργέστη και στή Βιέννη και σέ πολλές παροικίες τής Ούγγαρίας, και αυτό έξηγεϊται ιστορικά¹³. Ός γλώσσα τών προνομίων και τών καταστατικών, συχνά, πλήν, κατά τεκμήριον, τής έλληνικης και τής κρατούσας έπίσημης γλώσσας τών χώρων ύποδοξης (ιταλικης, γερμανικης), άπαντā και ή σλαβοσερβική (Slavjano serbisch): δηλωτικό τής πολυεθνικότητας ή καλύτερα τής πολυγλωσσίας τών συμμετεχόντων. Η πολυεθνικότητα ή ή πολυγλωσσία δέν είναι άπαραίτητο νά άποκαλύπτονται από τό περιεχόμενο τών καταστατικών τόν προβληματισμό μας καθοδηγούν και άλλες άμεσες ή έμμεσες μνεϊες περί τό ένδιαφέρον για τήν ίδρυση σχολείων, τήν άναζήτηση δασκάλων και κυρίως τήν πρόσληψη ιερέων πού νά μήν όμιλούν μόνο τήν έλληνική αλλά και τή σερβική ή τή βλαχική, π.χ. μέ σκοπό τήν κατανόηση τής Θεϊας Λειτουργίας και από τίς γυναϊκες.

Προκρίνω νά ξεκινήσω από τό ειδικό παράδειγμα τής ούγγρικης πόλης του Miskolc και μέ άφετηρία τό πλούσιο ύλικό της νά προχωρήσω στήν άπόπειρα τής σύνθεσης και τής τυπολογίας. Η ένασχόληση μέ τό άγνωστο καταστατικό τής κοινότητας του Miskolc του 1801¹⁴ μέ φέρνει συναισθηματικά πίσω στό 1986, όταν σέ γόνιμο, έρευνητικό ταξειδι μας¹⁵ μέ τόν Gunnar Hering, από τή Βουδαπέστη στό Miskolc, τό Τόκαϊ και τό Sátoraljaújhely στή βορειοανατολική Ούγγαρία (άπό όπου οί συνεργάτες του προγράμματός μας έφεραν, πρόσφατα, τούς πλούσιους έρευνητικούς καρπούς τους) έντοπίσαμε τό κείμενο αυτό¹⁶. Η παροικία του Miskolc έχει τύχει τής μελέτης άρκετών ιστορικών ως τώρα, όμως τό πλουσιότατο διαχρονικά σωζόμενο άρχαιακό ύλικό, διοικητικού, εκπαιδευτικού, οϊκονομικού περιεχομένου, άνα-

13. ΒΑΣΩ ΣΕΙΡΗΝΙΔΟΥ, Βαλκάνιοι έμποροι στην Αψβουργική Μοναρχία (18ος-μέσα 19ου αιώνα). Εθνοτικές ταυτότητες και έρευνητικές αμηχανίες, στό: *Διασπορά – Δίκτυα – Διαφωτισμός* [Τετράδια Εργασίας, 28], ΜΑΡΙΑ Α. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ – ΜΑΡΙΑ ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΧΑΤΖΗΩΑΝΝΟΥ (έπιμ.) Αθήνα 2005, σ. 53-82, όπου και βιβλιογραφία.

14. Βλ. έδω, Παράρτημα Β'.

15. Κατά τήν 15ήμερη παραμονή μας στήν Ούγγαρία στό πλαίσιο τών έλληνο-ουγγρικών και άστρο-ουγγρικών πνευματικών άνταλλαγών.

16. Άναλυτικά για τήν προϊστορία τών έρευνών μας στήν Ούγγαρία, βλ. ΜΑΝΤΟΥΒΑΛΟΣ, Miskolc – Sátoraljaújhely – Βουδαπέστη, ό.π., σ. 335-337· στό ίδιο άρθρο και πλουσιότατη βιβλιογραφία για τήν κομπανία-κοινότητα του Miskolc. Τό ύλικό πού έχομε συγκεντρώσει είναι έξαιρετικά ένδιαφέρον, αλλά άπομένει ακόμη άρκετή έρευνα νά γίνει και φιλοδοξούμε νά τήν ολοκληρώσουμε στό μέλλον.

μένει ακόμη τή συλλογική πραγματέυσή του. Από τις ως τώρα μελέτες, λοιπόν, έχουν γίνει γνωστές πτυχές τής ιστορίας τής κομπανίας, πού φαίνεται ότι υφίστατο ήδη τό 1712¹⁷, εξελισσόταν, εμπλουτιζόταν πληθυσμιακά, όταν, ιδίως μετά τή δεκαετία του 1760 και τις άλλεπάλληλες καταστροφές τής Μοσχόπολης¹⁸, κάτοικοί της μετακινούνταν άλυσσιδωτά προς τήν πόλη-άγορά του Miskolc, πού βρισκόταν στό κέντρο δρόμων μέ τις γύρω έπαρχίες τής Ούγγαρίας, προς και από τήν Τρανσυλβανία, αλλά και τήν Πολωνία, Ουκρανία. Τό Miskolc ήταν ένταγμένο στό ευρύτερο δίκτυο στό όποιο είχαν άκμάσει από τον 17ο αιώνα οί τρανσυλβανικές κομπανίες, αλλά και οί σποραδικά άνεπτυγμένες εγκαταστάσεις όθωμανών ύπηκόων, από τήν έποχή πού ακόμη οί περιοχές άποτελοϋσαν όθωμανικές κτήσεις. Σύμφωνα μέ άπογραφή του 1783, από τους 12.767 κατοίκους τής πόλης οί 212 ήταν μη ουνίτες Έλληνες, οί 82 Έβραίοι, ένω σέ άπογραφή του 1792-1793 άπαντούν 97 Έλληνες οίκογενειάρχες. Τό 1817, όπως μάς πληροφορεϊ σύγγραμμα μέ στατιστικά στοιχεία του νομού Borsod, όπου υπαγόταν διοικητικά τό Miskolc, οί μη ουνίτες Έλληνες, μολοντί άποτελοϋσαν τό 1/463 του πληθυσμού του νομού, κατείχαν άκίνητα, βοσκοτόπια, και ως προς τά ιδρύματά τους «κανένα έθνος δέν μπορεϊ νά τους παραβληθεϊ». Στόν κεντρικό δρόμο, στά ισόγεια των σπιτιών, καταστήματα, καφενεϊα και τά ίδια τά οϊκήματα καταδείκνυαν τον πλοϋτο τους¹⁹.

Καί στήν περίπτωση του Miskolc εϊναι έμφανές τό πληθυσμιακό μωσαϊκό πού προερχόταν ιδίως από τή δυτική και κεντρική Μακεδονία μέ έμφαση τή Μοσχόπολη²⁰. Η άναζήτηση τής ταυτότητας στή γλώσσα δέν άποτελεϊ πάντοτε άσφαλές τεκμήριο. Οί μελέτες των τελευταίων έτών δέν άφήνουν πιά άμφιβολίες για τήν πολυμορφία και τήν πολλαπλότητα ταυτοτήτων, ζητημα ίσως λίγο παράδοξο για μάς τους έθισμένους μέ τά έθνικά κράτη του 20ου αιώνα και τις άποκλειστικές ιδεολογίες τους. Η γλώσσα του πλοϋσιου

17. I. DOBROSSY, Kereskedő csoportok, családok és dinasztikák Miskolc társadalmában a 18. század elejétől a 19. század elejéig [= Έμπορικές ομάδες, οίκογένειες και δυναστεϊες στήν κοινωμία του Miskolc από τις αρχές του 18ου ως τις αρχές του 19ου αιώνα], *A Miskolci Hermann Ottó Múzeum Közleményei* 27 (1991) 153.

18. M. D. PEYFUSS, Die Druckerei von Moschopolis, 1731-1769 [Wiener Archiv für Geschichte des Slawentums und Osteuropas, 13], Wien 1996², σ. 41-47, όπου συζητεϊ και τήν προηγούμενη βιβλιογραφία.

19. DOBROSSY, Kereskedő csoportok, ό.π., σ. 152, 156.

20. Οί DANOVA - TODOROV, Ελληνικά έγγραφα από το αρχείο της πόλης Μίσκολτς, ό.π., σ. 170, μέ άφορμή τήν ύπαρξη στή βιβλιοθήκη του Miskolc βιβλίων μέ τις άκολουθίες των Άγίου Ναούμ, Άγίου Κλήμεντος, Άγίων Έπτá Μαρτύρων άναγνωρίζουν στήν πόλη τό «πολύμορφο έθνικό ποίμνιο από τή Μακεδονία».

ἀρχεϊακοῦ ὕλικου, πού σήμερα φυλάσσεται στό νομαρχιακό ἀρχεῖο, εἶναι ἡ ἑλληνική, τουλάχιστον ὡς τά μέσα τοῦ 19ου αἰώνα. Στήν ἑλληνική ἔχουν συνταχθεῖ καί τά 16 *δεσήματα* (θεσπίσματα) ἐσωτερικοῦ κανονισμοῦ τῆς κομπανίας στά τέλη τῆς δεκαετίας τοῦ 1730, ὁ κανονισμός πού ἀπέρρευσε ἀπό τήν *κοινήν συνάθησιν τῆς ἐν Μισκόλτζη [...] ἀδελφότητος* τοῦ 1785²¹ καί ἡ ἀναλυτική *Κόπια τῆς εὐταξίας [...] εἰς 1801*, πού δημοσιεύεται ἐδῶ (Παράρτημα Β'). Ἡ ὀρολογία μέ τήν ὁποία αὐτοαποκαλοῦνται ἴσως νά ἦταν ἕνας ἄλλος δείκτης ταυτότητας, ἄν δέν ὑπῆρχε ἡ ἀμφισβημία τῶν ὄρων. Δηλώνονται, λοιπόν, ὡς *ῥομέοι* (κανονισμός κομπανίας δεκαετίας 1730)²², ἡ ἐν *Μισκόλτζη τῶν οὐχί ἐννομένων ἀνατολικῶν ὀρθοδόξων ἀδελφότης* (κανονισμός 1785)²³, ἡ ἐν *Μισκόλτζι τῶν μή Ἐνωμένων ἀνατολικῶν Γραικῶν Ἀδελφότης* (1787)²⁴, ἡ ἐν *Μισκόλτζιω κοινότης τῶν μή ἠνωμένων Γραικῶν* (1801)²⁵. Στίς ἐριδες ὁμως (1805) πρὸς τοὺς ντόπιους ἐμπόρους ἰσχυρίζονταν «χωρίς νά ξέρομε γιατί, μᾶς ἔβγαλαν τό ὄνομα Csinczar, παρακαλοῦμε νά ὀνομαζόμαστε μέ τό πραγματικό μας ὄνομα ‘μακεδονοβλάχοι’»²⁶. Βρισκόμαστε καί ἐδῶ μπροστά σέ μία τυπική περίπτωση μετακίνησης πληθυσμῶν ἀπό τόν εὐρύτερο ἠπειρωτικό, δυτικό καί κεντρικό μακεδονικό χῶρο, ὅπου ἐπικρατοῦσα γλώσσα τοῦ ἐμπορίου, τῶν συναλλαγῶν, τῆς διοίκησης, τῆς παιδείας ἀνάμεσά τους, ἀλλά καί μέ τοὺς εὐρύτερους συντοπίτες τους, εἶναι ἡ ἑλληνική, ἡ μόνη καλλιεργημένη, ἄλλωστε, γραπτή γλώσσα, τόσο στοὺς τόπους καταγωγῆς τους ὅσο καί στόν τόπο ἐγκατάστασής τους καί στίς πόλεις τῆς Οὐγγαρίας καί Τρανσυλβανίας μέ τίς ὁποῖες διατηροῦν ἐμπορικές ἐπαφές. Ἡ ἀρωμουνική (βλαχική) εἶναι γιά ἀρκετοὺς ἡ προφορική γλώσσα τῆς οἰκογένειας, χωρὶς ἀκόμη τὴ δυνατότητα γραφῆς²⁷. Οἱ ἐφημέρι-

21. ΔΑΝΟΒΑ - ΤΟΔΟΡΟΒ, ὁ.π., σ. 175-177, 180-189.

22. Ὁ.π., σ. 175, §1.

23. Ὁ.π., σ. 180.

24. Ἐδῶ, Παράρτημα Α'.

25. *Κόπια εὐταξίας*, ἐδῶ, Παράρτημα Β'.

26. DOBROSSY, Kereskedő csoportok, ὁ.π., σ. 157. Csinczar ὀνόμαζαν τοὺς ἀρωμούνους στίς σερβικές ἐπαρχίες.

27. Πά τό πολύπλοκο θέμα τῆς συμβίωσης «Γραικῶν καί Μακεδονοβλάχων» βλ. ἀναλυτικά ΣΕΙΡΗΝΙΔΟΥ, Ἑλληνες στη Βιέννη, ὁ.π., σ. 254-317· ἀλλά καί γενικότερα στήν Ἀψβουργική Αὐτοκρατορία, βλ. Η ΙΔΙΑ, Βαλκάνιοι ἐμποροὶ στην Αψβουργική Μοναρχία, ὁ.π.· Η ΙΔΙΑ, Η Βιβλιοθήκη του Δημητρίου Ν. Δάσβαρη. Παράρτημα: Η Βιβλιοθήκη της Ορθόδοξης Εκκλησίας του Kecskeмет Ουγγαρίας (μονογραφία, ὑπὸ δημοσίευση στή σειρά «Τετράδια Ἐργασίας» του ΙΝΕ/ΕΙΕ), ὅπου καί βιβλιογραφία. Βλ. καί τό μεστό μεθοδολογικά ἄρθρο τῆς ΜΑΡΙΑΣ ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ, Βαλκανική πολυγλωσσία στην αυτοκρατορία των Αψβούργων τον 18ο και 19ο αἰώνα. Ἐνα γοητευτικό φαινόμενο και οι δυσκολίες των εθνικών ιστοριογράφων, στό: *Διασπορά – Δίκτηνα – Διαφοτισμός*, ὁ.π., σ. 17-32.

οι τῆς κοινότητας κατά τόν κανονισμό τοῦ 1801 ὄφειλαν νά εἶναι ἔμπειροι ἀρχεταί εἰς τήν ἑλληνικήν καί βλαχικήν· εἰς μὲν τήν ἑλληνικήν διὰ νά καταλαμβάνουν τήν θείαν γραφήν καί τὰ συγγράμματα τῶν ἁγίων πατέρων μας· εἰς δὲ τήν βλαχικήν διὰ νά διδάσκουν ἀπὸ τήν καθέδραν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, κάθε κυριακήν διὰ τὶ αἱ γυναικες μας, ὅπου ἄλλην γλώσσαν, ἔξω ἀπὸ αὐτὴν δὲν καταλαμβάνουν, δὲν ἠμποροῦν νά ὠφεληθοῦν (§ 33 Κόπιας εὐταξίας 1801). Ἀλλά ἡ ἑλληνική εἶναι ἡ lingua franca γιὰ τοὺς ὀρθοδόξους τῆς νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης²⁸.

Τὴν ἑλληνική ἐπιδιώκουν νά μάθουν στὰ παιδιά τους οἱ Μισκόλτζιοι ὀρθόδοξοι, πού φαίνονται καί κάτοχοι ἑλληνικῶν βιβλίων θρησκευτικῶν, γραμματικῆς, ἱστορίας, παιδαγωγίας, φυσικῶν ἐπιστημῶν²⁹. Οἱ ἔξ αὐτῶν Μοσχοπολίτες³⁰, ἀλλά καί ὄχι μόνο, -σημαντικὴ εἶναι π.χ. ἡ συμβολὴ τοῦ καταγόμενου ἀπὸ τὴν Καστοριά Ἰωάννη Θωμᾶ Ἰακουμῆ-, ἐκδηλώνουν πολὺ νωρὶς τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ μόρφωσὴ τῶν τέκνων τους, μεταφέροντας

-
28. G. HERING, Neofit Rilski in Samokov 1828: Bemühungen um die Herausgabe einer frühen Fassung seines griechischbulgarischen Wörterbuchs, ἀνατύπωση στό: Ο ΙΑΙΟΣ, *Nostos, Gesammelte Schriften zur südosteuropäischen Geschichte*, MARIA STASSINOPOULOU (ἐπιμ.), Frankfurt a. M.-Wien 1994, σ. 177-178.
29. V. TODOROV, Catalogue of Greek manuscripts and printed books (17th - 19th century). The collection in Nyiregyhaza, Hungary. Contribution to the history of the Greek Diaspora [Τετραδία Ἐργασίας, 22], Ἀθήνα 1999, βλ. τὰ βιβλία πού ἀνήκαν στοὺς Γ(γ)ιντάλη, Ντόνα, Βρέτα, Γιαννάκη, Πίλτα, Ὀλλια, Νήσκα, Γεώργιο καί Ναοὺμ Κοζ(σ)μίση, Πέτζη, στὸν δάσκαλο Ἀποστόλοβιτ καί ἄλλους.
30. Δειγματοληπτικὴ σύγκριση τῶν ὀνομάτων ἀπὸ τοὺς ὑπογράφοντες τοὺς κανονισμοὺς λειτουργίας τῆς κομπανίας-κοινότητας μὲ τὰ ἀπαντώντα στὴ μοσχοπολιτικὴ βιβλιογραφία (π.χ.† I. MARTINIANOS, Ἡ Μοσχόπολις 1330-1930 [Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν, Μακεδονικὴ Βιβλιοθήκη, 21], Στ. Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ (ἐπιμ.), Θεσσαλονίκη 1957), δείχνει ὅτι ἀρχεταῖ ἀπὸ τοὺς ἰθύνοντες ἦταν Μοσχοπολίτες, πρβλ. οἰκογένειες Ζ(ι)ουπάνου, Πεσχάρου, Γκέργκα(ης), Λιβαδάρου (Λιαβδάρις;) Βρέτας, Παμπέρη, Νάστου, Λύκας, Ρούσης, Γ(γ)ινδάλη, Πέτζη, Ντόνα, Πήλτα, Σι(α)γγούνα, Τζάκου καί βέβαια τὸ συχνό βαπτιστικὸ ὄνομα Ναοὺμ, τοῦ πολιοῦχου τῆς Μοσχόπολης καί τοῦ Miskolc. Ὁ Ναοὺμ Πεσχάρου ἦταν ἄλλωστε ἀπὸ τοὺς δυναμικοὺς μοσχοπολίτες προεστοὺς στὰ γεγονότα τοῦ 1769 (MARTINIANOS, ὁ.π., σ. 178-180). Γιὰ τὰ μοσχοπολιτικὰ ὀνόματα βλ. Α. ΜΠΟΥΣΜΠΟΥΚΗΣ, Συμβολὴ στη μελέτη τῆς μορφολογίας του μοσχοπολιτικοῦ ὀνόματος, στό: *Μοσχόπολις, Διεθνὲς Συνέδριο, Θεσσαλονίκη 31 Οκτ.- 1 Νοεμ. 1996*, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 171-182· γενικότερα γιὰ τὴ διασπορά τῶν Μοσχοπολιτῶν βλ. Φ. ΚΙΛΙΠΠΗΣ, Μοσχοπολίτες ἔμποροι στη Βενετία καὶ σὶς χώρες τῆς Αὐστρουγγαρίας (18ος-19ος αἰώνας), στό: *Μοσχόπολις*, ὁ.π., σ. 97-107· Α. ΚΟΛΤΣΙΔΑΣ, Οἱ οικονομικὲς δραστηριότητες τῶν Μοσχοπολιτῶν ὡς παράγοντας διαφοριστικῆς καὶ πολιτισμικῆς μετακένωσης στὸν Ἑλληνισμό, στό: *Μοσχόπολις*, ὁ.π., σ. 109-121· Ι. ΠΑΠΑΡΙΑΝΟΣ, Ἡ Μοσχόπολις καὶ ἡ συμβολὴ τῆς στὸν οικονομικὸ καὶ πνευματικὸ βίῳ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης-Βαλκανικῶν χωρῶν (18ος-19ος αἰ.), στό: *Μοσχόπολις*, ὁ.π., σ. 183-190.

τήν ἀγάπη γιά τά γράμματα ὅπως καί στήν πόλη ἀφετηρίας τους, ὅπου εἶχε ἀκμάσει τυπογραφεῖο³¹, ἀκαδημία³². Τό 1785 ἡ *σινάθροισις τῆς ἀδελφότητος* ἀποφάσισε νά ἀνανεώσει τό συμβόλαιο τοῦ ἐπί τριετία ἤδη δάσκαλου Ἰωάννη Ἀποστόλοβικ(τς) (ἢ Ἀποστολίδη ἢ Αἰτωλοῦ)³³ μέ τόν ἰσχυρισμό: *Ἐπειδή ἕως τήν σήμερον ἀνάμεσα ἀπό τούς μαθητάς τὸν ὀλίγους εἶδαμε προκομμένους, νὰ ἔμαθαν κᾶν ἀπλᾶ Ἑλληνικά νὰ μιλήσουν, νὰ κάμῃ ὁ Διδάσκαλος τὸν τρόπον νὰ μαθαίνουν οἱ μαθηταὶ λέξαις, κανονικῶς νὰ ὀμιλήσουν, νὰ μὴν τοὺς ἀφίσῃ νὰ ὀμιλήσουν βλάχικα μέ κανέναν τρόπον(!)*³⁴. Ἡ ἀνάγκη τοῦ ἀνήκειν στή μορφωμένη ἑλληνόφωνη ἐλίτ εἶναι ἐμφανής. Τά ἑλληνικά ἦταν

31. PEYFUSS, Die Druckerei von Moschopolis, ὁ.π.

32. Σ. ΚΕΚΡΙΔΗΣ, Η Νέα Ακαδημία της Μοσχοπόλεως και η ακτινοβολία της στον βαλκανικό χώρο, στό: *Μοσχόπολις*, ὁ.π., σ. 79-95, ὅπου καί βιβλιογραφία.

33. Καταγόταν ἀπό τό Μεσολόγγι, σπούδασε στή Σμύρνη, δίδαξε στήν Κοζάνη καί φαίνεται ὅτι δίδαξε καί στό Miskolc ἀπό τό 1782 ὡς τό 1811, ὅποτε καί πέθανε [Ö. FÜVES, Todesgedicht über Ioannes Aitolos aus dem Jahre 1811, *Μακεδονικά* 8 (1968) 405-407· πρβλ. Φ. ΗΛΙΟΥ, Ἑλληνική Βιβλιογραφία τοῦ 19ου αἰώνα. Βιβλία-Φυλλάδια, τ. Α', 1801-1818, Ἀθήνα 1997, ἀρ. 1811.43]. Στό ἀρχεῖο τοῦ Miskolc σῶζεται χειρόγραφο του μέ κείμενα διδακτικοῦ περιεχομένου καί ἄλλα, τό ὁποῖο χρονολογεῖται τουλάχιστον ἀπό τό 1770. Τό 2001, κατά τό ἐρευνητικό μου ταξεῖδι στό Miskolc, ἐντόπισα τό χειρόγραφο (0,21x30, φφ. 378) στό Hermann Ottó Múzeum, ὅπου τότε φυλασσόταν τό ἀρχεῖο τῆς κοινότητος τοῦ Miskolc. -Τό ἐρευνητικό αὐτό ταξεῖδι πραγματοποιήθηκε τότε, χάριη στήν ὑποστήριξη τοῦ Εἰδικοῦ Λογαριασμοῦ Κονδυλίων Ἑρευνᾶς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Εὐχαριστῶ θερμᾶ τίς ἀρχές τοῦ Πανεπιστημίου γ' αὐτήν τήν ὑποστήριξη. - Τό χειρόγραφο ὅπως καί τό λοιπὸ ἀρχεῖο σῶζεται σήμερα στό Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Levéltár Miskolc, A Miskolc Görögkeleti Egyházközség iratai, d, Vegyes iratok 1721-1944, doboz 8. Μνεῖα του εἶχε γίνει ἀπό τούς DANÓVA - TODOROV, Ἑλληνικά ἔγγραφα, ὁ.π., σ. 173. Στήν πρώτη σελίδα τοῦ μεικτοῦ χειρογράφου ὑπάρχει ἡ σφραγίδα τῆς κοινότητος *Ἡ ἐν Μισκόλτζι Ἀνατολικῶν Ὁρθοδόξων Κοινότης τῆς τῶν Ἑλλήνων Κοινότητος, 1786* καί ἀναγράφεται ἐπίσης *Ἐκ τῶν τοῦ Ἰωάννου Ἀποστόλου τοῦ Αἰτωλοῦ*. Τό χειρόγραφο περιλαμβάνει μεταξὺ ἄλλων *Βίον Ἀπολλωνίου Ἀλεξανδρείας τοῦ Γραμματικοῦ* (φφ. 98), στό φ. 99γ σημειώνεται *1770 Σεπτ. ιβ', Τῆς τοῦ Ἀπολλωνίου γραμματικῆς τῶν στοιχείων παράφρασις Ἀρχαί τοῦ ἄλφα στοιχείου [...]*, ἀκολουθεῖ ἔνθετο ὕλικό μέ ἀποσπάσματα ἀρχαίων κειμένων, γραμματικά φαινόμενα, κεφάλαια περὶ ῥητορικῆς κ.ἄ. Τό χειρόγραφο καταλογογραφήθηκε μαζί μέ ἄλλο ὕλικό τόν Νοέμβριο 2005, στό πλαίσιο τοῦ προγράμματος ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ II, ἀπό τούς συνεργάτες τοῦ προγράμματος κ.κ. Βασιλική Σειρηνίδου καί Ἰκαρο Μαντούβαλο, ὁ ὁποῖος καί προχώρησε σέ μεταγραφή ἔγγράφων καί φωτογράφηση ὕλικου γιά λογαριασμό τοῦ προγράμματος. Γιά τήν ἐπιμέλειά τους, ὅπως καί τῶν λοιπῶν συνεργατῶν τοῦ προγράμματος, ἐκφράζω σ' ὄλους τίς θερμές εὐχαριστίες μου. Ἰδιαίτερα γιά τίς ἀνάγκες τοῦ συγκεκριμένου ἀρθρου μου ὁ κ. Μαντούβαλος μέ βοήθησε μέ μεταφράσεις καί οὐγγρική βιβλιογραφία καί τόν εὐχαριστῶ διπλά. Γιά τόν Ἀποστόλοβικ καί γιά τό σχολεῖο στό Μίσκολτζ βλ. καί ΜΑΝΤΟΥΒΑΛΟΣ, Miskolc - Sátoraljaújhely - Βουδαπέστη, ὁ.π., σ. 356-357, ὅπου καί βιβλιογραφία.

34. Βλ. ἀπόφαση τῆς κοινότητος τοῦ Miskolc, 1785, γιά τή λειτουργία τοῦ σχολείου καί τόν ρόλο τοῦ δασκάλου, DANÓVA - TODOROV, Ἑλληνικά ἔγγραφα, ὁ.π., σ. 178, ἀρθρο 2ο.

ή γλώσσα για την πρόοδο, αλλά όχι μόνο, αν λάβομε υπόψη μας τί ισχυρίζονται, δυό χρόνια αργότερα, τό 1787 (ἐδῶ, Παράρτημα Α'), ἐκδηλώνοντας τό ἔντονο ἐνδιαφέρον γιά τή λειτουργία τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου: *Κάθε φιλόχριστος χριστιανός, γνωρίζει καλύτερα πὼς ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ πηγή τῶν ἀγιασμάτων μας, καί ἡ ἐλθότης τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς μας, καί πὼς τό ἑλληνικὸν σχολεῖον εἶναι τό μόνον μέσον τῆς προκοπῆς καί μαθήσεως τῶν Νέων, εἰς τὰ ἑλληνικά γράμματα, τῶν ὁποίων τὴν ὠφέλειαν, καί ὁ μέγας Βασίλειος γνωρίζοντας ἔστειλε τοὺς Νέους τῶν χριστιανῶν, ἀπὸ τὴν Καισάρειαν, εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, νὰ σπουδάσουν, ὡσὰν ὁποῦ δι' αὐτοῦ τό ἑλληνικὸν μας γένος ἤμπορῇ νὰ ξαναλάβῃ ἐκείνην τὴν πατρῶαν δόξαν ὁποῦ ἔχασε, καί νὰ ἀποφύγῃ τὴν σημερινὴν κατηγορίαν, μὲ τὴν ὁποίαν ὅλοι σχεδὸν οἱ Εὐρωπαῖοι, διὰ τὴν ἀμάθειαν, καί τὴν ἀμέλειαν ὁποῦ ἔχομεν εἰς τὴν σπουδὴν, ὡς προικισμένους μᾶς κηρύττουσι, καί ὡς βαρβάρους μᾶς ὀνομάζουσι. Καί ποίους; ἡμᾶς, ἡμᾶς Ἀδελφοί, ἀπὸ τοὺς ὁποίους αὐτοὶ ἔλαβον τό φῶς τῆς μαθήσεως καί τῆς γνώσεως [...]*³⁵. Καί τό ἐνδιαφέρον συστηματοποιεῖται, τό σχολεῖο μᾶλλον ὑφίσταται ἤδη τό 1794, πάντως τό 1801 λειτουργεῖ: *ἠλεήθημεν, μὲ οἰκοδομὴν ἐκ θεμελίων νέας ἐκκλησίας*³⁶, καί μὲ σχολεῖον ἑλληνικόν, καί κοινόν, πρὸς φωτισμόν, καί προκοπὴν τῶν τέκνων μας³⁷, καί *Οἱ διδάσκαλοι ὁμοίως χρεωστοῦν νὰ μεταχειρίζονται εἰς τὴν παράδοσιν τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων συντόμους, καί εὐκόλους τρόπους, καθὼς καί εἰς τὰ ἐδῶ σχολεῖα, διὰ νὰ προκόπτουν οἱ μαθηταί, τόσο εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ὅσον καί εἰς τὴν εἶδησιν τῶν δογμάτων τῆς ἱερᾶς ἡμῶν πίστεως, καί χρηστότητα τῶν ἡθῶν. διὰ τί μὲ τοῦτο θέλουν γένη καί καλοὶ χριστιανοί, καί καλοὶ πολιτικοί*³⁸. Μόλις στά 1807 ἀπαντᾷ ἡ μνεία γιά τό κληροδότημα τῆς Αἰκατερίνης 'συμβίας τοῦ Μακαρίτου Ἀναστασίου Μάχα' ἀπὸ τὴν Πέστη, πού ἀφίερωσε κατὰ τὴ διαθήκη της εἰς τό ἐν Μισκόλτζι τῶν Ἀνατολικῶν Ὁρθοδόξων οὐχὶ ἠνωμένων χριστιανῶν, Σχολεῖον τῶν Βλάχων, διὰ παντοτείνον φουντάτζιον [κληροδότημα] 6000 f. *Μὲ τέτοιον σκοπὸν πὼς ἀπὸ τό διάφορον αὐτῶν νὰ εὔρουν οἱ πρόεδροι δύο παιδία βλάχικα νὰ τὰ διδάξουν, νὰ τὰ ἐνδῆσουν, νὰ τὰ θρέψουν*³⁹. Τό συγκι-

35. Ἐδῶ, Παράρτημα Α'. Ὁ κ. Ἰτακος Μαντούβαλος ἔχει μεταγράψῃ σέ ἠλεκτρονικὴ μορφή, στό πλαίσιο τοῦ προγράμματός μας, ἀρκετὸ ἀρχαῖο ὑλικό πού ἀφορᾷ στά θέματα τοῦ σχολείου.

36. Βλ. ΜΑΝΤΟΥΒΑΛΟΣ, Miskolc - Sátoraljajúhely - Βουδαπέστη, ὅ.π., σ. 358-359.

37. Ἐδῶ, Παράρτημα Β'.

38. Ὁ.π., § 35, σ. 302-303.

39. Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Levéltár Miskolc, A Miskolci Görögkeleti Egyház Község, fond d., Vegyes iratok 1721-1944, doboz 6, σ. 10, 15 Ἰουλίου 1807. Στὸ Πόζναν καί στὴν Πολωνία γενικά εἰδικεύονταν οἱ Μοσχοπολίτες στὸ ἐμπόριο κρασιοῦ· ΚΙΛΙΠΙΡΗΣ, Μοσχοπολίτες ἐμποροί, ὅ.π., σ. 104.

νητικό ενδιαφέρον για τό σχολείο μαρτυρεί και ή καταγραφή τῶν συνδρομητῶν καί τῶν 241 'φουντατζίων' τοῦ σχολείου, τό 1809, πού ἀνερχόταν στό ὑψηλό ποσό τῶν 58.420 f., γεωγραφικά ξεπερνοῦσε τά στενά ὄρια τῆς πόλης καί ἔφθανε ὡς τή Βιέννη, τό Κομαγον (σημ. Οὐγγαρία), τήν Πέστη, τή Λεχία (Πολωνία), τό Πόζναν⁴⁰, σέ πόλεις ὅπου ἐξακτινώνονταν ή ἑλληνοβλαχική διασπορά. Ἡ φροντίδα γιά τήν καλλιέργεια τῆς ἑλληνικῆς κινεῖται μέσα στό πνεῦμα τοῦ Δανιήλ Μοσχοπολίτη, πού στό *Τετράγλωσσον Λεξικόν* του καλοῦσε: *Ἄλβανοί, Βλάχοι, Βούλγαροι Ἀλλόγλωσσοι, χαρήτε/ Κι ἐτομιασθήτε ὄλοι σας, Ῥωμαῖοι νά γενήτε./ Βαρβαρικὴν ἀφήνοντας γλῶσσαν, φωνὴν καί ἦθη./ ὅποῦ στοὺς ἀπογόνους σας νά φαίνονται σάν μύθοι./ Γένη σας νά τιμήσετε, ὁμοῦ καί τὰς Πατρίδας, τὰς Ἀλβανοβουλγαρικὰς κάμνοντες Ἑλληνίδας [...]/ Λαοὶ οἱ πρὶν ἀλλόγλωσσοι, ἀλλ' εὐσεβεῖς τὰ θεῖα./ Ῥωμαίων ν' ἀποκτήσετε γλῶσσαν καί ὁμιλίαν./ Μεγάλως ὠφελούμενοι καί στό ἐπάγγελμά σας,/ Κ' εἰς ὅλα τὰ ἐμπορικὰ ἐπιχειρήματά σας.[...]*⁴¹. Οἱ πάροικοι καί στό Μισκόλκ, λοιπόν, ὀδηγοῦνταν μέσα ἀπὸ τίς ἐμπειρίες καί τίς ταυτότητες τοῦ στενότερου καί εὐρύτερου χώρου ἀφετηρίας, σέ μιὰ ἐποχή πού δέν εἶχαν διαμορφωθεῖ πλήρως οἱ νεωτερικῆς ἐθνικῆς ταυτότητες. Μετακινοῦνταν σέ χώρους μέ διάφορες γλωσσικῆς κοινότητες καί ἰσορροποῦσαν μέσα ἀπὸ ἐσωτερικῆς ἀτομικῆς, οἰκογενειακῆς, ὁμαδικῆς συγκρούσεις καί ἀμφιταλαντεύσεις πού προέκυπταν, ἀπὸ τή μιὰ, ἀπὸ τήν ἀνάγκη τοῦ ἀνήκειν στό κυρίαρχο οἰκονομικά ἀλλά καί ἰδεολογικά ἑλληνογλωσσο περιβάλλον, στό ὁποῖο αἰσθάνονταν ἐνταγμένοι καί οἰκεῖοι, καί ἀπὸ τήν ἄλλη, ἀπὸ τίς προκλήσεις τοῦ νέου πολυεθνικοῦ,

40. Borsod Abauj Zemplén megyei Levéltár, A Miskolci Görögkeleti Egyházközség, fond d. Vegyes iratok 1722-1944, doboz 2, *Φιλιάδα* (No 52) *εἰς τὴν ὁποῖαν Σημαδεύονται τὰ Ὄνόματα τῶν Συνδρομητῶν, εἰς τὰ Φουντάτζια τοῦ Σχολείου*, ἔχει μεταγραφεῖ ἠλεκτρονικά γιά λογαριασμό τοῦ προγράμματος.

41. *Εἰσαγωγικὴ Διδασκαλία περιέχουσα Λεξικόν Τετράγλωσσον τῶν τεσσάρων κοινῶν Διαλέκτων ἤτοι τῆς ἀπλῆς Ῥωμαϊκῆς, τῆς ἐν Μουσῖα Βλαχικῆς, τῆς Βουλγαρικῆς, καί τῆς Ἀλβανικῆς.* [...] *Συντεθεῖσα* [...] *παρά τοῦ* [...] *Κυρίου Δανιήλ τοῦ ἐκ Μοσχοπόλεως.* [...] 1802, χ. σελ.)· γιά τό λεξικό βλ. ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, *Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα στὰ Βαλκάνια (1750-1850)*. Τό Τετράγλωσσο Λεξικό τοῦ Δανιήλ Μοσχοπολίτη, Ἰωάννινα 1988. Πά τὸν ρόλο τῆς ἑλληνικῆς παιδείας στή διαμόρφωση ἢ καί στή χρονικὴ ἀναστολὴ τῆς ἐμφάνισης τῆς βουλγαρικῆς ἐθνικῆς ιδέας βλ. τὴν πρόσφατη διδακτορικὴ διατριβὴ τοῦ Β. ΜΑΡΑΓΚΟΥ, Πάϊσιος Χιλιανδαρινός καί Σωφρόνιος Βράτσης. *Απὸ τὴν Ορθόδοξη Ἰδεολογία στὴ Διάπλαση τῆς Βουλγαρικῆς Ταυτότητας, Τμῆμα Πολιτικῶν Επιστημῶν, Σχολὴ Νομικῶν, Οικονομικῶν καί Πολιτικῶν Επιστημῶν, Πανεπιστήμιο Αθηνῶν, Αθήνα 2005*, ἰδίως σ. 1-28, 190-270· ἐνδιαφέρουσα θεωρητικὴ συζήτηση στό Ρ. ΚΙΤΡΟΜΛΙΔΕΣ, 'Imagined Communities' and the Origins of the National Question in the Balkans, *European History Quarterly* 19/2 (1989) 149-192 (ἐπανέκδοση στό Ρ. ΚΙΤΡΟΜΛΙΔΕΣ, *Enlightenment, Nationalism, Orthodoxy. Studies in the Culture and Political Thought of South-Eastern Europe*, Variorum, Hampshire 1994).

πολύγλωσσου περιβάλλοντος της Ήψβουργικής Αυτοκρατορίας. Η πολυγλωσσία στη διασπορά και οι προσπάθειες 'θεραπείας' της αποδεικνύουν ακόμη περισσότερο τις συγκρούσεις ή και τις τάσεις συγκρασιμού ή και φάσεις αφύπνισης που βίωναν οι πάροικοι ζώντας στις προκλήσεις ενός πολυγλωσσου, ευρωπαϊκού περιβάλλοντος και μάλιστα κατά την περίοδο των Φώτων και της εμφάνισης των εθνικών κινημάτων⁴².

Τά 16 *αναγκέα δεσήματα* (θεσπίσματα) του χειρόγραφου έσωτερικού κανονισμού της κομπανίας των μέσων της δεκαετίας του 1730, ό επίσης χειρόγραφος κανονισμός της *έν Μισκόλτζη* [...] *άδελφότητος* του 1785, που *έθεσπήσαμεν* [...] *ήμεις όλλοι οι εδώ εύρισκόμενοι ιδιοχείρως τά ύπεγράψαμεν, ό δέ προεστώς μας και οι έπίλοιποι όμνεγμένοι* [...] *έβαλλαν τον όρκον τους* και ή αναλυτική *Κόπια της εύταξίας* [...] *εις 1801* αποτυπώνουν, σέ διάστημα όγδόντα περίπου χρόνων, μία εξέλιξη δομής και όργάνωσης. Τά τρία αυτά κείμενα είναι και τά μόνα γνωστά από την ώς τώρα έρευνα. Τά 'δεσήματα' ύπέγραφαν 38 *άδέλφηνα στέργοντας νά τά κρατίσουν όλλα*. Τή διαφύλαξη των 30 *πούνκτων* επικύρωναν μέ τον όρκο τους ένώπιον του ίερέα και του δασκάλου και μέ τις ύπογραφές τους *ό προεστώς και οι έπίλοιποι συμβοηθοί και συμβουλάτορες όμνεγμένοι*, συνολικά έννιά εκπρόσωποι για λογαριασμό των μελών της αδελφότητας, που είχε προχωρήσει σέ στάδιο συστηματικότερης όργάνωσης. *Αί 38 Διαταγαί* της κοινότητας του 1801 *έγκριθησαν* από τον προεστώτα, τον δευτερεύοντα προεστώτα και τους λοιπούς 'όμνεγμένους' της 'δώδεκάδας' στις 15 Δεκεμβρίου 1801 και επικυρώθηκαν σέ κοινή συνάθροιση των 47 αδελφών της κοινότητας, στις 19 του ίδιου μήνα⁴³. Η διατύπωση, ή διαδικασία που ακολουθήθηκε κατά τή σύνταξη, αλλά και τό περιεχόμενο των κειμένων αναδεικνύουν τή διοικητική, οικονομική, κοινωνική εξέλιξη και έδραίωση που γνώρισε ή έγκατάσταση των όρθοδόξων στό Μισκόλc. Μέ προσιτό, έθιμικό γλωσσικό ύφος τά *δεσήματα* ύπέβαλλαν στά μέλη της κομπανίας τους αυστηρούς ήθικούς κανόνες της δικαιοσύνης, της άποτροπής από τήν κλοπή, τήν πορνεία, τή μέθη, τήν έπιπορκία, άπαιτούσαν τον σεβασμό των *μαθητάδων και φατουραίων* άπέναντι στους *μπασιάδες* τους⁴⁴, αλλά και τις άρχές άλληλοσεβασμού των συντρο-

42. ΟΛΓΑ ΚΑΤΣΙΑΡΔΗ-HERING, Έκπαίδευση στη Διασπορά. Προς μία παιδεία έλληνική ή προς «θεραπεία» της πολυγλωσσίας, στό: *Νεοελληνική παιδεία και κοινωνία, Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου άφιερωμένου στη μνήμη του Κ. Θ. Δημαρά*, Άθήνα 1995, σ. 153-177.

43. Δώδεκα όμοσμένους και προεστώτα διέθετε και ή κομπανία του Σμπίου τό 1666, ΔΕΣΠΟΙΝΑ-ΕΙΡΗΝΗ ΤΣΟΥΡΚΑ-ΠΑΠΑΣΤΑΘΗ, 'Η έλληνική έμπορική κομπανία του Σμπίου Τρανσυλβανίας 1636-1848. Όργάνωση και δίκαιο, Θεσσαλονίκη 1994, σ. 288.

44. DANOVA -TODOROV, Ελληνικά έγγραφα, ό.π., σ. 176· *έπρόκειτο για τους έργοδότες στην*

φων κατά τήν οικονομική συνεργασία στά *μπόλτια*⁴⁵, τίς ὑποχρεώσεις ἀπέναντι στήν κομπανία, συνελπῶς καί ἀπέναντι στίς προσταγές τοῦ προεστοῦ, καί βέβαια τή μέ κάθε φροντίδα διαφύλαξη τῆς κοινωνικῆς ἐσωστρέφειάς της καί τήν τήρηση κανόνων γιά τήν αὔξηση τῶν μελῶν. Ἀπουσιάζει ἀπό τό πρωτόλειο αὐτό κείμενο, πού θυμίζει ἀντίστοιχα ἐκείνων πού ἀπαντοῦν στίς τρανσυλβανικές κομπανίες, κάθε πρόνοια γιά τή διοικητική ὀργάνωση τῆς κομπανίας καί κάθε ἀναφορά πρός τίς τοπικές ἀρχές. Εἶναι ἀκόμη ἡ ἐποχή τοῦ προσανατολισμοῦ καί τῆς αὐτοπροστασίας ἀπέναντι στόν κοινωνικό καί οἰκονομικό περίγυρο καί καλό εἶναι νά τηροῦνται οἱ οἰκείες τους, ἀπό τήν πατρίδα, ἠθικές ἀρχές συντεχνιακῆς ὀργάνωσης. Πενήντα χρόνια μετά, τό 1785, ἡ κατάσταση ἔχει ἀλλάξει· τό διαπιστώνει κανεῖς ἀπό τήν αὔξηση νέων ἐπήλυδων, ἀπό τήν τάση γιά ἐπικρατήση ὀρισμένων οἰκογενειῶν, ἀπό τήν αὐστηρότερη διοικητικοῦ περιεχομένου γλώσσα τῶν *πούνκτων καί κανόνων* τῆς ἀδελφότητας. Εἶναι ἐμφανές ὅτι ἡ ἀδελφότητα διατηρεῖ ἀκέραιο τόν χαρακτήρα τῆς κομπανίας, ἀλλά ἔχει καί ὄριμο διοικητικό σύστημα μέ *προεστότα, ὀμνεγμένους καί συμβουλάτορες*, κατά τό σύστημα τῶν ἀντίστοιχων κομπανιῶν τῆς εὐρύτερης περιοχῆς, πού θά φροντίζουν γιά τήν ἐκκλησία, τό σχολεῖο, τόν διδάσκαλο, ἀλλά καί τίς ὑποθέσεις τῆς ἀδελφότητας. Τό καινούργιο στοιχεῖο εἶναι ἡ ἐσωτερική διαφοροποίηση ὅσων δικαιοῦνται νά εἶναι μέλη της. Σύμφωνα μέ τήν ἀλλαγὴ τῆς νομοθεσίας τοῦ 1774, ὄφειλαν νά καταθέσουν ὄρκο πίστης στόν βασιλιά καί νά μεταφέρουν τίς οἰκογενεῖς τους στήν Οὐγγαρία ὅσοι ἐπιθυμοῦσαν νά ἐργάζονται στίς τοπικές ἀγορές. Ἀποφασίσθηκε, λοιπόν, νά ἀποκλειοῦνται πλέον οἱ *ἄνθρωποι τῆς τουρκίας οἱ μὴ ὀμνεγμένοι εἰς τό εὐκλεές βασιλεῖον [...] τῆς τωρινῆς μας πατρίδος Οὐγγαρίας*⁴⁶. Ἡ ἀποφασιστική αὐτή καμπή, ἐνῶ δέν ἔφερενε ἄμεσες, ριζικές ἀλλαγές στή συντεχνιακοῦ τύπου ὀργάνωση τῆς κομπανίας μέ τή διατήρηση τῶν αὐστηρῶν ἠθικῶν, δεσμευ-

ὀργάνωση τῶν κομπανιῶν, βλ. ΤΣΟΥΡΚΑ-ΠΑΠΑΣΤΑΘΗ, Ἡ ἑλληνική ἐμπορική κομπανία τοῦ Σμπίου, ὅ.π., σ. 177, 209.

45. DANONA - TODOROV, Ἑλληνικά ἐγγράφα, ὅ.π.: *μπόλτια* ἦταν τά καταστήματα τῆς κομπανίας.
 46. DANONA - TODOROV, Ἑλληνικά ἐγγράφα, ὅ.π., σ. 184, ἄρθρο 17: *Εἰς τὰ παλαιὰ κατάστοιχα τῆς κομπανίας καί κοινότητός μας, εὐρίσκονται περισσοὶ γραμμένοι νά ἔκαμαν χουσμέτι καί νά στοχάζονται ὡσάν ἀληθῆ μέλη τῆς κοινότητος ἠπειδή ὁμως καί εἰς τοὺς ἀπερασμένους καιροὺς ἐτοῦτη ἡ ἀδελφότης εἰς ἄλλα δικαιολογήματα ἐθεμελίωονεν τὰ προνόμια της, πολλὰ διάφορα ἀπὸ ἐτούτα, εἰς τὰ ὁποῖα τίν σήμερον εὐρισκόμεθα, καθὼς εἶναι τοῖς πάσιν γνωστόν, ὅτι ἀφοῦ ἐβάλαμεν τὸν ὄρκον τῆς ἐμπιστοσύνης διὰ παντοτείνᾳ πρὸς τὸ Εὐκλεές βασιλεῖον τῆς Οὐγγαρίας, καί Αὐλὴν τῆς Ἀουστρίας, ἔλαβεν καί ἡ κυβέρνησις τῆς Ἐπιστασίας ἄλλην μορφήν πολλὰ διάφορον ἀπὸ τὴν πρώτην. Διὰ τοῦτο τὴν σήμερον θεσπίζομε διὰ πάντοτες, ἐκείνους μόνον νά πάρωμεν εἰς τὴν ἀδελφότητα, οἱ ὁποῖοι εἶναι ὀμνεγμένοι διὰ τὴν ἐμπιστο-*

τικῶν κανόνων, τῶν περισσότερων τουλάχιστον, τίς δικαστικές ἀρμοδιότητες τῶν προεστώτων γιά τά μέλη της, τήν ἐπέμβαση καί τόν ἔλεγχο στίς κοινές οικονομικές λειτουργίες τῶν μελῶν ἀλλά καί στόν σεβασμό καί στήν πειθαρχημένη τήρηση τῶν καταστάσεων τῶν καλφάδων, τῶν κορροσποδέντζιών τους, καθιστά ἐμφανή τή φροντίδα γιά τήν ἐπί τό συστηματικότερο διοικητική ὀργάνωση τῆς ἀδελφότητας.

Τό συνολικότερο καί ὀλοκληρωμένο βῆμα θά γίνεῖ μέ τήν *Κόπια ἐνταξίας* τοῦ 1801. Τό πραγματικά θαυμαστό κείμενο εἶναι γραμμένο σέ ἀπλή, λόγια γλώσσα, ἀπό ἄγνωστό μας, ὡς τώρα, συντάκτη -πιθανόν τόν δάσκαλο Ἰωάννη Ἀποστόλοβιζ⁴⁷-, μέ περιεχόμενο θεοσοφικό, μέ συχνά παραθέματα ἀπό κείμενα τοῦ Εὐαγγελίου, τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων⁴⁸, τῶν Ἐπιστολῶν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, μέ σκοπό τήν ὑπόμνηση τοῦ ἠθικοῦ καθήκοντος τῶν μελῶν, μέ ἐπιδράσεις μᾶλλον ἀπό τή σχολή τοῦ Φυσικοῦ Δικαίου⁴⁹, μέ φιλοσοφικό, νομικό καί ἐνίοτε οὐτοπικό ὕφος, πού ὅμοιο του δέν ἔχει ἐντοπισθεῖ ὡς τώρα σέ ἄλλο κοινοτικό καταστατικό. Ὁ γλαφυρός πρόλογος ἀποτυπώνει τήν πολύχρονη διαδρομή καί στερέωση τῆς κοινότητας, πού τά μέλη της δέν εἶναι πιά οἱ πολλὰ ὀλίγοι τόν ἀριθμόν [...] ὅπου ἦτον εἰς τόν τυραννικόν ἀκόμα ζυγόν τοῦ Τούρκου, ἀλλά ὅσοι μέ στερέωσιν καί προκο-

σύνην πρὸς τὸν Αὐγουστον Καίσαρά μας, ἀλλὴν τῆς Ἀουστρίας, καὶ πρὸς τὸ Εὐκλεῆς βασιλεῖον τῆς Οὐγκαρίας, καὶ ὁ τοιοῦτος νὰ εἶναι μαρτυρούμενος, διὰ καλὸς, τίμιος, θεοφοβούμενος, σφύρων, καὶ τὰ ἐξῆς ἐνάρετος, καὶ ἐκείνους μόνον νὰ γνωρίζωμεν διὰ ἀληθῆ μέλη τῆς κοινότητός μας, οἱ ὅποιοι καὶ ἔργω καὶ λόγῳ Κυρίου τὴν δὴναίμιν τους σύντρεχουσιν καὶ κἀμῖνον βοήθιον διὰ τὴν οἰκοδομήν τῆς Ἐκκλησίας καὶ σχολείων μας καὶ τοῦ ὄρφανοτροφίου, [...] καὶ νὰ βοηθήσῃ ἢ εἶναι ἀν[θρωπ]ος τῆς τουρκίας, τὸν ὁποῖον οἱ νόμοι τῆς τωρινῆς μας πατριδος Οὐγκαρίας τὸν ἐμποδίζουσιν τὸν τοιοῦτον μὲ κανέναν τρόπον νὰ μὴν τὸν δεχθόμεν.

47. Ἀνάμεσα στοὺς ὑπογράφοντες 12 ὠμνεγμένους εἶναι καὶ τὸ ὄνομα 'Διδ. Ἰω. Ἀποστολ.', νὰ ὑποθέσουμε ὅτι πρόκειται γιά τόν δάσκαλο τῆς κοινότητας, Ἰωάννη Ἀποστόλοβιζ.
48. Ἀνάλογες θρησκευτικῶν περιεχομένου προσταγῆς περιλάμβαναν καὶ τὰ Θεοπίσματα τῆς κομπανίας τοῦ Σιμπίου τοῦ 17ου αἰώνα, ΤΣΟΥΡΚΑ-ΠΑΠΑΣΤΑΘΗ, Ἡ ἑλληνικὴ ἐμπορικὴ κομπανία τοῦ Σιμπίου, ὀ.π., σ. 256-260.
49. Ἀνίσως ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, ὁ προπάτωρ ἡμῶν Ἀδὰμ ἤθελεν ἀπομείνῃ εἰς τὴν ἀθωότητα ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τὸν ἔπλασε βέβαια μοναχὸς ὁ φυσικὸς νόμος, ὅπου εἰς αὐτὸν ἔδωκεν, ἤθελεν ἴσθαι ἀρκετὸς νὰ τὸν ὀδηγήσῃ, εἰς τὸ νὰ γνωρίσῃ ὀρθά, καὶ τὸν ποιητὴν του Θεόν, καὶ τὸ χρέος ὅπου πρὸς αὐτὸν ὡς πλάσμα ἔχρεωστοῦσε, ἐδῶ, Παράρτημα Β', σ. 30. Πά τῃ Σχολῇ τοῦ Φυσικοῦ Δικαίου βλ. Δ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΣ, Ἡ ἐμφάνιση τῆς Σχολῆς τοῦ Φυσικοῦ Δικαίου στήν 'τουρκοκρατούμενη' ἑλληνικὴ κοινότητα. Ἡ ἀνάγκη μιᾶς νέας Ἰδεολογίας, Ἀθήνα 1980 καὶ Ο ἸΔΙΟΣ, Ἡ ἐμφάνιση τῆς Σχολῆς τοῦ Φυσικοῦ Δικαίου στήν 'τουρκοκρατούμενη' ἑλληνικὴ κοινότητα. Ἡ πρώτη μετακένωση, Ἀθήνα 1983.

πήν φρόντισαν γιά τήν οἰκοδομήν ἐκ θεμελίων νέας ἐκκλησίας⁵⁰ καί προχώρησαν στή δημιουργία σχολείου, καί φροντίζουν γιά τήν ἴδρυση ὀρφανοτροφείου, ἀποτελοῦν πλέον ἓνα μέρος ὄχι εὐκαταφρόνητον τῆς πολιτείας ταύτης *Mískolcz*, διατυπώνουν τόν σεβασμό τους γιά τοὺς αὐστριακοὺς αὐτοκράτορες Μαρία Θηρεσία, Ἰωσήφ Β', Λεοπόλδο Β', Φραγκίσκο Α'(Β') καί μέ τόν ὄρκο ἐμπιστοσύνης στόν βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας *γνήσια τέκνα τῆς πατρίδος μας ἀνεγνωρίσθημεν, ἐξεφωνήθημεν, καί μέ νομικά ἄρθρα ἐβεβαιώθημεν*. Πά πρώτη φορά εἶναι ρητά σαφές ὅτι ὑπόκειται στόν ἔλεγχο τῶν τοπικῶν ἀρχῶν τῆς κομητείας τοῦ Borsod, γιά τήν ἐπικύρωση τῆς ἐκλογῆς τῶν τοπικῶν τους ἀρχόντων (§ 5). Ἀποτυπώνεται ἡ διπλή ταυτότητα καί οἱ ἐξ αὐτῆς ἀπορρέουσες συμβατικές ὑποχρεώσεις, πού ἐπιβάλλουν τήν ἐπανεξέταση τῶν *διαταγῶν τῶν προγόνων μας, τήν ἀποσαφήνιση τῶν ἀναθεματισμῶν ὅπου ἐκφωνοῦν ἐναντίον εἰς ἐκείνους ὅπου ἐφαίνοντο ἀπειθεῖς*. Διατηρεῖ, λοιπόν, τό νέο κείμενο ὀρισμένες ἀπό τίς παραγράφους πού παραπέμπουν στόν χαρακτήρα τῆς κομπανίας καί στίς ἠθικές ὑποχρεώσεις τῶν μελῶν μεταξύ τους (§§ 19, 29, 30, 36, κ.ἄ.), ὅπως στό λιτό καί σεμνό τῆς ἐνδυμασίας (§ 31), στήν ὑπακοή πρὸς τοὺς μπασιιάδες (§ 37), ἀλλά χωρὶς τό ἀφοριστικό ὕφος τῶν *δεσημάτων*. Ἐπιβάλλεται ἡ νομική περιχαράκωση τῆς κοινότητας -ἐνδεικτικῆ εἶναι ἡ ἀπουσία τοῦ ὄρου κομπανία, μολονότι ὑπονοεῖται συχνά ἡ ὑπαρξή της- καί δίνεται ἔμφαση στή σαφή διατύπωση τῶν ὄρων διοικητικῆς λειτουργίας τῆς κοινότητας, ἐκλογῆς ἀρχόντων κ.ἄ. Ἡ ἐκλογή τοῦ πρώτου καί δευτέρου προεστῶτος, τῶν νοταρίων, τῆς δωδεκάδος, τοῦ ἐπιμελητῆ τῶν φουντατζίων (κληροδοτημάτων), τῶν ἐπιτρόπων τῆς ἐκκλησίας μέ τή μέθοδο τῶν τριακοσίων σφαιριδίων (διακοσίων μαύρων καί ἑκατὸ ἄσπρων) διασφάλιζε τή μυστικότητα καί τό ἀδιάβλητο (§ 2). Ἡ τριετῆς διάρκεια τῶν προεστῶτων καί τό δικαίωμα ἐπανεκλογῆς ἐξασφάλιζε τή συνέχεια, ἐνῶ δικλείδες ἀσφαλείας στήν τήρηση τῶν καθηκόντων τους ἀποτελοῦσαν καί ἡ φύλαξη τῶν κλειδιῶν τοῦ ταμείου καί τῆς σφραγίδας τῆς κοινότητας (§ 8)· στίς περισσότερες σοβαρές ὑποθέσεις ὁ προεστῶς δέν εἶχε τό δικαίωμα νά ἀποφασίζει μόνος -ὅπως ἄλλωστε συνέβαινε στίς περισσότερες κοινότητες-, οὔτε καί νά σφραγίζει ποτέ χρεωστικὴ ὁμολογία μέ τή σφραγίδα τῆς κοινότητας. Ἡ δωδεκάδα (§ 9), ὅπως καί στίς ἄλλες κοινότητες στίς τουρκοκρατούμενες περιοχές ἀλλά κυρίως στή διασπορά, ἀποτελοῦσε σῶμα διοίκησης μέ ἐνδιάμεσο ρόλο μεταξύ τῆς 'γενικῆς σύναξης' καί τῶν ἐπιτρόπων. Πρόσωπα ἐμπιστοσύνης πού συνέτασσαν τά πρωτόκολλα τῆς κοινότητας καί τηροῦσαν τό ἀρχεῖο τῆς ἦταν οἱ νοτάριοι (§§ 7, 13, 14).

50. ΜΑΝΤΟΥΒΑΛΟΣ, Miskolc – Sátoraljaújhely – Βουδαπέστη, ὁ.π., σ. 358-359, γιά τήν ἐκκλησία τῆς κοινότητας καί τήν προηγούμενη βιβλιογραφία.

Προεστώτες *παρασταίνοντες τὸ πρόσωπον ὅλης τῆς κοινότητος*, νοτάριοι καὶ μέλη τῆς δωδεκάδας σέβονταν τὸ τυπικὸ κατὰ τὶς συνάξεις καὶ ἀπολάμβαναν ἐξαιρετικὸν σεβασμὸν ἐπίσης. Ἀξιοσέβαστα καὶ ἐκτιμώμενα ἐπίσης πρόσωπα ἦταν οἱ ἐπίτροποι τῆς ἐκκλησίας (§ 11), μὲ ἐξουσία ἐλεγχόμενη ἀπὸ τοὺς προεστώτες, οἱ ὁποῖοι ἐτησίως μαζί μὲ τὸν *Κουράτορα τοῦ φουντατζίου καὶ τοὺς περτζέπτορες*⁵¹ τῆς κοινότητος ὑπόκεινταν μὲ τὴ σειρὰ τους στὸν ἐτήσιον ἔλεγχο (§ 12). Στὸ ἀξίωμα τοῦ Κουράτορα τοῦ φουντατζίου (§ 15) θὰ ἦταν ἐπιθυμητὸ νὰ ἀνέρχεται ἰκανὸ περὶ τὰ οἰκονομικὰ ἄτομο, μὲ πρωτοβουλίες καὶ διάθεση γιὰ δράση τόσο ὅσον ἀφορᾷ στὴ διαχείριση οἰκονομικῶν θεμάτων περὶ τὴν ἐκκλησία, ὅσο καὶ περὶ τὸ σχολεῖο καὶ τὸ ὄρφανοτροφεῖο. Ὁ Σταυρὸς στὸ τραπέζι τῶν κοινοτικῶν συνάξεων καὶ ρήσεις ἐκκλησιαστικῶν κειμένων προοιῶνιζαν τὴν εὐταξία καὶ τὸν ἀλληλοσεβασμὸ τῶν μελῶν (§§ 18, 19). Ἡ εὐταξία ἐπεκτεινόταν μὲ τὴν ἐκδήλωση ἀγάπης τῶν Γερόντων πρὸς τοὺς νέους συναδελφούς καὶ τὸ ἀντίστροφο (§§ 22, 23). Μέλη τῆς κοινότητος γίνονταν, τηρουμένων τῶν παραδόσεων, ὁ *γνήσιος υἱὸς γνησίου υἱοῦ τῆς κοινότητος* μὲ τὴν καταβολὴ τῆς καθορισμένης ‘τάξας’, ἐνῶ διπλάσιο ποσὸ κατέβαλλε ὁ μὴ γνήσιος υἱός, πού εἶχε τίμια ἐργασθεῖ ὡς ἰνάσης (μαθητευόμενος) στὴν κομπανία (§ 24). Τὸ κλειστὸ καὶ τὸ κληρονομικὸ δικαίωμα διασφάλιζε τὴ συνέχεια, τὴ διαχείριση τῶν κερδῶν τῆς κομπανίας, τὴν ἐπαγγελματικὴ ἐχεμύθεια, κατὰ τὰ εἰωθότα, στίς συντεχνίες καὶ κομπανίες. Ἡ ἀλληλεγγύη, ἄλλο ἓνα γνώρισμα τῆς συντεχνιακῆς ὀργάνωσης, ἐξασφαλιζόταν καὶ ἐδῶ μὲ τὸ ἔμπρακτο χρέος τῆς κοινότητος ἀπέναντι *στοὺς συναδελφούς, ὁποῦ ἔπασαν εἰς δυστυχίαν* (§ 25), ἀλλὰ καὶ *πρὸς τὰς χήρας τῶν συναδελφῶν, ὁποῦ ἀπέμειναν μὲ τέκνα, ἢ χωρὶς τέκνα, καὶ πρὸς τὰ τέκνα, ὄρφανὰ ἀπὸ γονεῖς* (§ 26) μὲ χρηματικὲς ἐνισχύσεις ἀπὸ τὴν ‘Κάσσαν τοῦ ὄρφανοτροφείου’, μὲ φροντίδα *διὰ τὴν μάθησιν [... καί] διὰ τὴν ὑπανδρείαν τῶν θηλυκῶν τέκνων*. Ἡ ἀνάγκη νὰ διατηρηθεῖ καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἰσορροπία τῆς κοινότητος-κομπανίας ἐξηγεῖ ἴσως καὶ τὸ ἐνδιαφέρον πρὸς τὶς χήρες, ὡς πρὸς τὴ διαχείριση τοῦ ‘καπιταλίου’ θανόντος συναδελφοῦ διὰ μέσου κοινοτικῶν ἐπιτρόπων (§ 27)⁵². Ἀνάλογης σημασίας ἦταν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τοὺς πτωχοὺς (§ 30). Μειωμένη ἔκταση (§§ 29, 30) σὲ σχέση μὲ προηγούμενους κανονισμοὺς καταλαμβάνει ἡ καταγραφή τῆς ρυθμιστικῆς, δικαστικῆς δικαιοδοσίας τῶν προεστώτων γιὰ τὴ λύση τῶν διαφορῶν ἀνάμεσα στὰ μέλη, καθῆκον πού ὑπαγορεύεται

51. ΤΣΟΥΡΚΑ-ΠΑΠΑΣΤΑΘΗ, Ἡ ἐλληνικὴ ἐμπορικὴ κομπανία τοῦ Σμπίου, ὁ.π., στὴν κομπανία τοῦ Σμπίου λέγονταν καὶ χαρατζάρηδες, φορολόγοι, καὶ εἰσπράτταν τὸ δόσημο τῆς κοινότητος.

52. Ὁ.π., σ. 209.

από τόν χαρακτήρα κομπανίας. Ὁ σεβασμός τῶν συναδελφῶν πρὸς τόν σύντροφο, τόν κάλφα ἢ τόν ἰνάσην καί κυρίως ἡ αὐστηρή ὑπακοή τῶν καλφάδων πρὸς τοὺς μπασιάδες (§ 36)· ὑπακοή πού ἐκτεινόταν ἀπὸ τὴν καθημερινή προσευχή, διὰ τί, *ἐκεῖνος ὅπου δὲν εὐχαριστεῖ τὸν ποιητὴν του [Θεόν], δὲν ἠμπορεῖ ποτὲ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν μπασιάν του*, ἔφθανε στὸν σεβασμό κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ λειτουργία, στὸν περιορισμό στοῦ δικαίωμα διασκέδασης καί διακοπῶν χωρὶς τὴν ἔγκριση τοῦ μπασιά, στήν ἠθικὴ καθημερινή συμπεριφορὰ καί βεβαίως στήν τίμια ἄσκηση τῶν ἐμπορικῶν πράξεων. Ἀκόμη πιὸ αὐστηρές ἦταν οἱ ὑποχρεώσεις τῶν ἰνάσηδων ἀπέναντι στοὺς μπασιάδες (§ 37) καί οἱ ἀρχές πού διεῖπαν τὴν ἐργασιακὴ σχέση μεταξύ τους καί μέσω αὐτῆς μέ τὴ διοίκηση τῆς κοινότητας-κομπανίας⁵³.

Μέ ἀφορμὴ τὸν ἀρραβώνα, πού ἀναγνωρίζεται, κατὰ τὴν παράδοση τοῦ Ἀρμενόπουλου, ὡς ἱερά πράξις, καί ὁ γάμος μυστήριο πού θά τελεῖται μέ σεβασμό καί χωρὶς ἐπιδείξεις καί πολυτέλειες (§ 32), ἐπαναλαμβάνεται ἡ ὑπόμνηση γιὰ τὴ σεμνότητα καί ταπεινότητα τῆς συμπεριφορᾶς πού ἀπαιτεῖται σέ κάθε ἀτομικὴ καί συνολικὴ ἐκδήλωση.

Κατὰ τὸν κανόνα τῶν κοινοτήτων τῆς διασπορᾶς, καί ἀντίθετα πρὸς τὰ συμβαίνοντα στίς τουρκοκρατούμενες κοινότητες, ὑπάλληλοι τῆς κοινότητας ἦταν, οὐσιαστικά, οἱ δύο ὀρθόδοξοι ‘πάροχοι’ (parrocchi/ἐφημέριοι), γνῶστες τῆς ἑλληνικῆς καί βλαχικῆς γιὰ τοὺς λόγους πού ἀναφέρθηκαν πιὸ πάνω, καί οἱ κανόνες σεβασμοῦ καί ἀγάπης πρὸς καί ἀπὸ τὰ μέλη καταγράφονται λεπτομερῶς στὸν κανονισμό (§§ 33, 34).

Τὸ μέλημα τῶν ἐπιτρόπων τοῦ σχολείου, ἑλληνικοῦ καί κοινου, καί τῆς ἐπίβλεψης τῶν ἀντίστοιχων δασκάλων, καί ἡ φροντίδα γιὰ τὴν ἀνέγερση *σχολείων εὐρύχωρων διὰ τοὺς μαθητὰς καὶ Διδασκάλους* (§ 35), δείχνει καί τὸ ξεχωριστὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὰ γράμματα. Τὴ λειτουργία τοῦ σχολείου φαίνεται ὅτι συνόδευε καί ἡ ὑπαρξὴ βιβλιοθήκης τῆς κομπανίας, ἂν κρίνομε ἀπὸ τίς ἐνθυμήσεις καί ἄλλες σημειώσεις ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν βιβλίων καί χειρογράφων πού φυλάσσονται σήμερα στοῦ Nyiregyhaza τῆς Οὐγγαρίας⁵⁴. Ἀπὸ τὰ 402 βιβλία, ἀνάμεσα στὰ 883 τῆς συλλογῆς πού καταγράφηκαν, καί 13, ἀπὸ τὰ 46 χειρογράφα, προέρχονται ἀπὸ τὸ Miskolc. Πολλὰ ἀνήκαν στήν κομπανία ἢ σέ πρόσωπα περὶ τὴν κομπανία/κοινότητα. Ἀπαντοῦν ἀκόμη καί 10 βιβλία σέ ἰδιωτικὴ συλλογὴ, κατὰ τὴν κατάταξη τοῦ Todorov. Δεδομένων τῶν μετακινήσεων πού ἔχουν ὑποστῆ τὰ βιβλία ἀπὸ τὸ ἀρχικὸ τους περιβάλλον, μᾶλλον πρέπει νὰ ὑποθέσομε ὅτι ὁ ἀριθμὸς τους ἦταν

53. Ὁ.π., σ. 228-243, ἀναλυτικὴ ἐξέταση τῶν πειθαρχικῶν κανόνων μέ βάση τοὺς ὁποίους λειτουργοῦσαν οἱ κομπανίες στήν Τρανσυλβανία καί κυρίως στοῦ Σμπίου.

54. TODOROV, Catalogue of Greek manuscripts, ὁ.π.

μεγαλύτερος. Τό περιεχόμενο τῶν βιβλίων ποικίλλει. Ἐπικρατοῦν περίπου σέ ποσοστό 46% τά ψαλτήρια, μηναῖα καί διάφορα ἐκκλησιαστικοῦ περιεχομένου βιβλία, ἀλλά ἀκολουθοῦν τά φιλολογικοῦ, ἱστορικοῦ, ἠθογραφικοῦ, παιδαγωγικοῦ περιεχομένου (41%), μέ 7% τά βιβλία φυσικῆς, μαθηματικῶν, γεωγραφίας, φιλοσοφίας καί μέ 6% τά διάφορα. Ἡ εἰκόνα συμβαδίζει μέ τά κρατοῦντα στήν ἐποχή περί τήν ἱστορία τοῦ βιβλίου καί ἀποδεικνύεται τό ἐνδιαφέρον γιά τή γλώσσα καί τά διδακτικά, ἐπιστημονικά βιβλία. Ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν ἐπίσης τά βιβλία πού φέρεται νά ἀνήκουν στά πρόσωπα πού ὑπογράφουν ὡς προεστοί στά καταστατικά τῆς ἀδελφότητος τοῦ 1785 καί στήν *Κόπια ἐνταξίας* (1801). Ὁ Ἰωάννης Θωμᾶ Ἰακουμῆ, ἀπό τοὺς ἰσχυροὺς ἐκπροσώπους τῆς κοινότητος, ἐκ *Καστορίας τῆς Μακεδονίας*, φέρεται νά κατεῖχε 19 βιβλία, τά περισσότερα νεωτερικοῦ περιεχομένου. Ἀνάμεσά τους συγκαταλέγονται ἡ *Ἱστορία περί τῶν μυθολογικῶν θεῶν* [...], Θεοφίλου Κορυδαλλέως, *Περί Ἐπιστολικῶν Τύπων*, Μελετίου (Μήτρου), *Ἐκκλησιαστική ἱστορία*, Ἡλία Μηνιάτη, *Πέτρα σκανδάλου*, Θεοδώρου Γαζῆ, *Κριτικαί Ἐπιστάσεις* [...], Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου, *Φροντισμάτα*, Νικολάου Μαυροκορδάτου, *Φιλοθέου Πάργεργα*, Νικηφόρου Θεοτόκη, *Στοιχεῖα Γεωγραφίας*, Εὐγενίου Βουλγάρεως, *Τὰ Ἀρέσκοντα τοῖς Φιλοσόφοις*, Τακουετίου, *Στοιχεῖα Γεωμετρίας*, Γενουνησίου, *Στοιχεῖα Μεταφυσικῆς*, κ.ἄ., καθώς καί χειρόγραφο τοῦ Γεωργίου Ζαβίρα. Διαφωτιστικοῦ ἢ παιδαγωγικοῦ περιεχομένου εἶναι καί τά βιβλία πού ἀνήκουν στοὺς Νικόλαο Ντόνα, Βρετό Γιαννάκι, Ναούμ Ἀθανασίου Γιγιντάλη (Gintali), Μιχαήλ Ἰωάννου Πίλτα, Γεώργιο Κοζ(σ)μίσκη, Λάζαρο Πέτζη κ.ἄ. Ἄν ἡ κατοχή βιβλίων μπορεῖ νά εἶναι ἀπόδειξη γνώσεων καί ἐνδιαφερόντων εἶναι ἐμφανῆς ἡ τάση προσανατολισμοῦ, τουλάχιστον ἀρκετῶν ἀπό τοὺς διοικοῦντες, πρὸς τό νεωτερικό βιβλί⁵⁵.

Τό κείμενο τῆς *Κόπιας ἐνταξίας* ὀλοκληρῶνεται μέ τοὺς ὄρκους, κυρίως διοικητικοῦ περιεχομένου, πού ὄφειλαν νά καταθέσουν οἱ προεστῶτες, οἱ νοτάριοι, τά μέλη τῆς δωδεκάδας, ὁ ἐπιμελητής τῶν ἱερῶν χρημάτων, οἱ ἐπίτροποι τῆς ἐκκλησίας καί οἱ λοιποὶ ὑπηρέται τῆς κοινότητος, καί τόν ὄρκο πού τά ὑπεύθυνα γιά κάποια ὑπόδικη πράξη μέλη ἔπρεπε νά καταθέτουν στοὺς προεστῶτες - δικαστές.

Τό πῶς πάνω κείμενο τοῦ Μίσκολε καί ἡ ἐπεξεργασία τοῦ πλούσιου ὕλικου πού συγκεντρώθηκε γιά τίς παροικίες στήν κεντρική Εὐρώπη μᾶς ὀδήγησαν σέ ἐρωτήματα στά ὁποῖα ἐπιχειρήσαμε, λοιπόν, νά δώσουμε ἀπαντήσεις. Ἕνας ἀπό τοὺς στόχους τοῦ προγράμματός μας ἦταν νά προτείνουμε μιά

55. Πρὸβλ. τὴ διαπίστωση τῶν DANOVA - TODOROV, *Ελληνικά ἔγγραφα*, ὀ.π., σ. 173.

τυπολογία της κοινοτικής οργάνωσης κατά την υπό εξέταση περίοδο· σχετικά με αυτήν την τυπολογία, προσπαθήσαμε να διατυπώσουμε κάποιες σκέψεις ή μάλλον προτάσεις εργασίας που αφορούν α) στις αλληλεπιδράσεις περιοχών άφεταις και άφαιξης των μετακινουμένων και ταυτόχρονα στην σημασία που διαδραμάτιζε ή υπηκούτητα στους τόπους άφεταις και σ' αυτούς της ύποδοξης, β) στις διαχρονικές εξελίξεις που άπαντούν στις κοινοτικές οργάνωσεις και στις άλλαγές που συνέβαιναν τόσο έξ αιτίας των διαφορετικών έμπειριών των μετακινουμένων όσο και λόγω των ποικίλων διοικητικών/οικονομικών/θεσμικών/κοινωνικών συνθηκών στους χώρους ύποδοξης (τό παράδειγμα του Miskolc, είναι, κατά τη γνώμη μου, και τό πιο σαφές), γ) στην ύποχώρηση της φεουδαρχίας και στον δρόμο προς τό συγκεντρωτικό κράτος (περιπτώσεις Βιέννης⁵⁶, Τεργέστης⁵⁷, άλλά και κοινοτήτων Ούγγαρίας)⁵⁸, δ) στην άλλαγή έξουσίας στά κράτη ύποδοξης (περίπτωση Βενετίας με τό καταστατικό του 19ου αιώνα)⁵⁹, ε) στην ίδρυση των έθνικών κρατών στά Βαλκάνια και την επίδραση τόσο κατά τη δημιουργία νέων κοινοτήτων (πρβλ. τίς περιπτώσεις της Ρουμανίας⁶⁰ και την έρευνα στό πλαίσιο του προγράμματός μας) όσο και κατά τίς θεσμικές εξελίξεις (άν και ποϋ ύπηρεζαν), πάντως στ) όποσδήποτε κατά την άλλαγή των όρολογιών⁶¹ ή εξέταση αυτή των έναλλαγών μπορεί να φαντάζει τυπική, έν τούτοις μάς όδήγησε στην άνάγκη να έξηγήσομε την ταυτόχρονη π.χ. χρήση των όρων άδελφότητα – κοινότητα (περίπτωση Βενετίας), κομπανία – άδελφότητα –

56. Πά τους Έλληνες στη Βιέννη βλ. ΣΕΙΡΗΝΙΔΟΥ, Έλληνες στη Βιέννη, 1780-1850, ό.π., όπου και βιβλιογραφία, καθώς και τά ενδιαφέροντα άρθρα στό: *Διασπορά – Δίκτυα – Διαφωτισμός*, ό.π.

57. Πά την παροικία της Τεργέστης βλ. ΟΛΓΑ ΚΑΤΣΙΑΡΔΗ-HERING, *Η έλληνική παροικία της Τεργέστης, 1750-1830*, τ. Α' - Β', Άθήνα 1986.

58. Πλούσια βιβλιογραφία βλ. ΜΑΝΤΟΥΒΑΛΟΣ, Miskolc – Sátoraljaújhely – Βουδαπέστη, ό.π.

59. *Διάταγμα Οικονομικών, Έπιτροπικών, και Διδασκαλικών των έν τη Διασήμε Πόλει των Ένετων κατασταθέντων και έννοισθέντων Όρθοδόξων Έλλήνων*, [...], 27. Φεβρουαρίου 1820/*Regolamento Economico, Amministrativo, e Disciplinale della Nazione Greca Ortodossa, stabilita e domiciliata nell' inclita Città di Venezia* [...], 27. Febbrajo 1820 πρβλ. ΑΡΤΕΜΗ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΥΡΙΑΚΟΥ, *Η έλληνική κοινότητα της Βενετίας (1797-1866). Διοικητική και οικονομική όργάνωση, εκπαιδευτική και πολιτική δραστηριότητα*, Θεσσαλονίκη 1978, σ. 21 κ.έ.

60. Βλ. ΟΛΓΑ CIGANCI, Το στάδιο της έρευνας σχετικά με την ελληνική εμπορική διασπορά στον ρουμανικό χώρο (τον 17ο - 18ο αιώνα), βλ. στον παρόντα τόμο, σ. 409-421· βλ. και ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ, *Έρευνητική άποστολή στη Ρουμανία. Έλληνικές κοινότητες (1829 - άρχές 20ου αιώνα)*, ό.π., όπου και βιβλιογραφία, και Ο ΙΔΙΟΣ, *Σύσταση και όργάνωση ελληνικών κοινοτήτων στη Ρουμανία*, ό.π.

61. *Η ήλεκτρονική, συνδυαστική βάση δεδομένων που έχει διαμορφωθεί στό πλαίσιο του προγράμματός μας*, όπως άναφέρθηκε πιο πάνω, άποδεικνύεται ένα έξαιρετικά χρήσιμο έργαλειό για τη συναγωγή των σχετικών συμπερασμάτων.

κοινότητα (ιδίως στίς τρανσυλβανικές και ούγγρικές επαρχίες) και, σταδιακά, τήν ἐλάττωση τῆς χρήσης ἢ τήν ἀπουσία ὄρων (π.χ. τῆς κομπανίας ἢ τοῦ Γένους/Nazione) καί τήν ἐπικράτηση, ἢ σέ ὀρισμένες περιπτώσεις (π.χ. στήν Τεργέστη μετά τό 1824)⁶² μέ τήν ἄνωθεν ἐπιβολή, τοῦ οὐδέτερου, διοικητικοῦ ὄρου κοινότητα / comunità⁶³. ἔτσι, εἶχε ἐπικρατήσει, κατά τό παρελθόν, ὁ ὄρος κοινότητα νά χρησιμοποιεῖται ἀναδρομικά, κατά συλλογικό τρόπο, ἀπό πολλούς ἱστορικούς τοῦ παροικιακοῦ φαινομένου ἐνιαῖα γιά ὅλη τήν περίοδο πού ἐξετάζομε⁶⁴.

Πλήν τῆς τυπολογίας, στό πρόγραμμά μας στοχεύαμε νά παρακολουθήσουμε τήν ποικιλία τῶν ὄρων μέ τούς ὁποίους ἀποδίδονταν οἱ ἐθνοτοπικές ὁμάδες πού ἐγκαταστάθηκαν καί ὀργανώθηκαν κάτω ἀπό τόν διοικητικό περιεκτικό ὄρο «ἐλληνικές» (dei Greci, griechische) κοινότητες⁶⁵. Ἐντοπίζοντας στά καταστατικά τούς ὄρους μέ τούς ὁποίους χαρακτηρίζονταν, ρητά, ὅσοι ἀνήκαν νομικά στό διοικητικό σῶμα, ἀλλά καί διαπιστώνοντας τή γλώσσα τῶν προνομίων, σέ ὅσες περιπτώσεις ὑπῆρξαν τέτοια, καθώς καί τή γλώσσα τῶν καταστατικῶν, ὀδηγηθήκαμε στή διατύπωση ὑποθέσεων ἢ προβληματισμῶν, ὅσον ἀφορᾷ στήν ἐθνική καταγωγή, στή μείξη μέ ντόπιους πληθυσμούς, στήν ἔνταξη ἢ στόν ἀποκλεισμό ἀπό τήν κοινότητα, μέ βάση π.χ. τή θρησκεία ἢ ὄχι μόνο, ἀλλά καί μέ βάση τήν ἢ τίς ὑπηρεσίες.

Προχωρώντας, λοιπόν, διαγραμματικά σέ μιά τ ο π ο λ ο γ ί α μέ ἀφετηρία τόν πῖό πάνω σύντομο προβληματισμό, εἶναι δυνατόν νά διακρίνομε τίς ἀκόλουθες ὁμάδες, γιά τήν ὑπό ἔρευνα περίοδο.

62. ΚΑΤΣΙΑΡΔΗ-HERING, Ἡ ἐλληνική παροικία τῆς Τεργέστης, ὁ.π., σ. 115-117, 152-153.

63. Καί μέ βάση αὐτόν τόν προβληματισμό εἶναι πλούσια τά συμπεράσματα πού εἶναι δυνατόν νά ἐξαχθοῦν ἀπό τή συνδυαστική βάση δεδομένων, ἢ ὁποία δέν στηρίζεται μόνο στά κείμενα τῶν καταστατικῶν ἀλλά καί στά πολλά ὑπομνήματα πού ἔχει μεταγράψει ἠλεκτρονικά γιά τό πρόγραμμα ὁ κ. Κουτμάνης.

64. Γιά τό ἱστοριογραφικό πρόβλημα περὶ τήν ἐλληνική διασπορά βλ. ΟΛΓΑ ΚΑΤΣΙΑΡΔΗ-HERING, Ἀπό τίς «ἐλληνικές κοινότητες τοῦ ἐξωτερικοῦ» στήν ἱστοριογραφία τοῦ μεταναστευτικοῦ φαινομένου (15ος-19ος αἰ.), στό: *Ἱστοριογραφία τῆς νεότερης καί σύγχρονης Ἑλλάδας 1833-2002, Πρακτικά τοῦ Δ' Διεθνοῦς Συνεδρίου Ἱστορίας*, τ. Β', Π. ΚΙΤΡΟΜΗΑΙΔΗΣ – Τ. ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ (ἐπιμ.), Ἀθήνα 2004, σ. 223-249.

65. Μέ βάση ἠλεκτρονική, συνδυαστική βάση δεδομένων τοῦ προγράμματός μας μποροῦν νά ἐξαχθοῦν ἐνδιαφέροντα συμπεράσματα γιά τή χρήση τῶν ὄρων Ἑλληνας, Γραικός, Ρωμαῖος, μὴ οὐνίτες Ρωμαῖοι, Greci, Greci non uniti, Griechen nicht unirate, Makedonowallachen, Γραικο-βλαχική κοινότητα, ἀδελφότης Ρωμαιο-βλάχων, κοινότης καί ἀδελφότης τῶν ἐν Βιέννῃ τουρκομερικῶν ἀδελφῶν, ὄροι πού δέν ταυτίζονται πάντοτε μέ τό ἐθνικό ἢ θρησκευτικό περιεχόμενο· ἐνδιαφέροντα συμπεράσματα ἐξάγονται καί ἀπό τή διαδοχική ἢ παράλληλη χρήση τῶν ὄρων γένος, Γένος, κοινότητα, ἀδελφότητα κ.λπ.

1) Πρώμο 'παράδειγμα' συνιστά ή 'Αδελφότητα/*Scuola Nazionale* τής Βενετίας από τόν 15ο αιώνα⁶⁶, μέ κανονισμό, όπως θά τόν συναντήσομε στίς κομπανίες και στίς κοινότητες τής Τρανσυλβανίας (από τόν 17ο αιώνα) και κυρίως τής Αυστρίας και Ούγγαρίας (18ο αιώνα) και όπως τά μέλη τής ελληνικής κοινότητας στή Βενετία θά τόν διατυπώσουν όριστικά στό συγκροτημένο καταστατικό (*Regolamento*) τό 1821. Η σύστασή της εντάσσεται στην παράδοση όργάνωσης τών επαγγελματιών, φιλανθρωπικοθησκευτικών και έθνικων αδελφοτήτων τής έποχής, όπως άλλωστε τών *albanesi* και *dalmati*⁶⁷. Αφετηρία της είναι τά προνόμια τών καθολικών βενετικών αρχών του 1498 προς τούς όρθοδόξους, πού προέρχονταν κατά πλειοψηφία από τή βενετική επικράτεια τής Ανατολής, τά όποια τούς έδιδαν τήν άδεια οικοδόμησης όρθοδόξου ναού. Ο σύντομος κανονισμός τών αρχών του 16ου αιώνα «ρύθμιζε κυρίως τόν τρόπο συμπεριφορής τών μελών στην εκκλησία κατά τίς λειτουργίες, τίς κηδείες», όπως ήταν, άλλωστε, αναγκαίο νά γίνει διακριτό και σεβαστό σέ μιά κατεξοχήν καθολική πόλη,⁶⁸ και καθόριζε έπιλεκτικά τόν τρόπο τής έσωτερικής όργάνωσης. Μέ τόν καιρό οί άποφάσεις πού λαμβάνονταν από τήν αδελφότητα καθόριζαν ή καθορίζονταν από τήν ανάγκη έπίλυσης προβλημάτων ανάλογα μέ τίς νέες, εκάστοτε, σχέσεις παροίκων και κρατικών φορέων, αλλά και ομάδων παροίκων μεταξύ τους (ανάλογα δηλαδή μέ τήν τοπική ή έθνοτική προέλευσή τους, τήν ύπηκοότητά τους/ βενετοί, όθωμανοί). Αναμφίβολα ύπήρχαν σεβαστοί κανόνες λειτουργίας, όπως έμμεσα μās είναι γνωστοί από τίς πηγές, αλλά όχι τυπικά και ένιαία συγκροτημένοι. Πρώτος τύπος, λοιπόν, είναι αυτός πού άπαντά στό σχήμα: προνόμια → ύποτυπώδεις κανονισμοί, κυρίως γιά τή ρύθμιση έσωτερικών προβλημάτων, → λειτουργικό θεσμικό καταστατικό.

2) Ο τύπος προνόμια → ύποτυπώδεις κανονισμοί, περισσότερο γιά τή ρύθμιση έσωτερικών προβλημάτων, → λειτουργικό θεσμικό καταστατικό άπαντά και στην Τρανσυλβανία ήδη από τόν 17ο αιώνα. Στην περίπτωση

66. ΦΑΝΗ ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ, Συμβολή στην ιστορία τής 'Ελληνικής Αδελφότητας Βενετίας στον ΙΣΤ' αιώνα, Έκδοση του Β' Μητρώου έγγραφων (1533-1562), Αθήνα 1976, σ. 7 κ.έ.: Μ. Ι. ΜΑΝΟΥΣΑΚΑΣ, Έπισκόπηση τής ιστορίας τής ελληνικής όρθόδοξης αδελφότητας τής Βενετίας (1498-1953), *Τά Ιστορικά* 11 (1989) 243-264.

67. ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ, ό.π., σ. 10· ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΑΝΟΠΟΥΛΟΥ, Συντεχνίες και θρησκευτικές αδελφότητες στην Κρήτη της βενετικής περιόδου, άδημοσίευτη διδακτορική διατριβή, Φιλοσοφική Σχολή, Πανεπιστήμιο Ρεθύμνου, Ρέθυμνο 2001.

68. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΥΡΙΑΚΟΥ, Η ελληνική κοινότητα τής Βενετίας, ό.π., σ. 22-23· αλλά ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ, ό.π., σ. 18-19· Κ. ΤΣΙΚΝΑΚΗΣ, Ο Έλληνισμός τής Βενετίας (13ος-18ος αιώνας), στό: *Όψεις τής Ιστορίας του Βενετοκρατούμενου Έλληνισμού. Αρχαιικά τεκμήρια*, ΧΡΥΣΑ ΜΑΛΤΕΖΟΥ (έπιμ.), Αθήνα 1993, σ. 530.

αυτήν, όμως, πρόκειται για, λίγο ως πολύ, οργάνωση ενιαίων επαγγελματικῶν ομάδων πού τούς ἔνωσε τό ἐμπόριο, τά μέλη τους ἦταν ὀθωμανοί ὑπῆκοοι, ἐμπορεύονταν μέ ὀθωμανικά, κυρίως, προϊόντα καί ἐξυπηρετοῦσαν οἰκονομικά συμφέροντα καί τῶν τοπικῶν ἀρχῶν, πού τούς προστάτευαν, κατοικοῦσαν σέ ἐπαρχία πού ἦταν ὀθωμανική, τουλάχιστον ὡς τά τέλη τοῦ 17ου αἰῶνα, ἢ ἡμιαυτόνομη⁶⁹. Ἡ κομπανία πηγάζει ἀπό τήν τοπική ἐμπειρία, τή συνήθεια οἰκονομικῆς οργάνωσης σέ ἀρκετές περιοχές τῆς πρώιμης νεώτερης ἐποχῆς, καθὼς ἡ προκαπιταλιστική περίοδος ἀπαιτοῦσε συγκέντρωση δυνάμεων, κεφαλαίων, ἐμπειρίας, ἀλληλεγγυότητας, ἀλλά καί αὐστηρῶν ἠθικῶν, κανονιστικῶν ἀρχῶν. Μιά πρόταση/ὑπόθεση ἐξήγησης γιά τήν ὑπαρξη αὐτοῦ τοῦ συστήματος οργάνωσης θά ἀποτελοῦσε ὁ συνδυασμός μέ τήν ἐμπειρία πού διέθεταν οἱ μετακινούμενοι ἀπό τούς χώρους ἀφετηρίας τους. Συγκεκριμένα, οἱ περισσότεροι ἐμπορο-μέλη τῶν κομπανιῶν στήν Τρανσυλβανία ἀλλά καί στήν ἀνατολική σημερινή Οὐγγαρία, προέρχονταν ἀπό πόλεις τοῦ εὐρύτερου μακεδονικοῦ-θεσσαλικοῦ-θρακικοῦ χώρου, στίς ὁποῖες ὁ συνδυασμός τῆς διοίκησης τῶν συντεχνιῶν ἢ συσσωματώσεων μέ τήν κοινοτική οργάνωση ἀποτελεῖ καί τήν κατεξοχήν πρακτική⁷⁰. Εἶναι δηλαδή, κατά τή γνώμη μου, περισσότερο δεκτικοί νά ἀκολουθήσουν κανονισμούς πού θά διέπουν ἕνα εἶδος συλλογικῆς οἰκονομικῆς οργάνωσης μέ δεσμευτικές, διοικητικές, δικαστικές, ἐλεγκτικές διατάξεις, οἱ ὁποῖες θά ρυθμιζαν τήν ἐπιχειρηματική τους οργάνωση, τήν ἀτομική-ἠθική συμπεριφορά, τή συλλογική δράση σέ ἐπίπεδο 'τοῦ Κοινοῦ/Κριτηρίου', τίς φιλανθρωπικές τακτικές, τήν ἐκπαίδευση. Τό ἰσχυρό, τοπικό, φεουδαρχικό σύστημα εὐνοοῦσε τέτοιες μορφές οργάνωσης, καθὼς ἄλλωστε καί ὁ ἰσχυρός ἀνταγωνισμός πρὸς ἄλλες παρόμοιες τοπικές οργανώσεις (π.χ. αὐτές τῶν Σαξῶνων τῆς Τρανσυλβανίας), πρὸς τίς ὁποῖες διαρκῶς ἀντιμετώπιζαν τούς ἰσχυρότερους οἰκονομικούς ἀνταγωνισμούς.

69. Ἐνδεικτικά βλ. CORNELIA PAPACOSTEA-DANIELOPOLU, Organizarea și viața Culturală a companiei 'Grecești' din Brașov (Sfârșitul secolului al XVIII - Lea și prima Jumătate a secolului al XIX - Lea), *Studii Istorice Sud- Est Europene* 1 (1974) 159-211· OLGA CİCANCİ, Les Statuts et les règlements de fonctionnement des Compagnies grecques de Transylvanie (1636-1746). La Compagnie de Sibiu, *Revue des Études Sud-Est Européennes* 14 (1976) 477-496· Η ΙΔΙΑ, Le Statut juridique et le régime de fonctionnement de la compagnie de commerce de Brașov, ὀ.π., 17/2 (1979) 241-255· Η ΙΔΙΑ, Companiile grecești din Transilvania și comerțul european în anii 1636-1746, București 1981· ΤΣΟΥΡΚΑ-ΠΑΠΑΣΤΑΘΗ, Ἡ ἑλληνική ἐμπορική κομπανία τοῦ Σμπίου, ὀ.π.

70. PAPACOSTEA-DANIELOPOLU, Organizarea, ὀ.π., σ. 169, 180 κ.ἀ. Πρὸβλ. Ν. PANTAZOPOULOS, Community, Laws and Customs of Western Macedonia under Ottoman Rule, *Balkan Studies* 2 (1961) 16.

3) Ὁ τύπος προνόμια → καταστατικό, χωρίς ἀπαραίτητα τὴν ἐνδιάμεση ὑπαρξη ἐσωτερικῶν κανονισμῶν λειτουργίας, ἀπαντᾷ στὴν Τεργέστη, στὸ Λιβόρνο, ὅπου ἐγκαταστάθηκαν ἔμποροι τὸν 18ο αἰώνα, τόσο μετὰ τὴς συνθήκης Πασσάροβιτς (1718) ὅσο καὶ μέσα στὸ πλαίσιο τῆς συγκεντρωτικῆς κρατικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Οἱ πόλεις ἦταν ἐπίσης ἐλεύθερα λιμάνια καθολικῶν κρατῶν. Ὁ τύπος προνόμια → καταστατικό ἀπαντᾷ καὶ στίς πόλεις τῆς νότιας Ρωσίας ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 18ου αἰώνα καὶ ἐξηγεῖται μέσα στὸ πλαίσιο τῆς πολιτικῆς προσέλκυσης ὀρθόδοξων πληθυσμῶν ἀπὸ τοὺς ὁμόδοξους τσάρους, μὲ σκοπὸ τὸν ἐποικισμό τῶν στεπεπῶν καὶ τὴν ἀνάδειξη τῶν νέων λιμανιῶν στὴ βόρεια Μαύρη Θάλασσα. Καὶ στίς περιπτώσεις αὐτές ἡ σύσταση καταστατικῶν (Statuti, Regolamenti) ἀκολουθοῦσε μετὰ ἀπὸ ὀρισμένο διάστημα καὶ μετὰ τὴ συγκέντρωση περισσοτέρων παροίκων, οἱ ὁποῖοι καὶ ἐπιδίωκαν συγκεκριμένο ρυθμιστικό, διοικητικό κανονισμό, πού θά καθόριζε, ὅμως, μόνον τὴν ἐσωτερικὴ διοικητικὴ λειτουργία τοῦ Γένους / Nazione ἢ τῆς Ἀδελφότητος / Confraternità, ἢ τῆς Κοινότητος / Comunità καὶ τὴ διαχείριση σέ θέματα ἐκκλησίας, σχολείου καὶ φιλανθρωπίας. Καὶ οἱ τρεῖς αὐτοὶ τομεῖς ὑπόκεινταν στὴ δικαιοδοσία καὶ στὸν ἔλεγχο τῶν κοινοτικῶν ἀρχῶν καὶ ἐποπτεύονταν ἀπὸ ἀρμόδιες ὑποεπιτροπές (ἐπιτρόπους ἐκκλησίας, σχολείου, νοσοκομείου, πτωχῶν κ.ο.κ.). Σύμφωνα μὲ τὰ καταστατικά αὐτά, οἱ κοινοτικὲς ἀρχές δέν ἀναμειγνύονταν στὴν ἀτομικὴ οἰκονομικὴ ζωὴ τῶν μελῶν καὶ, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐπίβλεψη τῆς ὁμόνοιας ἀνάμεσα στὰ μέλη, δέν εἶχαν δικαστικά καθήκοντα, τὰ ὁποῖα ἀνήκαν στὰ κατά τόπους κρατικά διοικητικά, ἀστικά, ἐμπορικὰ δικαστήρια⁷¹. Ἡ μόνη σχέση οἰκονομικοῦ περιεχομένου τῶν μελῶν τῆς κοινότητος μὲ τὴν ἐσωτερι-

71. Πρβλ. τὰ ἀκόλουθα καταστατικά, τῶν ὁποίων ἔχει γίνει καὶ ἡ συνθετικὴ ἠλεκτρονικὴ ἐπεξεργασία: *Costituzioni e Capitoli della nostra chiesa eretta in Livorno sotto l'invocazione della Santissima Trinità / Διαταγαὶ καὶ Συνθήκαι τῆς ἐν Λιβόρνῳ Ἐκκλησίας τῶν Ὀρθόδοξων Ἀνατολικῶν Γραικῶν κτισθείσης παρ' αὐτῶν ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἁγίας Τριάδος*, Λιβόρνο 1775· πρβλ. ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΒΛΑΜΗ, Το φιορίνι, το σιτάρι καὶ ἡ οδὸς τοῦ κήπου. Ἕλληνες ἔμποροι στο Λιβόρνο 1750-1868, Αθήνα 2000, σ. 263 κ.έ.· *Costituzioni e Capitoli Preliminari della nostra Chiesa da erigersi in Trieste sotto l'invocazione della Santissima Trinità e San Nicolò / Διαταγαὶ καὶ Συμφωνητικαὶ Ὁροθεσίαι Προτιθέμεναι τῆς ἡμῶν Ἐκκλησίας ἐν Τριεστίνῳ ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ τοῦ Ἁγίου Νικολάου*, ἀψπδ', Τεργέστη 1784, Παρὰ Δημητρίῳ Θεοδοσίῳ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων (ἀνατύπωση, Τεργέστη 1889)· *Statuti e regolamenti della Nazione, e Confraternità Greca Stabilita nella Città e Porto Franco di Trieste, sotto gli Auspicij dell'Augustissimo Imperatore Giuseppe Secondo felicemente regnante. E dell'Eccelso Governo di detta Città, e Porto Franco / Ὁροὶ καὶ Διαταγαὶ τοῦ Γένους καὶ τῆς Ἀδελφότητος τῶν Γραικῶν Κατοίκων εἰς τὴν Πόλιν, καὶ λιμένα ἐλεύθερον τοῦ Τριεστίνου, ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ Σεβαστοῦ Ἀυτοκράτορος Ἰωσήφ Β' Ἐνδόξως βασιλευόντος, καὶ τῆς Ἐξοχωτάτης Διοικήσεως τῆς ρηθείσης Πόλεως καὶ Λιμένος Ἐλευθέρου*, ἀψπζ'. Ἐνετίσιον 1787. Παρὰ

κή της οργάνωση ήταν ή υποχρέωση καταβολής συνεισφορών κατά συγκεκριμένες τάξεις, με τὰ συνεπαγόμενα δικαιώματα καί καθήκοντα. Ἐνίοτε καλοῦνταν νά ἐνισχύουν τήν κοινότητα μέ ποσοστό τῶν ἐσόδων τους, προκειμένου νά καλυφθοῦν ἔκτακτα μεγάλα ἔξοδα (ὅπως ἡ ἀνέγερση ναοῦ, ἡ οἰκοδόμηση νοσοκομείου, ἡ περίθαλψη προσφύγων). Οἱ κοινότητες αὐτές ἔχουν ἀστικό χαρακτήρα, μοιάζουν στήν οργάνωση, ὅπως καί στή χρήση ὀρολογίας σχετικά μέ τὰ διοικητικά ἀξιώματα τῶν μελῶν τους (governatore, sindaco, cancelliere, notario), μέ τίς ἀστικές, πρώην λατινοκρατούμενες, κοινότητες⁷² τῶν νησιῶν τοῦ Αἰγαίου, ἢ τῆς Πελοποννήσου, περιοχές ἀπό τίς ὁποῖες καί κατά κανόνα προέρχονταν (ἀλλά ἀπό τίς ὁποῖες δέν μᾶς σώζονται συγκροτημένα καταστατικά οργάνωσης ἀπό τήν περίοδο τῆς τουρκοκρατίας, πλὴν τῶν πρακτικῶν ἐκλογῆς τῶν ἀρχόντων, τῆς σύστασης τῶν συνελύσεων κ.λπ.). Υἱοθετοῦν ὁμως καί ὀρολογία ἀπό τή διοικητική γλῶσσα τῆς οργάνωσης τῶν ἀδελφοτήτων στούς τόπους ἐγκατάστασης.

Γενικότερα, μιλώντας γιά τὰ προνόμια μποροῦμε νά ὑποστηρίξομε ὅτι ἡ ἐκχώρησή τους ἐξηγεῖται εἴτε ἀπό τήν πολιτική προσέλκυσης ξένου, ἔμπειρου ἐμπορικοῦ ἢ τεχνικοῦ δυναμικοῦ (περίπτωση ἰδίως τῆς Αὐστρίας, Ρωσίας), ἢ καί ὡς πόλος ἔλξης καί οργάνωσης ἄλλων οἰκονομικῶν ομάδων (περίπτωση Τρανσυλβανίας 17ου αἰῶνα), ἢ ὡς ἀποτέλεσμα ἐνδιαφέροντος καί πίεσεων ἐκ μέρους τῶν νεοερχομένων, προκειμένου νά συνενωθοῦν καί διακριθοῦν ἀπέναντι σέ ξένες ἐθνοθηρησκευτικές ομάδες (περίπτωση Βενετίας τέλη τοῦ 15ου αἰῶνα, Τεργέστης, καί Βιέννης 18ου αἰῶνα), ἢ πρὸς ομάδες ὁμοίας ἢ παρόμοιας ἐπαγγελματικῆς ἐνασχόλησης (περίπτωση κομπανιῶν στήν Τρανσυλβανία).

4) Ἡ οργάνωση τῶν ὀρθοδόξων στή Βιέννη ἀποτελεῖ περίπτωση - μεταίχιμο. Ἀφοῦ, κατά τή διάρκεια τοῦ 18ου αἰῶνα, ἀποσαφηνίσθηκαν οἱ διαφορές Ἑλλήνων καί Σέρβων, στή Βιέννη ἀπαντοῦν δύο κοινότητες ὀργανωμένες μέ βάση μόνο προνόμια, στά ὁποῖα συνοπτικά μνημονεύονται καί τὰ κύρια στοιχεῖα τῆς ἀστικῆς, διοικητικῆς, κοινοτικῆς οργάνωσης, ἀλλά καί πάλι δέν ὑπάρχει ἀνάμειξη τῆς κοινότητας στίς προσωπικές οἰκονομικές ἀσχολίες τῶν μελῶν. Τά προνόμια χρονολογοῦνται ἀπό τό 1783 (γιά τήν

⁷² Ἀντωνίω τῷ Βόρτολι (ἀνατύπωση, Τεργέστη 1889)· *Διάταγμα Οἰκονομικόν*, [...] Βενετία 1820, ὁ.π.: βλ. καί Σ. ΛΟΥΚΑΤΟΣ, Ὁ πολιτικός βίος τῶν Ἑλλήνων τῆς Βιέννης κατά τήν Τουρκοκρατίαν καί τὰ αὐτοκρατορικά πρὸς αὐτούς προνόμια, *Δελτίον Ἱστορικῆς καί Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος* 15 (1961) 323, πρβλ. καί μεταγενέστερο καταστατικό κοινότητος τῆς Βιέννης.

72. Βλ. τό ἐξαιρετικά ἐνδιαφέρον βιβλίο τῆς ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΣ ΠΑΠΑΔΙΑ-ΛΑΛΑ, Ὁ θεσμός τῶν ἀστικῶν κοινοτήτων στον ἐλληνικό χώρο κατά τήν περίοδο τῆς βενετοκρατίας (13ος-18ος αἰ.). Μια συνθετική προσέγγιση, Βενετία 2004, μέ πλούσια βιβλιογραφία.

‘ἀδελφότητα’ τῶν ‘μή οὐνιτῶν Ρωμαίων’ καί ‘ὕπηκῶν τῆς Ὀθωμανικῆς Πόρτας’ (τουρκομεριτῶν), πού θά ἀποτελοῦσαν τήν ‘ἀδελφότητα’ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου⁷³), καί ἀπό τό 1787 -ἀνανέωση 1796, ἐπανέκδοση 1822⁷⁴- (γιά τή *μή ἠνωμένη Γραικο-Βλαχική κοινότητα* τῶν καισαροβασιλικῶν ὑπηκῶν τῆς Ἁγίας Τριάδος). Ἡ ἀδελφότητα (Bruderschaft) τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ἐξέλεγε, σύμφωνα μέ τό *Καισαροβασιλικόν Προνόμιον*, τή Δωδεκάδα ἀλλά καί τόν ἐφημέριο πού θά ἔπρεπε νά εἶναι Ῥωμαῖος, ἐνῶ οἱ Ἰλλυριοί (Σέρβοι) θά μπορούσαν νά καλοῦν ἱερέα μόνο γιά τήν ἐξομολόγηση. Ἀνάλογα, ὁ ἐφημέριος καί οἱ ἱερεῖς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας Τριάδος θά ἔπρεπε, σύμφωνα μέ τά προνόμια (1787/1822), νά *ἦναι καί τὸ Γένος καί τὴν θρησκείαν Γραικοί, καί τοῦ μοναδικοῦ Τάγματος ἐξ ἑνὸς ἐν τῷ Ἀρχιεπέλαγει εὐρίσκομένου Μοναστηρίου παρὰ τῆς Κοινότητος διὰ ψήφου τῶν περισσοτέρων Μελῶν ἐκλελεγμένοι, καί καλεσμένοι*. Καί πάλι Ἰλλυριοὶ ἱερέας μπορούσε νά κληθεῖ γιά τό Ἰλλυρικόν Γένος, μόνο γιά τήν ἐξομολόγηση. Στό σύντομο κείμενο τῶν προνομίων ὑπῆρχε πρόνοια γιά τήν ἐκλογή τῶν ἐπιτρόπων καί τῆ φροντίδα περὶ τήν ἐκκλησία.

Μέ προβλήματα ἀνάλογα τῆς Ἁγίας Τριάδος στή Βιέννη, λειτουργοῦσε καί ἡ κοινότητα τῆς Κοίμησης τῆς Θεοτόκου στήν Πέστη. Τῆ διοίκησή της καθόριζε τό *Rescriptum declaratorium Illyricum* τοῦ 1779⁷⁵, πού συνέχιζε νά ἰσχύει καί μετὰ τόν χωρισμό τῶν ἐλληνορθοδόξων ἀπό τοὺς Σέρβους τό 1792. Ἀπόπειρα σύνταξης καταστατικοῦ ἐμφανίζεται τό δεύτερο μισό τοῦ 19ου αἰῶνα, γιά λόγους ἀντίστοιχους μέ αὐτοὺς τῆς Βιέννης, χωρὶς ὅμως ἔγκριση τοῦ καταστατικοῦ, ἀπό ὅσο εἴμαστε σέ θέση νά γνωρίζομε⁷⁶. Μόλις στά 1902

73. *Καισαροβασιλικόν Προνόμιον* χαρισθὲν παρὰ τοῦ κραταιοτάτου Καίσαρος τῶν Ῥωμάνων, Ἰωσήφ τοῦ δευτέρου, Εἰς τοὺς ἐν τῇ Καθεδραλικῇ πόλει Βιέννην πραγματευομένους, μή οὐνίτους Ῥωμαίους, τοὺς ὑποκειμένους τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας, διὰ τὴν ἐκκλησίαν, ἧγονν Καπέλλαν, τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἀποῦ εὐρίσκεται εἰς τὸ Στάινερ Χόφ. Παρὰ Ἰωσήφ τῷ εὐγενῇ τῷ Κουρτζβέκ, ἀσπγ, ἐν Βιέννη τῆς Ἀουστρίας, (στὴ γερμανικῇ, ἑλληνικῇ καί slavjano serbisch γλώσσα).

74. *Παρὰ τοῦ μεγαλειοτάτου αὐτοκράτορος Φραγκίσκου τοῦ Β'. Τοῖς ἐν ταύτῃ τῇ καισαροβασιλικῇ Μητροπόλει καὶ Καθέδρᾳ Βιέννη κατοικοῦσι Γραικοῖς τε, καὶ Βλάχοις τῆς ἀνατολικῆς Θρησκείας Κ. Β. Ὑπηκόοις διὰ τὴν θείαν αὐτῶν λατρείαν ἐν τῇ Ἐφημερικῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἁγίας Τριάδος κατὰ τὸ Ἀλτερφλάϊσμαρτ λεγόμενον, εὐμενῶς χαρισθέντα Προνόμια*, Βιέννη 1822 (γερμανικὰ καὶ ἑλληνικὰ)· πρβλ. M. D. PEYFUSS, *Balkanorthodoxe Kaufleute in Wien. Soziale und nationale Differenzierung im Spiegel der Privilegien für die griechisch-orthodoxe Kirche zur heiligen Dreifaltigkeit*, *Österreichische Osthefte* 17 (1975) 258-268.

75. Ö. FÜVES, *Die Griechen in Pest (1686-1931)* [= *Görögök Pesten (1686-1931)*], ἀδημοσίευτη διδακτορική διατριβή, Budapest 1972 (γερμανικὴ μετάφραση τῆς ANDREA SEIDLER), σ. 65, 341, 344 κ.ἀ.

76. Ἡ πληροφορία βασίζεται σέ ἔρευνα τοῦ κ. Μαντούβαλου στοῦ δημοτικὸ ἀρχεῖο τῆς Βουδα-

ἀναγνωρίζονται νέοι κανόνες, πού συντάχθηκαν μέ βάση τούς παλαιούς.

Ἡ ὀργάνωση μόνο μέ καισαροβασιλικά προνόμια καί χωρίς ταυτόχρονη ὑπαρξη κομπανίας μπορεῖ νά ἐξηγηθεῖ, κατά τή γνώμη μου, ἀπό τή χρονική συγκυρία, πού συνέπιπτε μέ τήν ὀριστική διαμόρφωση τοῦ αὐτοκρατορικοῦ συγκεντρωτικοῦ κράτους, ἀπό τόν περιορισμό τῶν συντεχνιακῶν δικαιωμάτων, ἀλλά καί ἀπό τή σταδιακή ἀποδυνάμωση τῆς φεουδαρχίας τουλάχιστον στήν πρωτεύουσα τῆς Μοναρχίας. Μόλις τό 1861 θά συγκροτηθεῖ κανονισμός τῆς ἑλληνο-βλαχικῆς κοινότητας, δηλαδή τῶν καισαροβασιλικῶν ὑπηκόων τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος, μέ βάση προηγούμενες ἀποφάσεις⁷⁷. Ἡ καθυστερημένη συγκρότηση ἀναλυτικοῦ καταστατικοῦ μόλις τή χρονιά αὐτή μπορεῖ νά ἐξηγηθεῖ ἀπό τήν ἀνάγκη περιχαράκωσης ἀπέναντι στίς ἀτελέσφορες, προπαγανδιστικές διεκδικήσεις τῶν Ρουμάνων, πού ἐπιδίωκαν νά ἀποκτήσουν δικαιώματα ἐπί τοῦ ναοῦ, λόγω τῆς ἀπό τά τέλη τοῦ 18ου αἰώνα ἀπόδοσης τῶν προνομίων *Γραικοῖς τε καί Βλάχοις*⁷⁸. Μόλις τό 1907 ἀποφάσισε καί ἡ κοινότητα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, -ὡς τότε συνήθως αὐτοπροσδιοριζόμενη ὡς «ἀδελφότητα» ἢ «Γένος»-, νά προχωρήσει στή σύνταξη κανονισμοῦ⁷⁹. Μέλη της θά γίνονταν οἱ γραικο-ἀνατολικῆς (griechisch-orientalischen) θρησκείας Ἕλληνες ὑπήκοοι, ἀλλά δέν θά ἀποκλείονταν καί αὐστριακοί ὑπήκοοι, ἄν τό ἐπιθυμοῦσαν. Οἱ ἀνακατατά-

-
- πέστης γιά τή διδακτορική του διατριβή περί τήν οἰκογένεια Μάνου καί τόν εὐχαριστῶ πολύ.
77. Κανονισμός διά τήν ἐκκλητον τῆς ἑλληνο-βλαχικῆς τῶν Κ. Β. ὑπηκόων κοινότητος τῆς Ἁγίας Τριάδος. Συνθετεμένης ἐκ τῶν ἀπό τοῦ ἔτους 1786 ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς κοινότητος ἐγκατατεθειμένων ἀποφάσεων. Ἐπικεκρωμένης ἐν τῇ γενικῇ συνελεύσει τήν 9/20 Ἰανουαρίου 1861. Ἀνατύπωση βλ. στό Ι. ΠΑΠΑΔΕΛΛΗΣ, Καταστατικόν τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος τῆς Ἁγίας Τριάδος Βιέννης, *Στάχυς* τχ. 14-15 (Ἰούλ.-Δεκ. 1969) 63-79.
78. Ἐπιδίωκαν οἱ Ρουμάνοι, χωρίς ἐρείσματα, νά ἀποδώσουν ρουμανική καταγωγή στά μακεδοβλαχικῆς καταγωγῆς μέλη τῆς κοινότητος. Ἀναλυτικά βλ. W. PLÖCHL, Die Wiener orthodoxen Griechen. Eine Studie zur Rechts- und Kulturgeschichte der Kirchengemeinden zum Hl. Georg und zur Hl. Dreifaltigkeit und zur Errichtung der Metropolis von Austria [Verband der wissenschaftlichen Gesellschaften Österreichs, Kirche und Recht, 16], Wien 1983, σ. 61 κ.έ. Πιά τό πολὺπλοκο θέμα τῆς συμβίωσης «Γραικῶν καί Μακεδοβλάχων» στή Βιέννη βλ. ἀναλυτικά ΣΕΙΡΗΝΙΔΟΥ, Ἕλληνες στή Βιέννη, ὁ.π., ἀλλά καί γενικότερα στήν Ἀψβουργικῆ Αὐτοκρατορία βλ. Η ΙΔΙΑ, Βαλκάνιοι ἔμποροι στήν Αψβουργικῆ Μοναρχία, ὁ.π., ὅπου καί βιβλιογραφία.
79. PLÖCHL, Die Wiener orthodoxen Griechen, ὁ.π., σ. 80-86 καί σ. 147-152 «Geschäftsordnung der griechisch-orientalischen Gemeinde zum heiligen Georg in Wien», πού ἐγκρίθηκε στή γενικῆ Συνέλευση τῆς κοινότητος στίς 18 Ἀπριλίου 1907. Τό καταστατικό αὐτό δέν παρατίθεται στό βιβλίο τοῦ Σ. ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗ, Ὁ ἐν Βιέννῃ Ναός τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καί ἡ κοινότης τῶν Ὁθωμανῶν ὑπηκόων, Ἀλεξάνδρεια 1912, (ἀνατύπωση μέ ἐπιμέλεια-εἰσαγωγή Χ. Γ. ΧΟΤΖΑΚΟΓΛΟΥ, Ἀθήνα 1977).

Ξεις στά νότια Βαλκάνια, ή ύπαρξη του έλληνικού κράτους, ή οικονομική συρρίκνωση τών μελών επέβαλλαν ανακατατάξεις και sé οργανωτικό και θεσμικό καθεστώς, αλλά και έπαναπροσαρμογή και αναστοχασμό τών πολλαπλών ταυτοτήτων.

5) Άκριβώς όπως και στην Τεργέστη και στη Βιέννη, κατά τή δεκαετία του 1780 άπαντά, όπως είδαμε, και ή άναδιαμόρφωση του κανονισμού τής ένδιαφέρουσας περίπτωσης τής κομπανίας-άδελφότητας-κοινότητας του Miskolc. Άπό τά 16 'δεσήματα' (θεσπίσματα) έσωτερικού κανονισμού τής κομπανίας τών μέσων τής δεκαετίας του 1730, ως τήν κοινήν συνάθροισην τής εν Μισκόλτζη τών ουχί έννομένων ανατολικών όρθοδόξων άδελφότητος του 1785, και τήν Κόπια τής ευταξίας [...] εις 1801⁸⁰, διαπιστώνεται μιá λειτουργική εξέλιξη. Στο παράδειγμα επιβεβαιώνεται ή πρόταση εργασίας πού διατύπωσε πιό πάνω. Ξεκινώντας, αντίστροφα, από τό πραγματικά θαυμαστό κείμενο του 1801, διαπιστώνομε τήν εξέλιξη α) από μιá καθαρά όργάνωση κομπανίας μέ καθοριστικούς δεσμούς τών μελών της, στά 1735 περίπου, και άναλογία προς τίς τρανσυλβανικές κομπανίες, εν τούτοις όχι sé επίπεδο τόσο άσφυκτικών ρυθμίσεων, ακολουθείται ή πορεία προς β) τό καθεστώς πού επιβάλλει ή άλλαγή τής νομοθεσίας του 1774 και βάσει τής όποίας καταλήγουν οι πάροικοι στη συγκρότηση τής κομπανίας-κοινότητας του 1785, από τήν όποία αποκλείονται πλέον οι άνθρωποι τής τουρκίας οι μη όμνεγμένοι εις τό ευκλεές βασιλείον [...] τής τωρινής μας πατρίδος Ουγκαρίας και γ) τήν όριστικοποίηση όργάνωσης περισσότερο άστικής κοινότητας (1801), στην όποία έμμεσα ένυπάρχουν στοιχεία τής παλιότερης όργάνωσης τής κομπανίας. Η άπουσία του όρου και τών αντίστοιχων αναλυτικών δεσμευτικών θεσπισμάτων και άντ' αυτών ή έμφαση στην άνάλυση τών καθηκόντων και του ρόλου γενικότερα τών συλλογικά εκλεγόμενων εκπροσώπων διοικητών τής κοινότητας μάς όδηγοϋν νά προβληματισθοϋμε πάνω στα αίτια αυτής τής άλλαγής. Δέν είναι άλλα, κατά τή γνώμη μου, από τόν συγκεντρωτικό χαρακτήρα πού τείνει νά παίρνει τό κράτος, από τήν άλλαγή οικονομικού προσανατολισμού τών μελών τής κοινότητας, τών έγκατεστημένων από χρόνια πλέον στην πόλη - άγορά, πολύ μακριά από τήν έποχή κατά τήν όποία οι πρόγονοί μας όπου ήτον πολλά όλίγοι τόν αριθμόν, και συνεπώς στίς αρχές του 19ου αιώνα αισθάνονταν λιγότερο τήν άνάγκη νά βρίσκονται κάτω από τήν ασφάλεια τών κανονιστικών ρυθμίσεων τών κομπανιών, καθώς μάλιστα αρκετών οι οικονομικές τους επιχειρήσεις έξαρτώνται και από τίς σχέσεις τους μέ τήν τοπική και περιφερειακές άγορές. Όπως, νομί-

80. Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Levéltár Miskolc, Fond IX-3, Πρωτόκολον τής κοινότητος Μισκόλτζιον πραγματευτών από 1798 Ιανουαρίον 9, σ. 31.

ζω, καί στήν περίπτωση τοῦ Βραζον, πού μνημονεύει ἡ Paracostea-Danielopolu⁸¹, μᾶλλον παρατηρεῖται καί ἐδῶ μιά ἀμεσότερη ἐνσωμάτωση τῶν μελῶν τῆς κομπανίας στήν ἀστική κοινωνία τῆς πόλης, μέ διακριτό στοιχεῖο πάντοτε τή θρησκεία.

6) Ὡς τελευταῖο παρουσιάζομε τόν τύπο, κατά τόν ὁποῖον οἱ πάροικοι ὀδηγοῦνται στή σύνταξη καταστατικοῦ κοινότητος, καί μάλιστα ἀστικῆς, στή Ρουμανία, χωρίς προηγουμένως νά ἔχουν ἐκχωρηθεῖ προνόμια. Ὁ τύπος αὐτός κυριαρχεῖ στίς κοινότητες-παροικίες πού δημιουργοῦνται, ἰδίως τό δεύτερο μισό τοῦ 19ου αἰῶνα, καί ἐξηγεῖται⁸² ἀπό τήν ὑπαρξη τοῦ ἑλληνικοῦ ἐθνικοῦ κράτους, ἀπό τίς περιοχές τοῦ ὁποῖου καί πολλοί προέρχονται ἢ μέ τό ὁποῖο ἐπιθυμοῦν νά ἔχουν καί στενότερους ἐθνικούς δεσμούς ἀναφορᾶς, ἀκόμη καί στήν περίπτωση πού προέρχονται ἀπό τά ἀγγλοκρατούμενα Ἰόνια Νησιά ἢ ἀπό τήν Ὀθωμανική Αὐτοκρατορία. Ἡ ἐνδυνάμωση, ἐξ ἄλλου, τοῦ κρατικοῦ μορφώματος τῆς Ρουμανίας τοῦ ἀναγκάζει νά ἀναζητήσουν μιά κατοχυρωμένη θεσμικά ἐκπροσώπηση ἀπέναντι στή διακριτή ρουμανική ἐθνική ὄντοτητα καί τίς ἀναδυόμενες ἀνταγωνιστικές, ἐθνικές ἀντιπαραθέσεις. Ὁ συνδετικός κρίκος τῆς ὀρθόδοξης θρησκείας δέν ἀρκοῦσε πιά γιά νά ἐνώνει παροίκους ἐκτός Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Ὁ ὅρος 'ἑλληνική κοινότητα' ἐπικρατεῖ τόν 19ο αἰῶνα καί ἔχει πλέον ἀποκτήσει ἀναμφισβήτητα ἐθνικό περιεχόμενο. Ἐτσι ἐξηγεῖται καί ὁ σημαντικός, ἔστω καί τυπικά, ρόλος τοῦ ἑλληνα πρόξενου σέ κοινότητες τῆς Ρουμανίας. Ὅταν εἶναι παρῶν στίς κοινοτικές συνελεύσεις, προϊσταται αὐτός καί ὄχι οἱ ἀρμόδιες κοινοτικές ἀρχές, κάτι πού δέν συμβαίνει στίς παραδοσιακά ὀργανωμένες κοινότητες, οἱ ὁποῖες ἐνίσχυσαν, ἀκόμη καί ἀπό ἀποψη ὀρολογίας, τίς σχέσεις τους μέ τό ἐθνικό κέντρο χωρίς νά κρίνεται ἀπαραίτητο νά συνδιοικοῦνται ἀπό τόν ἑλληνα πρόξενο. Ἡ ὀργάνωση τῶν κοινοτήτων στή Ρουμανία εἶναι κατά τό μᾶλλον ἢ ἥττον ὁμοιόμορφη, τόσον ὅσον ἀφορᾶ στήν ὀρολογία, ὅσον καί στά θεσμικά ζητήματα. Ἐνίστε παρατηρεῖται ἐδῶ καί οὐσιαστικός ρόλος τοῦ μητροπολίτη (πρβλ. περίπτωση τῶν κοινοτήτων Giurgiu καί Tulcea)⁸³, γεγονός πού δέν ἀπαντᾶ στίς ἄλλες παραδοσιακές, καθαρᾶ ἀστικοῦ χαρακτήρα κοινότητες τῆς διασπορᾶς, στίς ὁποῖες οἱ ἱερεῖς εἶναι ὑπάλληλοι στήν ὑπηρεσία τῆς κοινότητος καί ὑπακούουν στούς κανόνες λειτουργίας της, χωρίς δικαίωμα παρέμβασης πέραν ἀπό τά

81. PARACOSTEA-DANIELOPOLU, Organizarea, ὁ.π., σ. 187-188.

82. Τό θέμα καλύπτει στίς δύο ἀναλυτικές καί κατατοπιστικές μελέτες ὁ ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ, Ἐρευνητική ἀποστολή στή Ρουμανία, ὁ.π., καί Σύσταση καί ὀργάνωση ἑλληνικῶν κοινοτήτων στή Ρουμανία, ὁ.π.

83. Βλ. ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ, Σύσταση καί ὀργάνωση ἑλληνικῶν κοινοτήτων στή Ρουμανία, ὁ.π.

πνευματικά τους καθήκοντα. Η διαφοροποίηση στις ρουμανικές παροικίες των παραλίων του Εϋξείνου Πόντου εξηγείται, μάλλον, από την οργάνωση των κοινοτήτων στην Όθωμανική Αυτοκρατορία, ιδιαίτερα στον χώρο της Μακεδονίας, κατά το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα⁸⁴.

Τά συμπεράσματα από την ανάλυση των προνομίων, κανονισμών, καταστατικών θά μπορούσαν νά ενισχυθούν μέ εξέταση δεδομένων από την οικονομική, κοινωνική ζωή των παροίκων ως ατόμων. Τέτοια διάσταση θά ξέφευγε από τούς στόχους του προγράμματός μας. Έν τούτοις, οί ως τώρα μελέτες γιά μεμονωμένες παροικίες μάς επιτρέπουν νά συμπεράνομε ότι οί αλλαγές πού αποτυπώνονται στή διοικητική, οργανωτική γλώσσα απορρέουν καί από τίς ζωτικές εξελίξεις πού ἔχουν συμβεῖ μέσα από δεκαετίες μετακινήσεων, ἐμπλουτισμοῦ τοῦ ἀνθρώπινου δυναμικοῦ, διευκολύνσεων ἢ ἐμποδίων οργάνωσης θρησκευτικῆς, ἐθνοτικῆς, οικονομικῆς, συνθηκῶν ἔνταξης, συμβίωσης ἢ ἀντιπαλότητας στίς τοπικές κοινωνίες ὑποδοχῆς. Οί δαιδαλώδεις παράμετροι τοῦ πολύπλοκου μεταναστευτικοῦ φαινομένου δέν αποτυπώνονται, μόνο, στίς προσωπικές μαρτυρίες ἀλλά καί πραγματώνονται στό συλλογικό, εἴτε αὐτό ἐκδηλώνεται στή διοικητική οργάνωση εἴτε στίς ποικίλες ἐκφάνσεις τῆς οἰκονομικοκοινωνικῆς ζωῆς.

84. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ, Οἱ κανονισμοί τῶν ὀρθόδοξων ἑλληνικῶν κοινοτήτων, ὀ.π.

Παράρτημα Α΄

Κατάστιχον διὰ τὴν βοήθειαν τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ σχολείου μας εἰς τὸ Μίσκολτς [ἀπὸ τὸ 1787] / Ἔτι ἐδῶ σημαδεύωμεν ἄλλους τοὺς [...] κατὰ τὸ Conscriptio ὁποῦ εἶναι εἰς 1824 .

Borsod Aba-j Zemplén megyei Levéltár, A Miskolci Görögkeleti Egyház község, fond d. Vegyes iratok 1721-1944, doboz 9

(φ. 4ον)

Διὰ τοῦ παρόντος ἡμῶν, δηλοποιοιοῦμεν ὑμῖν, ἅπαντες ἡμεῖς οἱ κάτοθεν ὑπογεγραμμένοι, ἢ ἀδελφότης δηλὸν ὅτι, τῆς ἐν Μισκόλτς, τῶν μὴ Ἐνωμένων ἀνατολικῶν Γραικῶν Ἀδελφότητος, ὅτι τὴν σήμερον ἀποκαθιστῶμεν, καὶ διορίζομεν, πληρεξούσιους ἐπιτρόπους, τὸν κύριον Γεώργιον Πάτον, καὶ κύριον Ναοὺμ Κοσμήσκην, εἰς τὸ νὰ συνάξουσιν τὴν βοήθειαν, καὶ ἐλεημοσύνην, ἀπὸ τοὺς ζηλωτὰς συναδελφούς, ὁποῦ εὐρίσκονται εἰς τὸ βασιλεῖον τῆς λεχίας. Διὰ τὰ κτήρια τῆς Ἐκκλησίας μας, τὰ ὁποῖα θεῖα χάριτι, κάθε ἡμέρα αὐξάνουν, καὶ εἰς τὴν τελειότητα τρέχουσι. Καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου μας, ὁποῦ σὺν Θεῷ, ἔχομεν σκοπὸν, ὄχι ὕστερα ἀπὸ πολὺν καιρὸν νὰ ἀρχίσωμεν. Καὶ διὰ νὰ μὴν ὑποπτευθῆ τινὰς πῶς ἢ τιμιότης τοὺς διὰ κανένα ἄλλο τέλος, θέλουν τὰ συνάξει, ἢ ματαίως θέλουν ἐξοδευθῆ· καὶ πῶς μόνον διὰ τούτην τὴν χρεῖαν, καὶ ἀνάγκην ἀπὸ ἡμᾶς στέλλονται, θέλει βεβαιωθῆ, καὶ πληροφορηθῆ ὁ κάθε ἕνας, ἀπὸ τὸ παρὸν πινακίδιον, τὸ ὁποῖον εἶναι μὲ τὴν συνηθισμένην βούλλαν τῆς κοινότητος ἡμῶν ἐσφραγισμένον, καὶ μὲ ὑπογραφήν, τῶν γεροντοτέρων συναδελφῶν μας, καὶ ἐπιτρόπων τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τοῦ σχολείου μας βεβαιωμένον, παρακαλοῦντες, καὶ παρακινοῦντες θερμῶς, κάθε συναδελφόν μας χριστιανόν, κάθε ἕνα, κατὰ τὴν δύναμιν ὁποῦ ἔλαβαν ἀπὸ τὸν ἅγιον Θεόν, καὶ καθὼς θέλει τὸν φωτίσει τὸ πανάγιον πνεῦμα, μὲ ὀλοπρόθυμον ψυχὴν, καὶ καρδίαν, νὰ συντρέξῃ, καὶ νὰ μᾶς βοηθήσῃ πλουσιοπαρόχως, ὡσὰν ὁποῦ ἢ ἐκ θεμελίου οἰκοδομῆ τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν ναοῦ, καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου, ὄχι τόσον ἀποβλέπει, εἰς ἴδιον ἐδικὸν μας ὄφελος καὶ χρεῖαν, ὅσον εἰς δόξαν τῆς παναγίας τριάδος, τιμὴν τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ναοὺμ τοῦ Θαυματουργοῦ, καὶ πατέρων ἡμῶν, στερέωσιν τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως, δόξαν τε καὶ καύχημα ὅλου τοῦ περιφήμου γένους τῶν γραικῶν. Κάθε φιλόπτωχος χριστιανός, γνωρίζει καλύτερα πῶς ἢ Ἐκκλησία εἶναι ἡ πηγὴ τῶν ἁγιασμάτων μας, καὶ ἡ ἐλθότης τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς μας, καὶ πῶς τὸ ἑλληνικὸν σχολεῖον εἶναι τὸ μόνον μέσον τῆς προκοπῆς καὶ μαθήσεως τῶν Νέων, εἰς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, τῶν ὁποίων τὴν ὠφέλειαν, καὶ ὁ μέγας Βασιλεῖος γνω-

ρίζοντας, ἔστελλε τοὺς Νέους τῶν χριστιανῶν, ἀπὸ τὴν Καισάρειαν, εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, νὰ σπουδάσουν, ὡσὰν ὁποῦ δι' αὐτοῦ τὸ ἑλληνικὸν μας γένος ἤμπορῆ νὰ ξαναλάβῃ ἐκείνην τὴν πατρῶαν δόξαν ὁποῦ ἔχασε, καὶ νὰ ἀποφύγῃ τὴν σημερινὴν κατηγορίαν, μὲ τὴν ὁποίαν ὅλοι σχεδὸν οἱ Εὐρωπαῖοι, διὰ τὴν ἀμάθειαν, καὶ τὴν ἀμέλειαν ὁποῦ ἔχομεν εἰς τὴν σπουδὴν, ὡς προικισμένους μᾶς κηρύττουσι, καὶ βαρβάρους μᾶς ὀνομάζουσι. Καὶ ποίους; ἡμᾶς Ἀδελφοί, ἀπὸ τοὺς ὁποίους αὐτοὶ ἔλαβον τὸ φῶς τῆς μαθήσεως καὶ τῆς γνώσεως, τὴν ὁποίαν ἀτιμίαν διὰ νὰ ἐξαλείψωμεν, καὶ τὴν παλαιὰν φήμην νὰ ἀποκτήσωμεν, τὸ σχολεῖον εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ἀπλῶς ἀναγκαῖα. Καὶ ἀκολουθῶς, καὶ ἡ συνδρομὴ Καὶ ἡ βοήθεια, ὄλων τῶν φιλομαθῶν χριστιανῶν, καὶ ὄχι ὁ καθεὶς θάχει λάβῃ ἀπὸ τὸν μισθοποδότην θεόν, εἰκοσαπλάσιον τὸν μισθὸν τῆς ἐλεημοσύνης του, ἀλλὰ καὶ ἀενάως, τὰ τίμα αὐτῶν ὀνόματα, ὡς κτητόρων ὀνόματα, εἰς τὰς ἀγίας τελετὰς θέλουν μνημονευθῆ. ὅθεν δευτερόνως τὴν παρακάλεισίν μας, δεόμεθα, νὰ μὴν μᾶς ὑστερήσητε, τῆς ὀλοπροθύμου βοηθείας ὑμῶν, ὡσὰν ὁποῦ μόνοι ἡμεῖς οἱ Μίσκολτζιάνοι, χωρὶς νὰ μᾶς βοηθήσουν, καὶ οἱ συναδελφοί μας, παρόμοια ὡσὰν τὰ ἐδικὰ μας κτήρια, μεγάλα, καὶ πολυέξοδα, ἀβόλετον πρᾶγμα εἶναι, νὰ λάβουν τὸ ἐπιθυμητὸν τέλος. Πρὸς τούτοις, ὁ κάθε εἷς συναδελφός μας, ἐκείνην τὴν βοήθειαν, καὶ ἐλεημοσύνην ὁποῦ θέλῃ δώσει, μὲ τὸ ἴδιόν του χέρι, εἰς τὸ παρὸν πινακίδιον, ὁποῦ διὰ τοῦτο εἶναι διωρισμένον, θέλει τὴν σημειώσει, διὰ νὰ πάρωμεν λογαριασμόν. Ἀναμφιβόλως, ἀπὸ τοὺς προειρημένους ἐπιτρόπους μας, γράφων ἕκαστος, καὶ τὸ τίμιόν του ὄνομα, διὰ νὰ μνημονεύηται αἰωνίως, κατὰ πᾶσαν, ἱερὰν τελετῆν.

Ἐδόθη Ἐν Μίσκόλτζι 1787 Ἰουλίου 12

Τῆς ὑμῶν ἀδελφικῆς ἀγάπης, Ἀδελφοὶ ἐν Χῶ, Καὶ εἰς τοὺς ὀρισμούς, ἡ ἐν Μίσκολτζι τῶν μὴ ἐνωμένων Γραικῶν Ἀδελφότης

(ὑπογραφή, σφραγίδα)

[Ἀκολουθοῦν τὰ ὀνόματα ὅσων ὑπογράφουν, ὄχι εὐκρινῶς γραμμένα]

Ἰωάνη τίμτζα δουλῶσας
 μιχάλι νήσκα δοῦλο σας
 δημήτρη [...] δοῦλον σας
 μηχάλι ντόνα δοῦλον σας
 μηχάλης Ζουπάνου δοῦλο σας
 μανόλις διαμαντί
 Ἰοάννη παμπέρι δοῦλον σας
 Τίμτζας σιάγωσια δούλου σας
 νικόλαος σιαγγούνα δοῦλος σας

Ἰωάννης ὀλλας ἐπίτροπος
 τῆς ἁγίας μας ἐκκλησίας δοῦλος σας
 πάντα (ὑπογο.)
 ἀθανάσιος Θ[εοδώ]ρου πεσχάρου (ὑπογο.)
 ταπηνὸς Δοῦλος σας

Παράρτημα Β'

Προτόκολον τῆς κοινότητος Μησκολτζίου Πραγματευτῶν ἀπὸ 1798.
 Ἰαννουαρίου 9⁸⁵.

Borsod-Abáuj-Zemplén megyei Levéltár Miskolc, Nr Fond: IX-3

[σ. 30] Κόπια τῆς εὐταξίας ὁποῦ ἔγινεν εἰς τοὺς 1801 Χβρίου
 (Δεκεμβρίου) 15

Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, τοῦ
 μόνου ζῶντα Θεοῦ, γράφονται αἱ παροῦσαι διαταγαί, αἱ ὁποῖαι συντεθεῖσαι,
 παρὰ τῆς ἐν Μισκολτζίῳ κοινότητος, τῶν μὴ ἠνωμένων Γραικῶν εἰς 1801
 Χβρίου 19 ἐδιαβάσθησαν ἐνώπιον τῆς ἰδίας κοινότητος, καὶ μὲ τὰς ἰδιοχεί-
 ρους ὑπογραφὰς τῶν συναδελφῶν αὐτῆς ἐβεβαιώθησαν καὶ ἐστερεώθησαν.

Ἄνισως ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, ὁ προπάτωρ ἡμῶν Ἀδάμ ἤθελεν ἀπομείνῃ
 εἰς τὴν ἀθωότητα ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τὸν ἔπλασε·
 βέβαια μοναχὸς ὁ φυσικὸς νόμος, ὁποῦ εἰς αὐτὸν ἔδωκεν, ἤθελεν ἦσθαι
 ἀρκετὸς νὰ τὸν ὀδηγήσῃ, εἰς τὸ νὰ γνωρίσῃ ὀρθά, καὶ τὸν ποιητὴν του Θεόν,
 καὶ τὸ χρέος ὁποῦ πρὸς αὐτὸν ὡς πλάσμα ἐχρεωστοῦσε.

Μὰ ἐπειδὴ μὲ τὴν παρακοὴν εἰς τὴν θεῖαν ἐντολὴν ἡμαρτε, καὶ ἡ ἁμαρτία
 τὸν ὑστέρησεν ἀπὸ τὸ χάρισμα τῆς ἀθωότητος: ὑστερήθη εἰς τὸν ἴδιον
 καιρὸν, καὶ ἀπὸ τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπὸ τὴν γνῶσιν τοῦ χρέους ὁποῦ
 πρὸς αὐτὸν ἐχρεωστοῦσε, καὶ ἀκολούθως ἐξεγυμνώθη ἀπὸ τὴν θεῖαν εὐδαι-
 μονίαν, καὶ μακαριότητα, μὲ τὴν ὁποίαν ἡ παντοκράτορικὴ δεξιὰ τοῦ
 ὑψίστου τὸν ἐστόλισεν.

Ἔθεν ὁ Θεὸς διὰ νὰ ἐνδυναμώσῃ, καὶ βοηθήσῃ τὴν ἀδυνατήσασαν φύσιν
 τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ὁποίαν ἡ ἐκ τῆς παρακοῆς ἁμαρτία ἔφθειρεν: ὑστερα
 ἀπὸ τρεῖς χιλιάδες καὶ ὀκτακοσίους ἐννεμήκοντα τέσσαρας χρόνους, ἔδωκεν
 εἰς αὐτὸν διὰ τοῦ προφήτου Μωϋσέως, ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος τοῦ Σινᾶ τὸν θεό-

85. Κατὰ τὴν ἐκδοσὴν τοῦ κειμένου διατηρεῖται ἡ ὀρθογραφία τοῦ πρωτοτύπου.

γραπτον νόμον, δηλ: τὰς δέκα ἐντολάς.

Μὰ ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς δὲν ἦτον ἀρκετὸς νὰ ὀδηγήσῃ τὸν ἁμαρτωλὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἀληθινὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ δείξῃ εἰς αὐτὸν τὴν ἴσῃαν στράταν εἰς αὐτὴν τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ: εἰς τὰς ὀλοῦστερινὰς ἡμέρας, κατὰ τὸν Παῦλον πρὸς Ἑβραί[ους]: κεφ: α: στίχ: 1φ. εὐδόκησεν ὁ Θεὸς διὰ τὴν ἀπειρόν του ἀγάπην πρὸς ἀνθρώπινον γένος, νὰ στείλῃ τὸν μονογενῆ του υἱὸν εἰς τὸν κόσμον, νὰ λάβῃ ἀνθρώπινον σάρκα ἀπὸ τὴν παρθένον Μαρίαν, καὶ γένη τέλειος ἄνθρωπος πλήν τῆς ἁμαρτίας: καὶ τόσον μὲ τὴν οὐράνιον Διδασκαλίαν του, ὅσον καὶ μὲ τὴν ἀγιότητα τῆς ζωῆς του, νὰ μᾶς διδάξῃ τὰ τελειότερα, καὶ ψυχοφελέστερα δίδοντας εἰς ἡμᾶς νόμον αἰώνιον: τὸ ἱερόν εὐαγγέλιον. / [σ. 31].

Ἔτσι λοιπὸν ἡμεῖς οἱ χριστιανοὶ, χωρὶς ἀμφιβολίαν, πιστεύομεν καὶ βεβαίως ὁμολογοῦμεν, πῶς ὁ εὐαγγελικὸς νόμος εἶναι ὁ ἀληθινὸς λύχνος εἰς τὰ ποδάρια μας, καὶ τὸ λαμπρότατον φῶς εἰς τὰ περιπατήματά μας, καὶ πῶς τοῦτος μοναχός, ἂν τὸν φυλάξωμεν, εἶναι ἀρκετὸς νὰ μᾶς κάμῃ καὶ εἰς τοῦτον τὸν κόσμον εὐτυχεῖς, καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν μακαρίους, χωρὶς ποτὲ νὰ ἔχωμεν χρεῖαν ἀπὸ ἄλλον νόμον.

Καὶ τοῦτο πῶς ἔτσι εἶναι, μᾶς τὸ ἔδειξαν μὲ τὸ ἔργον οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος, καθὼς διαβάζομεν εἰς τὰς πράξεις τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων κεφ: 4: στίχ: 32: Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων, ἦν ἡ καρδιά, καὶ ἡ ψυχὴ μία, καὶ οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶ, ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά, δηλ: ὅλων ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων ὁποῦ ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστόν, ἡ καρδιά, καὶ ἡ ψυχὴ ἦτον μία, καὶ κανένας τὰ ὑπάρχοντά του, καὶ πλοῦτη του δὲν ἔλεγε πῶς εἶναι ἴδια ἐδικά του, μὰ ἦτον εἰς ὅλους, ὅλα κοινά.

Εἰς τοὺς μετέπειτα ὅμως χρόνους, ἐπειδὴ ἡ πρώτη ἐκείνη ἔνωσις, καὶ συμφωνία τῶν χριστιανῶν ἔλλειπεν, ἡ εὐαγγελικὴ ἀγάπη ἐψυχράνθη, τὰ πολλὰ πλέον δὲν ἦτον ἓνα, μὰ τὸ ἓνα ἔγινε πολλὰ, καὶ οἱ ἄνθρωποι ὄχι μόνον δὲν ἦτον εὐχαριστημένοι εἰς τὰ ἴδια τοὺς πλοῦτη, μὰ οἱ δυνατώτεροι ἄρπαζαν ἀδίκως τῶν ἀδυνάτων τὰ πράγματα, διὰ νὰ αὐξήσουν τὰ ἐδικά τους: διὰ τοῦτο οἱ μὲν τότε βασιλεῖς, διὰ νὰ ἐμποδίσουν τὴν ἀδικίαν, ἀναγκαιῶς ἔπρεπε νὰ γράψουν νόμους, καὶ μὲ τὴν δύναμιν τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας, νὰ ὑποχρεώσουν ὅλους τοὺς ὑπηκόους των νὰ τοὺς φυλάττουν ἀπαρασάλευτα, χωρὶς ἐξαίρεσιν προσώπου. Αἱ κοινότητες ὅμως καὶ συντροφίαι συμὰ εἰς τοὺς τοὺς καθόλου νόμους, ἔκριναν διὰ ἀναγκαῖον νὰ γράψουν μερικάς διαταγὰς, καὶ παραγγελίας, ὠφελίμους καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν τους, καὶ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους, τὰς ὁποίας ὅλοι συμφώνως ὑπογράψαντες, ἐκύρωσαν καὶ ἐβεβαίωσαν: καὶ τόσον τὸν ἑαυτὸν τους, ὅσον καὶ τοὺς μεταγενεστέρους διαδόχους των ὑποχρέωσαν, νὰ τὰς φυλάττουν ἀπαρασάλευτα, καὶ σύμφωνα μὲ αὐτάς νὰ πολιτεύονται: τόσον διὰ τὴν παντοτεινὴν τους ἐσωτερικὴν στε-

ρέωσιν, και εὐτυχίαν, ὅσον και διὰ νὰ ἡμποροῦν μὲ τὴν βοήθειαν τούτων, και ὀλοπρόθυμον φύλαξιν, νὰ γένουν ὠφέλμοι και εἰς τὸν ἑαυτὸν τους και εἰς τὸ κοινόν, δηλ: πούμπληκρον.

Τοῦτο πολλὰ καλὰ ἐγνώρισαν, ὡς φυσικὰ φρόνιμοι ὁποῦ ἦτον,/[σ. 32] και οἱ ἀξιομνημόνευτοι προπάτορές μας, /οὓς και ἀναπαύσαι ὁ Θεὸς ἐν τῇ Βασιλείᾳ αὐτοῦ:/ οἱ ὁποῖοι εἰς ταύτην τὴν ἐδικὴν μας κοινότητα ἔβαλαν τὸ θεμέλιον. Ὅθεν διὰ νὰ ἀφήσουν και εἰς ἡμᾶς τοὺς μεταγενεστέρους των ζοὴν χριστιανικὴν, και πολιτείαν εὐτακτον, και σύμφωνον μὲ τὴν εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν, ἐπρονόησαν, και ἐφρόντισαν νὰ γράψουν ἐκείνας τὰς φρονίμους διαταγὰς, ὁποῦ ἡμεῖς τὴν σήμερον εὐρίσκομεν γεγραμμένας εἰς τὸ παλαιὸν πρωτόκολον τῆς ἡμετέρας κοινότητος και μὲ τὰς ἰδίας αὐτῶν ὑπογραφὰς νὰ τὰς βεβαιώσουν.

Εἰς αὐτὰς ἀγκαλὰ ὀλίγη μάθησις φαίνεται, λάμπει ὁμως μέσα ἡ φυσικὴ φρόνησις, και ὁ χριστιανικὸς ζῆλος ὁποῦ εἶχον, εἰς ὅλα τὰ χριστιανικὰ χρέη, ἀπὸ τῶν ὁποίων τὴν ἐπλήρωσιν ἐκρέματο, και ἡ ἐκείνων ἀληθινὴ εὐτυχία, και στερέωσις, και ἡμῶν τῶν διαδόχων τους, ἀνίσως και ἡμεῖς, καθὼς και ἐκεῖνοι τὰς ἐκπληρώσωμεν, χωρὶς πάσης ἀντιλογίας κρέματα. Και ἀνίσως οἱ πρόγονοί μας ὁποῦ ἦτον πολλὰ ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν, και αἱ φαιμέλια τους ὑποκάτω εἰς τὸν τυραννικὸν ἀκόμα ζυγὸν τοῦ Τούρκου ἦτον: ἐπρονόησαν διὰ ἡμᾶς τοὺς μεταγενεστέρους των, και μὲ ἓνα προφητικὸν, τρόπον τινὰ, χάρισμα ἐφρόντισαν, ὡς φιλόστοργοι πατέρες, διὰ τὴν μέλλουσαν ἡμῶν τῶν τέκνων τους εὐτυχίαν: πόσον περισσότερον χρεωστοῦμεν τὴν σήμερον ἡμεῖς νὰ φροντίσωμεν, και προνοήσωμεν διὰ τὴν παντοτεινὴν στερέωσιν τῆς κοινότητός μας, προκοπὴν, και στερεὰν εὐτυχίαν τῶν διαδόχων μας, πρέποντα στολισμὸν και εὐταξίαν τῆς Ἐκκλησίας μας, τῶν σχολείων μας, και ὀρφανοτροφείου μας; τῶν ὁποίων ἡ στερέωσις, και προκοπὴ, εἶναι στερέωσις και προκοπὴ τῆς ὀρθοδόξου, και ἀγιοτάτης ἡμῶν πίστεως; ἡμεῖς, λέγομεν, ὁποῦ ἐπὶ τῆς εὐκλεῶς μοναρχησάσης Ἀυγούστης Μαρίας Τερεσίας, και μεγίστου Μονάρχου, και Καίσαρος Ἰωσήφ τοῦ Β', ἐβάλαμεν τὸν ὄρκον τῆς ἐμπιστοσύνης μας, πρὸς τε τὸν ἀγιώτατον ἡμῶν βασιλέα, και τὸ λαμπρὸν Βασίλειον τῆς Οὐγκαρίας; ἡμεῖς ὁποῦ εἰς ταῖς παρελθούσαις δὺω δίαιταις, ἐπὶ τῆς Βασιλείας τοῦ αἰμνήστου, και αἰοδήμου Καίσαρος, Λεοπόλδου τοῦ Β', και εἰς τὴν ἐνδοξοτάτην στέψιν τοῦ σήμερον εὐκλεῶς,/[σ. 33] και ἀγαθῶς μοναρχοῦντος Φραγκίσκου τοῦ Β' γενομέναις δίαιταις, γνήσια τέκνα τῆς πατρίδος μας ἀνεγνωρίσθημεν, ἐξεφωνήθημεν, και μὲ νομικὰ ἄρθρα ἐβεβαιώθημεν; ἡμεῖς ὁποῦ μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἠῤῥξήσαμεν, και ἐπολυπλασιάσθημεν, και ὁποῦ τόσο μὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν ψυχῶν μας, ὅσον και τῶν οἰκιῶν μας, κάμνομεν ἓνα μέρος ὄχι εὐκολοκαταφρόνητον τῆς πολιτείας ταύτης Μισκόλτζ; ἡμεῖς ὁποῦ και ἀπὸ τοὺς πρώην φιλανθρωποτάτους Καίσαρος, και Βασιλεῖς ἡμῶν, και ἀπὸ τὸν σήμερον εὐσπλαχνικῶς μοναρχοῦντα

Φραγκίσκον τὸν Β', μὲ τὴν παρῶρησιασμένην ἄσκησιν ὅλων τῶν ἱερῶν τελετῶν τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως ἠλεήθημεν, μὲ οἰκοδομὴν ἐκ θεμελίων νέας Ἐκκλησίας, καὶ μὲ σχολεῖον ἑλληγικόν, καὶ κοινόν, πρὸς φωτισμόν, καὶ προκοπὴν τῶν τέκνων μας; ἡμεῖς, λέγομεν, πόσον ἀσυγκρίτως περισσότερον ἀπὸ τοὺς προγόνους μας εἴμεθα χρεῶσται νὰ φροντίσωμεν διὰ τὴν μέλλουσαν στερεώσιν τῆς κοινότητός μας; ἡμεῖς ἠξυέρομεν, καὶ τόσον τὰ παλαιά, ὅσον καὶ τὰ νέα παραδείγματα ἀρκετὰ μᾶς βεβαιώνουν, πῶς ἡ ἔνωσις κάμνει πάντοτε τὰ μικρὰ μεγάλα, καὶ ἡ διαίρεσις κάμνει τὰ μεγάλα μικρὰ.

Ἡμεῖς ἀκούομεν τὸν σωτήρᾶ μας ὁποῦ Ματθ(αίου): κεφ. 12: στίχ: 25 λέγει, πῶς πᾶσα Βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, ἐρημοῦται, καὶ πᾶσα πόλις, ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς οὐ σταθήσεται, δηλαδή: κάθε Βασιλεία ὁποῦ διαμοιρασθῆ ἑναντίον εἰς τὸν ἑαυτὸν της ἐρημώνεται. καὶ κάθε πολιτεία, ἢ ὁσπῆτιον ὁποῦ διαμοιρασθοῦν ἑναντίον εἰς τὸν ἑαυτὸν τους, δὲν ἠμποροῦν νὰ σταθοῦν.

Ἡμεῖς βλέπομεν, πῶς ὁποῦ εἶναι χριστιανικὴ ἀγάπη, ὁμόνοια, καὶ εὐταξία, ἐκεῖ εἶναι στερεώσεις, καὶ εὐτυχία, καὶ ὁποῦ εἶναι ἀσυμφωνία, καὶ ἀταξία, ἐκεῖ ἄκρα ἀκαταστασία, καὶ ἀξιοδάκρυτος δυστυχία.

Ἡμεῖς μὲ ἄκραν λύπην τῆς καρδίας μας βλέπομεν, πῶς παντοῦ ἐξουσιάζει, καὶ μέσα εἰς τὰς οἰκίας μας, καὶ ἐπάνω εἰς τὰ κορμί/[σ. 34]α μας, ἡ μισητὴ εἰς τοὺς προγόνους μας φαντασία, καὶ κατηραμένη ὑπερηφάνεια, καὶ πολυτέλεια: τὰ ὁποῖα ἂν δὲν λάβωμεν πρόνοιαν νὰ τὰ διώξωμεν, καὶ ξεριζώσωμεν, καὶ μέσα ἀπὸ τὰς οἰκίας μας, καὶ ἀπὸ ὅλην τὴν κοινότητά μας, περιπατοῦντες σύμφωνα μὲ τὴν διδασκαλίαν τοῦ εὐαγγελίου μας, καὶ μὲ τὰ ἦθη τῶν προγόνων μας: βέβαια, καὶ ἡμεῖς καὶ τὰ τέκνα μας, κινδυνεύομεν, χωρὶς νὰ τὸ αισθανώμεθα, νὰ φθάσωμεν εἰς πολλὰ θλιβερὰ κατὰστασιν, καὶ ἀξιοθρήνητον δυστυχίαν, καὶ ἀτιμίαν ἀπὸ τὰ ὁποῖα, ἄμποτε ὁ ἅγιος Θεὸς διὰ πρεσβειῶν τοῦ πατρὸνος τῆς ἡμετέρας κοινότητος, τοῦ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν, καὶ θαυματουργοῦ ἀγίου ἀγίου Ναοῦμ νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν ἡμετέραν κοινότητα.

Διὰ νὰ ἠμπορέσωμεν λοιπὸν νὰ προλάβωμεν, καὶ νὰ ἀποφύγωμεν, ὅλα αὐτὰ τὰ θλιβερὰ ἀποτελέσματα: Τὴν σήμερον ἡ κοινότης ἡμῶν, ὅλοι ὁμοῦ συναχθεῖσα, κοινῇ γνώμῃ λαμβάνει εἰς ἐξέτασιν τὰς διαταγὰς τῶν προγόνων της: καὶ ἐκεῖνα ὁποῦ εὐρήκε ὠφέλιμα εἰς τὴν εὐτυχίαν της, τὰ ἄφησε νὰ μένουν εἰς τὴν ἰδίαν δύναμιν, τὴν ὁποῖαν καὶ εἰς ἐκείνους εἶχον: ἐκεῖνα δέ, ὁποῦ ὅσον ἀποβλέπει εἰς τοὺς σημερινοὺς καιροὺς, ἐφάνηκαν δύσκολα νὰ φυλαχθοῦν, τὰ ἀκυρώσαμεν, καὶ μάλιστα διὰ τοὺς ἀναθεματισμοὺς ὁποῦ ἐκφωνοῦν ἑναντίον εἰς ἐκείνους ὁποῦ ἐφαίνοντο ἀπειθεῖς. καὶ μερικὰ σκοτεινά, ἢ ἀτελῆ, τὰ ἐσαφηνίσσαμεν, καὶ τὴν πρέπουσαν τελείωσιν ἐδώκαμεν. Ὅθεν καὶ γράφοντες σήμερον αὐτὰς εἰς τὸ πρωτόκολλον τῆς ἡμετέρας κοινότητος, μὲ τὰς ἰδίας ἡμῶν ὑπογραφὰς βεβαιώνομεν, καὶ στερεώνομεν,

ὑποχρεώνοντες καὶ τὸν ἑαυτὸν μας νὰ τὰς φυλάξωμεν ἀγίως, καὶ στερεά, καὶ τοὺς διαδόχους μας, νὰ τὰς διατηρήσουν πάντοτε ἀπαρσάλευτα.

Μὰ ἐπειδὴ χωρὶς τὴν θείαν βοήθειαν, ἡμεῖς ἀπὸ λόγου μας δὲν εἴμεθα ἀρκετοὶ νὰ ἐννοήσωμεν τί, ἢ νὰ πράξωμεν: διὰ τοῦτο, ἄς ἀσηκώσωμεν ὅλοι κοινῶς τὰς χεῖράς μας, καὶ μὲ βαθεῖαν εὐλάβειαν ἄς ἐπικαλεσθῶμεν τὴν χάριν, καὶ συνεργίαν τοῦ ἀγίου πν(εῦματο)ς, λέγοντες, μὲ ἓνα στόμα, καὶ μὲ μίαν καρδίαν. Πν(εῦμ)α Πανάγιον, καὶ ζωοποιόν, πν(εῦμ)α σοφίας, καὶ ἰσχύος, πνεῦμα βουλής, καὶ γνώσεως, πν(εῦμ)α ἀγάπης, καὶ ὁμονοίας, ἡμεῖς σὲ ἐπικαλούμεθα, καὶ σὲ παρακαλοῦμεν, ἔλθέ, καὶ κατοίκησον μέσα εἰς τὰς καρδίας μας, καθάρισον αὐτὰς ἀπὸ ὅλα τὰ πάθη ἐκεῖνα ὅπου ἐμπο/[σ. 35]δίξουν εἰς ἡμᾶς τὴν παρουσίαν σου τὴν ἀγίαν, χύσον μέσα εἰς τὴν κοινότητά μας τὴν παντοδύναμόν σου χάριν, καὶ ἐνδυνάμωσον αὐτὴν διὰ νὰ φανῆ ἀκριβῆς φύλαξ τούτων τῶν διαταγῶν, ῥίξωσον μέσα εἰς τὴν καρδίαν καὶ ἡμῶν, καὶ τῶν μεταγενεστέρων μας, τὴν χριστιανικὴν ὀρθόδοξον πίστιν, ἀγάπην, καὶ ὁμόνοιαν. ξερίζωσον τὰς ἔχθρας, τὰ μίση, καὶ ἀσυμφωνίας ἀπὸ τὰς καρδίας, καὶ ἡμῶν, καὶ ἐκείνων. δίδαξον, καὶ φώτισον, καὶ ἡμᾶς, καὶ ἐκείνους, διὰ νὰ ἠμποροῦμεν νὰ γνωρίζωμεν, καὶ νὰ διακρίνωμεν, τί τὸ ἀληθινὸν καλόν, καὶ τί τὸ ἀληθινὸν κακόν. ὅπου τὸ μὲν καλόν, ὅλη ψυχῇ, καὶ καρδίᾳ νὰ πράττωμεν, καὶ τὸ κακὸν νὰ ἀποφεύγωμεν. ἐνδυνάμωσον ὡς παντοδύναμον ἡμᾶς ὅλους, καὶ Γέροντας, καὶ νέους, κάθε γένος, καὶ κάθε ἡλικίαν τῆς κοινότητός μας, μήτε νὰ θέλωμεν, μήτε νὰ ἐνεργοῦμεν ἄλλο, παρὰ ἐκεῖνο ὅπου ἀποβλέπει εἰς δόξαν, καὶ τιμὴν τοῦ παναγίου σου ὀνόματος, καὶ εἰς αἰώνιον διαμονήν, δόξαν, ἔπαινον, καὶ στερεὰν εὐτυχίαν τῆς ἡμετέρας κοινότητος. Ἀμήν. Ἀμήν. Ἀμήν.

§. 1

Τὰ ὑποκείμενα ὅπου ἐκλέγονται εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς κοινότητος, τί λογῆς πρέπει νὰ εἶναι.

1ον Ἡ κοινότης χρεωστῆ νὰ ἐκλέγῃ πάντοτε προεστῶτάς της, καὶ διοικητάς της γνήσια τέκνα ἐδικά της, μέσα ἀπὸ τὰς ἀγκάλας της.

2ον Αὐτοὶ οἱ διοικηταὶ νὰ εἶναι καὶ θεοφιλεῖς, καὶ φιλόανθρωποι, διὰ τί εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, καὶ εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ ἀδελφοῦ, ὅλαι αἱ ἄλλαι ἀρεταὶ περιέχονται.

3ον Νὰ ἔχουν ὅσον εἶναι δυνατὸν εἰδήσιν εἰς τὴν κοινὴν διοίκησιν, διὰ τί ἀπὸ τὴν καλὴν διοίκησιν κρέματα ἢ εὐτυχία τῆς κοινότητός μας. νὰ ἔχουν ἡθὴ χρηστὰ καὶ ἀσκανδάλιστα, νὰ εἶναι φίλοι τῆς δικαιοσύνης πάντοτε, καὶ μὲ ἓναν λόγον ἢ πολιτεία τους νὰ εἶναι μία ζωντανὴ εἰκόνα τῆς ἀρετῆς, καὶ νὰ ἐμπνέῃ εἰς τοὺς ἀδελφούς σέβας καὶ εὐλάβειαν. /[σ. 36]

§. 2

Ἡ ἐκλογή τῶν διοικητῶν μας, καὶ λοιπῶν ὀφφικίων πῶς νὰ γίνεται.

1ον Ἡ ἐκλογή τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου προεστῶτος, τῶν κυρίων Νοταρίων, τῆς δωδεκάδος, τοῦ φουντατζίου Κουράτορος, ἤτοι πρώτου ἐπιμελητοῦ τῶν φουντατζίων, τῶν ἐπιτρόπων τῆς ἀγίας μας Ἐκκλησίας, καὶ ἄλλων ὑπηρετῶν τῆς κοινότητός μας, ἀρχινᾷ ἀπὸ τὴν σήμερον ὅπου αἱ παροῦσαι διαταγαὶ ἐπικυροῦνται, καὶ βεβαιοῦνται, ἢ ὅποια ἐκλογή, ἐπειδὴ γίνεται μὲ τὴν δύναμιν τῶν παρουσῶν διαταγῶν, πρέπει νὰ γνωρισθῆ ἀπὸ ὅλους νόμιμος, καὶ στερεά, καὶ ὡς τοιαύτη νὰ βεβαιωθῆ ἀπὸ ὅλους.

2ον Ἡ ἐκλογή νὰ γίνεται πάντοτε μὲ τοῦτον τὸν τρόπον. δηλαδὴ νὰ ἐτοιμασθοῦν τριακόσια σφαιρίδια μικρά, τὰ διακόσια νὰ εἶναι μαῦρα, καὶ τὰ ἑκατὸν νὰ εἶναι ἄσπρα.

3ον Νὰ ἐτοιμασθοῦν διὰ τοῦτο τρία κουτάκια μικρά, καὶ ἐπάνω εἰς κάθε ἓνα νὰ γραφθῆ τὸ ὄνομα τοῦ Καντιδάτου, καὶ τὰ κουτάκια νὰ εἶναι ἐπάνω εἰς τὴν τράπεζαν.

4ον Διὰ κάθε ὀφφικιον νὰ ἐκλέγωνται ἀπὸ τοὺς συναδελφούς τρία ὑποκειμένα τέτοια, ὅπου εἰς τὴν 1ην § ἐδιωρίσαμεν, π:χ: διὰ προεστῶτα πρώτον, ὁ πέτρος, ὁ παῦλος καὶ ὁ Κωνστα[τινος]

5ον Κάθε συναδελφὸς νὰ λαμβάνη τρία σφαιρίδια εἰς τὴν χεῖράν του, δύο μαῦρα, καὶ ἓν ἄσπρον, καὶ νὰ ῥίπτῃ ἀπὸ ἓνα εἰς τὸ κάθε κουτάκι. τὸ ἄσπρον εἰς ἐκεῖνον τὸν καντιδάτον ὅπου θέλει νὰ γένη προεστῶς, καὶ τὰ δύο μαῦρα εἰς ἐκείνους ὅπου δὲν θέλει νὰ γένουν.

6ον Διὰ νὰ μὴν ἀκολουθῆ σκάνδαλον, κάθε ἀδελφός, ἔτσι μυστικὰ νὰ ῥίπτῃ τὸ σφαιρίδιον εἰς κάθε κουτάκι, ὅπου τινὰς ἄλλος νὰ μὴν βλέπῃ τὸ σφαιρίδιον. καὶ τοῦτο θέλομεν νὰ φυλάττεται ἀπὸ ὅλους ἀγίως εἰς κάθε ἐκλογήν, πρὸς ἀποφυγὴν κάθε συγχύσεως.

7ον Εἰς καιρὸν ὅπου κάθε ἓνας ρίπτῃ τὸ σφαιρίδιον, χρεωστεῖ νὰ εἶναι ἐλεύθερος ἀπὸ ξεχωριστὴν ἔχθραν, φιλίαν, ὄφελος, συγγένειαν, καὶ ἀπὸ κάθε λογῆς ἄλλην αἰτίαν, ὅπου ἔχει ἐναντίον εἰς τὸν Καντιδάτον, καὶ εἰς τίποτα ἄλλο νὰ μὴν ἀποβλέπῃ, παρὰ εἰς τὸ κοινὸν καλόν, ἐν φόβῳ θεοῦ, καὶ καθαρᾷ συνειδήσει, καὶ τοῦτο μοναχὸν νὰ προκρίνῃ, καὶ προτιμᾷ περισσότερον ἀπὸ ὅλα τὰ πάθη του, συγγενείαν του, ἢ κέρ[σ. 37]δος του, διατι, ἀπὸ τὸ κοινὸν καλόν, κρέματαί καὶ τὸ ἐδικόν του τὸ μερικόν.

8ον Ὁ ἴδιος τρόπος τῆς ἐκλογῆς διορίζομεν νὰ φυλάττεται καὶ εἰς ὅλα τὰ λοιπὰ ὀφφικία τῆς κοινότητός μας.

§. 3

Εἰς πόσον καιρόν πρέπει νά κρατῆ ἡ διοίκησις τῶν ὀφφικιάλων τῆς κοινότητός μας.

1ον Αὐτὴ ἡ διοίκησις ὅλων τῶν ὀφφικιάλων τῆς κοινότητός μας, προεστώτων μας δηλαδή, καὶ λοιπῶν συνδιοικητῶν, διορίζομεν νά κρατῆ μόνον τρεῖς χρόνους, καὶ ὄχι περισσότερον.

2ον Ἄνίσως ὁμως ἡ διοικήσις των ἐστάθῃ ὠφέλιμος, καὶ ἀρεστὴ εἰς τὴν κοινότητα, μὲ τὰ κοινὰ βότα οἱ ἴδιοι νά ἐπικυρωθοῦν πάλιν, κατὰ τὴν 2αν § εἰς τὴν ἀξίαν τους. εἰδὲ οἱ κύριοι προεστώτες προβάλλουν αἴτια, τὰ ὅποια εἶναι ἀρκετὰ πρὸς δικαιολογίαν τους, ὅτι εἶναι ἀδύνατον εἰς αὐτοὺς νά βαστάσουν τοῦτο τὸ βᾶρος: τότε ἡ κοινότης χρεωστεῖ νά τοὺς εὐχαριστήσῃ κατὰ τὰς δουλεύσεις ὅπου ἔκαμαν, καὶ ἄλλους εἰς τὸν τόπον τους μὲ τὰ κοινὰ βότα, ὡς ἀνωτέρω, νά ἐκλέξῃ. Τὸ δὲ Κανδιδάτζιον νά τὸ κάμνῃ ὁ προεστώμαζῆ μὲ ὅλην τὴν κοινότητα.

3ον Ἡ καθόλου ἐκλογή τῶν διοικητῶν μας νά γίνεται πάντοτε πρὸς τὸ τέλος τοῦ τρίτου χρόνου, εἰς τὸν Δεκέμβριον μῆνα, διὰ νά ἀρχινᾷ ἡ διοίκησις τούτων μαζῆ μὲ τὸ σωτήριον νέον ἔτος, τὸν Ἰανουάριον.

§. 4

Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὅποιον οἱ διοικηταὶ μας, καὶ λοιποὶ ὑπηρεταὶ τῆς κοινότητος, πρέπει νά βάζουν τὸν ὄρκον τους.

1ον Παρευθὺς ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐκλογὴν τῶν ἄνω, νά κραχθῆ ὁ πάροχος μας εἰς τὴν κοινὴν σύναξιν, διὰ νά ὀρκίσῃ πρῶτον τοὺς δύο Νοταρίους μας, κατὰ τὴν φόρμουλαν, ἥτοι εἶδος τοῦ ὄρκου των.

2ον Ὑστερα ὁ πρῶτος κύριος Νοτάριος, κρατῶντας εἰς τὰς χεῖρας τὴν φόρμουλαν τοῦ ὄρκου, νά ὀρκίσῃ ἔμπροσθεν τοῦ παρόχου ἡμῶν, πρῶτον τοὺς δύο κυρίους προεστώτας ἡμῶν, καὶ εἰς τὴν ἀράδαμ τοὺς λοιποὺς ἐκλελεγμένους, κατὰ τὴν φόρμουλαν /[σ. 38] τοῦ ὄρκου των. Ὁ ὄρκος ὁμως νά γίνεταὶ καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη μεγαλοφώνως.

3ον Ἀφ' οὗ τελειώσῃ ὁ ὄρκος, παρευθὺς οἱ Νοτάριοι νά γράψουν τὰ ὀνόματα τούτων ὅλων εἰς τὸ πρωτόκολον, καὶ οἱ συναδελφοὶ ὅλοι νά τοὺς βεβαιώσουν μὲ τὰς ὑπογραφάς των. καὶ αὐτὴ ἡ τάξις διορίζομεν νά φυλάττηται πάντοτε.

§. 5

Πῶς ἡ κοινότης νὰ φανερώνη τὴν ἐκλογὴν τῶν προεστώτων της εἰς τὰ ἀνώτερα κριτήρια.

“Υστερα ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας χρεωστῆ ἡ κοινότης, νὰ διορίζη δύο, ἢ τρία σεβάσματα ὑποκείμενα, διὰ νὰ πηγαίνουν μαζὴ μὲ τὸν ἀ^ο: καὶ β^ο: προεστώτα, καὶ τοὺς δύο Νοταρίους εἰς τοὺς μεγαλοπρεπεῖς αὐθέντας Βιτζησπάνους τοῦ περιβλέπτου Μπορσσόντ Βαρμεγγίου, εἰς τὸν μεγαλοπρεπεῖ αὐθέντην Πρεφέκτον τοῦ Εὐκλεοῦς Ντομίνιου, εἰς τὸν αὐθέντην Γολγαμπίροβον, δηλ: κριτὴν τῶν Εὐγενῶν, καὶ ὅπου ἄλλοῦ ἤθελε φανῆ εὐλογον, διὰ νὰ φανερώσουν εἰς αὐτοὺς τὴν ἐκλογὴν τῆς κοινότητος.

§. 6

Τὸ χρέος τοῦ πρώτου, καὶ δευτέρου προεστώτος εἰς τί στέκει, καὶ θεμελιούται.

Ιον Οἱ κύριοι προεστώτες χρεωστοῦν νὰ θεμελιώσουν τὴν διοίκησίν τους ἐπάνω εἰς τὴν εὐαγγελικὴν ἀγάπην, καὶ ὡς κοινοὶ πατέρες, καὶ φρόνιμοὶ οἰκονόμοι νὰ φροντίζουν διὰ τὴν κοινήν, καὶ κατὰ μέρος εὐτυχίαν τῶν συναδελφῶν, μὲ τὴν χρεωστουμένην πρᾶότητα, φιλαδελφίαν, καὶ δικαιοσύνην, καὶ νὰ διαβάσουν συχνὰ τὴν παραγγελίαν τοῦ σωτήρος, Ματθ^ο: κεφ: ζ: στίχ: 12: ὅπου λέγει: κάθε ἕνας χρεωστεῖ νὰ κάμνη εἰς τὸν ἀδελφόν του, ἐκεῖνο ὅπου ὁ ἴδιος ἀγαποῦσε, νὰ κάμνη ὁ ἀδελφός του πρὸς αὐτόν. διὰ τί λέγει, τοῦτος εἶναι ὁ νόμος, καὶ οἱ προφῆται.

2ον Ἐχοντες λοιπὸν θεμελιωμένην τὴν διοίκησίν τους εἰς ταύτην τὴν παραγγελίαν τοῦ σωτήρος, χρεωστοῦν νὰ ἀγωνίζονται πάντοτε, [σ. 39] καὶ νὰ ἀγρυπνοῦν διὰ τὴν τιμὴν, καὶ ὠφέλειαν, ὅλων τῶν συναδελφῶν, καὶ διὰ τὴν στερεὰν διαμονὴν ὅλης τῆς κοινότητος, εἰς τρόπον ὅπου νὰ μὴ ἀφίνουν νὰ τοὺς φεύγη καμμία εὐκαιρία εἰς κάθε λογῆς ὑπόθεσιν ὅπου ἀποβλέπει, ἢ εἰς ὅλην τὴν κοινότητα, ἢ κατὰ μέρος εἰς τινὰ τῶν συναδελφῶν.

3ον Κάθε προσταγὴν ὅπου στέλλεται ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ κριτήρια, ἢ ἀπὸ τὸν πανιερώτατον Μητροπολίτην μας, χρεωστοῦν χωρὶς ἀργοπορίαν νὰ τὴν κοινολογοῦν, καὶ κατὰ τὴν περιοχὴν της νὰ τὴν τελειώνουν.

4ον Ἡ πλέον μεγαλητέρα φροντίς αὐτῶν νὰ εἶναι, νὰ ἀγρυπνοῦν πάντοτε εἰς τὴν εὐταξίαν, καὶ στολισμὸν τῆς ἀγίας μας Ἐκκλησίας, καὶ εἰς τὴν προκοπὴν τῶν σχολείων μας, καὶ ὀρφανοτροφείου μας. διὰ τί ἀπὸ τὴν στερέωσιν, καὶ προκοπὴν τούτων, κρέματα ἢ στερέωσις, καὶ προκοπὴ τῆς κοινότητός μας.

5ον Ἀνίσως οἱ Κύριοι προεστώτές μας ἀμελήσουν τὰ ἀνωτέρω χρεῖ των, ἀφ’ οὗ πρώτην καὶ δευτέραν φορὰν νουθετηθοῦν, καὶ μείνουν ἀδιόρθωτοι: οἱ ὀμνεγμένοι κατὰ τὸν ὄρκον τους χρεωστοῦν νὰ κηρύξουν κοινήν σύναξιν

ὄλων τῶν ἀδελφῶν, διὰ νὰ ἐκλέξουν μὲ τὰ κοινὰ βότα κατὰ τὴν § 2αν ἄλλον, ἢ ἄλλους, εἰς τὸν τόπον τοῦ πταίστου, ἢ πταίστων.

§. 7

Τὸ χρέος τῶν κυρίων Νοταρίων εἰς τὸ ἐπάγγελμά τους, καὶ τὴν κοινότητα.

1ον Οἱ κύριοι Νοτάριοι χρεωστοῦν νὰ γράφουν εἰς τὸ πρωτόκολον ὅλα τὰ πρακτικὰ τῆς κοινότητος, καὶ ὅλας τὰς προσταγὰς ὅπου στέλλονται εἰς τὴν κοινότητα, ἢ ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ κριτήρια, ἢ ἀπὸ τὸν ὑψηλότατον Μητροπολίτην μας, μὲ τὴν χρεωστουμένην ἀκριβειαν· παρομοίως καὶ τὰς ἀποκρίσεις ὅπου πρὸς αὐτάς ἡ κοινότης κάμνει.

2ον Χρεωστοῦν νὰ γράφουν εἰς τὸ πρωτόκολον ἀπαράλλακτα ἐκεῖνο μόνον, ὅπου μὲ τὰ βότα τῶν διοικητῶν ἀπεφασίσθη, καὶ νὰ δίδουν ἔξω τὴν ἀπόφασιν, ὅταν ζητῆται σοῦμπ αὐτέντικο, χωρὶς νὰ προσθέσουν, ἢ ἀφαιρέσουν.

3ον Χρεωστοῦν νὰ φυλάττουν τὴν πρέπουσαν τάξιν εἰς τὰ πρωτόκολα τῆς κοινότητος, γράφοντες κάθε ἀπόφασιν κατὰ τὸν Ντάτον ὅπου αὐτὴ ἀπεφασίσθη εἰς τὴν ἀράδαν, καὶ ποτὲ νὰ μὴν ἀμελήσουν τοῦτο τὸ χρέος, μῆτε νὰ ἀφίνουν κατόπι φύλλα ἄγραφα, καὶ νὰ πηδοῦν εἰς τὸ ἔμπροσθεν, τὸ ὅποῖον ὡς ἄτακτον / [σ. 40] εἰς τὸ ἐξῆς ἐμποδίζεται.

4ον Τὰ πρωτόκολα, καὶ πρακτικὰ τῆς κοινότητος χρεωστοῦν νὰ τὰ κρατοῦν πάντοτε ὑποκάτω εἰς τὰ κλειδιά των, καὶ εἰς ἄλλου χεῖρας ποτὲ νὰ μὴ τὰ ἐμπιστεύονται. καὶ ἔξω ἀπὸ τοὺς Νοταρίους, ἄλλος νὰ μὴν γράφῃ μέσα εἰς τὸ πρωτόκολον.

§. 8

Διὰ τὴν σφραγίδα τῆς ἡμετέρας κοινότητος.

1ον Ἐπειδὴ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δύναμις τῆς ἡμετέρας κοινότητος θεμελιώνεται ἐπάνω εἰς τὴν αὐθεντείαν τῆς σφραγίδος της: διὰ τοῦτο καὶ αἱ παρούσαι ἡμῶν διαταγαί, μὲ αὐτὴν ἐπικυροῦνται. αὐτὴ νὰ ἀπερασθῇ καὶ εἰς τὸ πρωτόκολον μὲ ὅλα τὰ περιστατικά, καὶ αὐτὴν νὰ κρατῇ ὁ κύριος προεστῶς, καὶ μὲ αὐτὴν νὰ σφραγίσῃ ὅλα τὰ γράμματα ὅπου οἱ κύριοι Νοτάριοι μὲ τὸ ὄνομα τῶν συνδιοικητῶν του γράφουσι, καὶ ὄχι μὲ ἄλλην· καὶ ἂν λείπῃ ὁ πρῶτος προεστῶς νὰ τὴν ἐγχειρίξῃ ἀμέσως εἰς τὸν δευτερεύοντά του.

2ον Μῆτε ὁ πρῶτος κύριος προεστῶς, μῆτε εἰς τὴν ἀπουσίαν του, ὁ δευτερεύων του, χωρὶς τὴν εἶδῃσιν τῆς δωδεκάδος, νὰ μὴν ἔχῃ θέλημα νὰ σφραγίσῃ μὲ αὐτὴν τὴν σφραγίδα καμμίαν χρεωστικὴν ὁμολογίαν, καὶ νὰ ὑποχρεώσῃ ὅλην τὴν κοινότητα: καὶ ἀνίσως παρόμοιον ἄτοπον ἀκολουθήσῃ, ἢ μὲν ὁμολογία ἐκεῖνη νὰ εἶναι ἄκυρος, καὶ ὡς οὐδέν, καὶ ὁ τολμήσας τοῦτο προεστῶς, νὰ καθαίρεται, καὶ καθὼς τὸ εὔρη εὔλογον ἢ κοι-

νότης, ἀκόμη νά παιδεύεται, πρὸς σωφρονισμόν, καὶ ἐδικόν του, καὶ τῶν λοιπῶν διαδόχων του. καὶ τὰ καπιτάλια ὅπου μόνος τὰ ἀσήκωσε, μαζὴ μὲ τὰ διάφορα, καὶ ἔξοδα, νὰ τὰ πληρώσῃ αὐτὸς μόνος του.

3ον Ὅταν λείπῃ ὁ πρῶτος κύριος προεστῶς, χρεωστῆ ὁ δευτερεύων του, μαζὴ μὲ τὴν δωδεκάδα, καὶ κυρίους Νοταρίους νὰ τελειώσῃ ὅλας ἐκείνας τὰς ὑποθέσεις, ἢ ὅπου ὁ κύριος α^{ος} προεστῶς δὲν ἐπρόφθασε νὰ τελειώσῃ, καὶ τὰς παραδίδει εἰς χεῖράς του, ἢ ὅπου ἀκολουθοῦν εἰς ὅσον καιρὸν λείπει. ὅπου γυρίζοντας νὰ τὰς εὐρίσκη τελειωμένας, διὰ νὰ εὐκολύνεται τὸ βᾶρος του, καὶ νὰ μὴ γίνεταῖ δυσβάστακτον.

4ον Ἄνίσως εἰς καιρὸν ὅπου λείπει ὁ πρῶτος προεστῶς ἀκολουθήσῃ ὑπόθεσις, ὅπου ζητεῖ ἀναγκαίως τὴν παρουσίαν του, νὰ μείνῃ ἀθεώρητος, ὥστε νὰ γυρίσῃ· μὰ ἀνίσως εἶναι τέτοια ὑπόθεσις, ὅπου ἂν ἀργήσῃ καὶ δὲν ἀπο/ [σ. 41] φασισηθῆ, ἢ μπορεῖ νὰ φέρῃ ζημίαν, καὶ ἀτιμίαν εἰς τὴν κοινότητα: τότε ὁ εὐρεθεὶς παρῶν δευτερεύων του, μαζὴ μὲ τὴν δωδεκάδα, νὰ τὴν ἀποφασίσῃ μὲ ὠφέλειαν τῆς κοινότητος.

5ον Ὁ δευτερεύων προεστῶς νὰ μὴν ἐμπιστεύεται ποτὲ εἰς ἄλλου τινὸς χεῖρας τὴν αὐθεντικὴν σφραγίδα τῆς κοινότητος, ὅπου ὁ πρῶτος προεστῶς τῷ ἐνεχείρισεν, ἀλλὰ χρεωστῆ παρευθὺς ὅπου γυρίσῃ, μὲ τὸ πρέπον σέβας νὰ τὴν ἐγχειρίσῃ· μὰ ἂν ποτὲ ἀκολουθήσῃ νὰ λείψουν καὶ οἱ δύο προεστῶτες, ἢ σφραγίς τῆς κοινότητος, νὰ ἐγχειρισθῆ ὑποκάτω εἰς τὴν σφραγίδα τοῦ προεστῶτος, εἰς τὸν πρῶτον ἀπὸ τὴν δωδεκάδα: ὅπου ἂν κάμῃ χρεῖα νὰ σφραγισθοῦν ἀναγκαῖα γράμματα, νὰ ἀνοιχθῆ ἔμπροσθεν τῆς δωδεκάδος, καὶ ἀφ' οὗ σφραγισθοῦν, πάλιν ἔμπροσθεν εἰς ὅλους νὰ σφραγισθῆ, καὶ σφραγισμένη νὰ ἐγχειρισθῆ εἰς τὸν προεστῶτα, ὅταν γυρίσῃ.

§. 9

Τὸ χρέος τῆς κυρίας δωδεκάδος εἰς τὸ ἐπάγγελμά της

1ον Ἡ Κυρία δωδεκάς χρεωστῆ νὰ φυλάττῃ ἀπαρασάλευτα ὅλα ἐκεῖνα ὅπου εἰς τὴν 6^η § διὰ τοὺς κυρίους προεστῶτας μας διετάχθησαν.

2ον Εἰς κάθε σύναξιν ὅπου οἱ κύριοι προεστῶτες κρατοῦν, χρεωστοῦν νὰ τρέχουν παρευθὺς εἰς τὸ πρῶτον ἔγγραφον κάλεσμα, χωρὶς ποτὲ νὰ προσμεῖνουν δευτερον. διὰ τί ἀπὸ τοῦτο ἢ μπορεῖ νὰ ἀκολουθήσῃ ζημίαν εἰς τὴν κοινότητα.

3ον Ἄνίσως ἀκολουθήσῃ νὰ λείψῃ ἕνας, ἢ δύο ἀπὸ τὴν δωδεκάδα διὰ ἀναγκαίαν ὑπηρεσίαν του, ἢ ὅποια πρέπει νὰ εἶναι γνωστὴ εἰς τοὺς προεστῶτάς μας: ἀνίσως ἐκεῖνοι ὅπου εἶναι παρόντες, εἶναι ἑπτὰ τὸν ἀριθμόν, ἢ ὑπόθεσις ὅπου ἔχουν ἔμπροσθέν τους νὰ θεωρηθῆ, καὶ νὰ ἀποφασισθῆ, καὶ ἢ ἀποφασίς των νὰ μένῃ ἀμετάβλητος, ἂν ὅμως εὐρεθοῦν ὀλιγώτεροι τῶν ἑπτὰ, ἢ ὑπόθεσις νὰ μὴν θεωρηθῆ.

4ον Ἄνίσως εἶναι ὑπόθεσις ὅπου δὲν ἠμπορεῖ νὰ τελειώσῃ ἕως εἰς ταῖς 12 ὥραις καὶ νὰ ἀπερασθῇ εἰς τὸ πρωτόκολον: ἡ σύναξις νὰ λύεται εἰς τὰς 12 ὥρας, καὶ νὰ κρατηθῇ δευτέρα, ἢ καὶ τρίτη σύναξις, ὥστε νὰ τελειωθῇ καθὼς πρέπει.

5ον Ἄνίσως τινὰς τῶν διοικητῶν εἰς τὸ πρῶτον ἔγγραφον κάλεσμα ἤθελε λείψῃ νὰ πηγαίνῃ εἰς τὴν σύναξιν, καὶ ἀφορμὴν ἀρκετὴν πρὸς ἀθώωσίν του, ἢ δὲν ἠμπορεῖ, ἢ δὲν θέλει νὰ δώσῃ, ἀλλὰ μόνον τὸ κάμνει ἀπὸ ἀψηφισίαν ἐναντίον εἰς τὸν ὄρκον του: τότε πρώτην φορὰν νὰ θουτετηθῇ ἀδελφικῶς, / [σ. 42] τὴν δευτέραν νὰ ὀνειδιωθῇ παρῶρησίᾳ ἔμπροσθεν τῆς δωδεκάδος, καὶ ἂν καὶ τρίτην φορὰν μείνῃ εἰς τὸ ἴδιον πείσμα, ἢ κοινότης μαζὴ μὲ τοὺς λοιποὺς ὀμνεγμένους, ἐκείνον μὲν ὡς ἐπίορκον νὰ ἀποβάλλουν, καὶ ἄλλον εἰς τὸν τόπον του μὲ τὰ κοινὰ βότα, κατὰ τὴν β^α § νὰ ἀποκαταστήσουν. μὰ ἂν τινὰς τῶν 12 ἤθελε φανερωθῇ, ὅτι κοινολογῇ ἕξω τὰ μυστικά τῆς συνάξεως ἐναντίον εἰς τὸν ὄρκον του, ὁ τοιοῦτος ἀτίμως νὰ ἀποδιώκεται ἀπὸ τὰ ἐπαγγέλματά του.

§. 10

Διὰ τὰ σκαμνία τῶν διοικητῶν, πῶς νὰ διορίζωνται.

1ον Ὁ πρῶτος κύριος προεστῶς, ὡσὰν ὅπου παρασταίνει τὸ πρόσωπον ὅλης τῆς κοινότητος, διορίζομεν νὰ ἔχῃ πάντοτε εἰς κάθε σύναξιν τὴν πρωτοκαθεδρίαν, καὶ ὁ δευτερεύων του νὰ κάθηται ἀμέσως εἰς τὰ δεξιὰ του.

2ον Οἱ κύριοι Νοτάριοι ὁποίας ἡλικίας καὶ ἂν εἶναι, νὰ κάθηνται εἰς τὰ ἀριστερὰ τοῦ πρώτου προεστῶτος, ὁ ἕνας κατόπι εἰς τὸν ἄλλον, διὰ νὰ ἔχουν ἔμπροσθεν εἰς τὰ ὀμμάτιά των οἱ κύριοι προεστῶτες τὰ πρωτόκολα.

3ον Κατόπι ἀπὸ τὸν δευτερεύοντα νὰ κάθηνται οἱ ἕξ τῶν 12 εἰς τὰ δεξιὰ, καὶ οἱ 6 εἰς τὰ ἀριστερὰ κατόπι ἀπὸ τοὺς Νοταρίους, κάθε ἕνας κατὰ τὸ Κανδιδάτζιον. οἱ γεροντότεροι ὁμῶς νὰ προτιμῶνται.

§. 11

Περὶ τῶν ἐπιτρόπων τῆς ἁγίας μας ἐκκλησίας, καὶ τοῦ χρέους τούτων εἰς τὸ ἐπάγγελμά των.

1ον Οἱ κύριοι ἐπίτροποι νὰ ἔχουν πολιτείαν σύμφωνα μὲ τὸ ἅγιόν τους ἐπάγγελμα, νὰ ἔχουν τὴν καλὴν ὑπόληψιν καὶ τῶν ἀδελφῶν τῆς κοινότητός μας, καὶ τῶν ἕξωθεν ἐρχομένων, διὰ τί ὅταν εἶναι τοιοῦτοι, θέλουν αὐξάνῃ μὲ τὴν συνδρομὴν τούτων τῶν ἀδελφῶν, καὶ τὰ εἰσοδήματα τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας μας,

2ον Χρεωστοῦν νὰ οἰκονομοῦν πιστὰ ὅλα τὰ κινητὰ, καὶ ἀκίνητα / [σ. 43] πράγματα τῆς ἐκκλησίας μας, καὶ νὰ τὰ φυλάττουν καθὼς τὰ ἴδια ἐδικὰ των,

καὶ κατὰ τὴν νόρμαν, ὅπου θέλει τοὺς δοθῆ, νὰ τὰ πολυπλασιάζουν, καὶ νὰ μὴν τὰ ὀλιγοστεύουν.

3ον Εἰς κάθε κυριακὴν, καὶ ἐπίσημον ἡμέραν, νὰ εἶναι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ διὰ νὰ δίδουν τὰ χρειάζόμενα εἰς τὸν ἱερέα μας, καὶ διὰ νὰ δίδουν τὰ ζητούμενα ἀγιοκῆρια νὰ ἀναφθοῦν χάριν εὐλαβείας ἀπὸ τοὺς χριστιανούς, καὶ μάλιστα ὅταν ψάλλεται νεκρόσιμος ἀκολουθία, καὶ τύχη Σάββατον, ἢ ἄλλη ἡμέρα, ὁ ἕνας νὰ εἶναι παρών. μὰ ἂν τύχη νὰ λείψῃ πρὸς καιρὸν διὰ ἀναγκαίαν του ὑπηρεσίαν, ἢ εἶναι ἀρρώστος: τότε νὰ δίδῃ εἰδήσιν, καὶ εἰς τοὺς κυρίους προεστῶτάς μας, καὶ εἰς τοὺς συνεπιτρόπους του, διὰ νὰ γένῃ ἡ πρέπουσα προμήθεια.

4ον Νὰ εἶναι ἀρκετὰ ἔμπειροι εἰς τοὺς λογαριασμούς, διὰ νὰ κρατοῦν τὰ κατάστιχα τῶν εἰσοδημάτων, καὶ ἐξόδων τῆς ἀγίας μας Ἐκκλησίας καθαρὰ, καὶ τακτικὰ διὰ τί ἀλλαίως, ἠμποροῦν νὰ ἀκολουθήσουν λάθη, καὶ ζημιώνεται ἡ Ἐκκλησία μας.

5ον Χωρὶς τὴν ἔγγραφον ἄδειαν τῶν κυρίων προεστῶτων μας, καὶ τῆς δωδεκάδος, νὰ μὴν ἔχουν θέλημα νὰ κτίσουν καμμιᾶς λογῆς οἰκοδομὴν. καὶ ἐκείνην τὴν ἔγγραφον ἄδειαν νὰ τὴν φυλάττουν, καθὼς καὶ ταῖς κβιετάντζιας, εἰς τὰς πληρωμάς ὅπου κάμνουν εἰς τοὺς Μαῖστορας διὰ κάθε οἰκοδομὴν. παρομοίως νὰ ἰξεύρουν οἱ κύριοι προεστῶτες καὶ κάθε λογῆς ὕλην ὅπου ἀγοράζουν οἱ κύριοι ἐπίτροποι, διὰ κάθε λογῆς οἰκοδομὴν, πόση εἶναι, καὶ τί λογῆς ὕλη εἶναι, καὶ τὴν τιμὴν ὅπου ἐπλήρωσαν διὰ αὐτήν, νὰ τὴν βεβαιώσουν μὲ κβιετάντζιας, πόση ἐξεδόθη, καὶ πόση ἀπέμεινε, διὰ νὰ εἶναι ὅλα μὲ φῶς, καὶ διὰ νὰ παρῶσιάζουν αὐτὰς τὰς κβιετάντζιας εἰς καιρὸν λογαριασμοῦ των, διὰ τί χωρὶς ἐγγράφους ἀποδείξεις, τίποτα ἢ κοινότης δὲν δέχεται.

§. 12

Διὰ τὴν Νόρμαν, ἥτοι μέθοδον, ὅπου πρέπει νὰ φυλάττηται εἰς τοὺς λογαριασμούς τῆς κοινότητος.

1ον Οἱ προεστῶτες κάθε χρόνον πρὸς τὸν Δεκέμβριον μῆνα χρεωστοῦν χωρὶς καμμιάν πρόφασιν νὰ εἶναι ἔτοιμοι μὲ τοὺς λογαριασμούς των, τοὺς ὁποίους ἀφ' οὗ παραδώσουν εἰς τὴν κοινότητα μὲ τὰς ζητούμενας ἀποδείξεις, καὶ φανοῦν δίκαιοι: ἢ κοινότης χρεωστεῖ, τοὺς μὲν λογαριασμούς νὰ βεβαιώσῃ, τοὺς δὲ κυρίους προεστῶτας /[σ. 44] νὰ κβιετάρῃ μὲ τὴν πρέπουσαν εὐχαρίστησιν. Καὶ ὁ κύριος φουντατζίου Κουράτωρ: δηλ: πρῶτος ἐπιμελητῆς τῶν ἱερῶν χρημάτων, καὶ οἱ κύριοι ἐπίτροποι τῆς ἀγίας μας Ἐκκλησίας, καὶ λοιποὶ περτζέπτορες τῆς κοινότητος, θέλουν φυλάξῃ ἀπαρασάλευτα τὴν ἄνω διαταγὴν μας, ὅπου διατάττομεν περὶ τῶν προεστῶτων.

2ον Ὅλαις ἢ κβιετάντζιας νὰ δίδωνται, καὶ εἰς τοὺς κυρίους προεστῶτάς

μας, καὶ λοιποὺς ὑπηρέτας τῆς Ἐκκλησίας καὶ κοινότητος, ὅπου ἐδούλευσαν μὲ ὠφέλειαν τῆς κοινότητος, εἰς τὸ ἐπάγγελμά του ὁ κάθε ἕνας, βεβαιωμένα μὲ τὴν σφραγίδα τῆς κοινότητος, ὁπόταν ἡ κοινότης εἶναι ὅλη συνηγμένη, πρὸς παντοτεινὴν ἀθώωσιν καὶ τιμὴν, καὶ τοῦ ἑαυτοῦ των, καὶ τῶν τέκνων των. προσέτι νὰ ἐπαινῇ αὐτούς, σύμφωνα μὲ τὴν ὑπηρεσίαν ὅπου ἔκαμαν, καὶ κοινῇ γνώμῃ νὰ γράφονται τὰ ὀνόματά των εἰς τὸ πρωτόκολον, εἰς ἐνθὺμῃσιν παντοτεινὴν αὐτῶν, καὶ τοῦτος ὁ τρόπος νὰ φυλάττεται ἀπαρασάλευτα εἰς ὅλους τοὺς λογαριασμοὺς τῆς κοινότητος, κατὰ τὴν μέθοδον ὅπου ἡ κοινότης δίδει πρὸς αὐτούς, καὶ ὅλοι οἱ λογαριασμοὶ νὰ δίδονται πάντοτε πρὸς τὸν Δεκέμβριον μῆνα.

§. 13

Διὰ τὰ πρωτόκολα τῆς κοινότητος, ποῦ, καὶ πῶς νὰ φυλάττωνται.

1ον Ἄφ' οὗ ἡ κοινότης κτίσῃ κοινὴν οἰκίαν μέσα εἰς τὴν παροχίαν τῆς, διὰ νὰ κρατῇ κοινὴν σύναξιν μέσα εἰς αὐτήν; διορίζομεν νὰ φυλάττωνται πάντοτε τὰ πρωτόκολα, καὶ πρακτικὰ τῆς κοινότητός μας μὲ τὴν χρεωστούμενην ἀσφάλειαν, εἰς τὴν ἰδίαν οἰκίαν.

2ον Τὰ κλειδιά ἀπὸ τὰ πρωτόκολα νὰ τὰ κρατοῦν οἱ κύριοι Νοτάριοι, καὶ κάθε ἕνας νὰ ἔχῃ ξεχωριστὸν κλειδί.

§. 14

Διὰ τὰ ἐξτράκτα, δηλ: ἀντίγραφα, πῶς νὰ δίδονται / [σ. 45] σοῦμπ αουτέντικο ἀπὸ τοὺς Νοταρίους μας.

1ον Ὅλα τὰ ἐξτράκτα τῶν ἀποφάσεων ὅπου γίνονται εἰς τὰς συνάξεις τῆς κοινότητός μας οἱ κύριοι Νοτάριοι, πρὸ τοῦ νὰ γράψουν τὴν ἀπόφασιν ὅλην εἰς τὸ πρωτόκολον τῆς κοινότητος, νὰ μὴ τὰ δίδουν ἔξω· δηλ: ἀπὸ τὸ πρωτόκολον ἀπὸ λόγον εἰς λόγον νὰ ἀντιγραφθῇ τὸ ἐξτράκτον τῆς ἀποφάσεως, καὶ νὰ δοθῇ εἰς τὸν ζητοῦντα, ἢ ζητοῦντας.

2ον Ἄφ' οὗ τὸ ἐξτράκτον ἀντιγραφθῇ ἀπὸ τοὺς Νοταρίους, νὰ τὸ βεβαιώσῃ ὁ κύριος προεστῶς μὲ τὴν σφραγίδα τῆς κοινότητος, ἀλλαιῶς νὰ μὴν ἔχῃ κανένα κῦρος.

3ον Μὰ ἀνίσως ἀκολουθήσῃ καμμίαν φορὰν νὰ μὴν εὑρεθῇ παρὼν ὁ πρῶτος, καὶ ὁ δεῦτερος Νοτάριος, καὶ ζητεῖται νὰ δοθῇ ἔξω ἀποφάσεως τινὸς ἐξτράκτον, καὶ ἂν δὲν δοθῇ κινδυνεύει ἡ τιμὴ τῆς κοινότητος: τότε οἱ κύριοι προεστῶτες, μαζὴ μὲ τὴν δωδεκάδα, νὰ διορίζουν εἰς τὸν τόπον τῶν ἀπόντων Νοταρίων, ἕναν ἀπὸ τοὺς παρόντας συναδελφοὺς καλλιγράφον, διὰ νὰ ἀντιγράψῃ ἀπὸ τὸ πρωτόκολον τὸ ἐξτράκτον, τὸ ὅποῖον ἀφ' οὗ σφραγισθῇ μὲ τὴν σφραγίδα τῆς κοινότητος, καὶ βεβαιωθῇ ἀπὸ τὸν προε-

στώτά μας, ἢ τὸν δευτερεύοντά του, ἂν λύπη μόνος του, νὰ δοθῆ εἰς τὸν ζητοῦντα, ἀφ' οὗ πληρώσῃ τὴν συνηθισμένην τάξιν.

4ον Εἰς ταύτην τὴν περίστασιν ὁ Σουρῶρογάτος, δηλ: ὁ ἀποκατασταθεὶς νοτάριος εἰς τὸν τόπον τῶν ἀπόντων, τέτοιας λογῆς νὰ ὑπογράψῃ τὸ ἐξτράκτον: ἐγὼ /ὁ δεῖνα/ ὁ εἰς τὴν ἀπουσίαν τῶν κυρίων νοταρίων μας, διορισθεὶς ἀντ' αὐτῶν νοτάριος, βεβαιῶ .

5ον Ἄν ἀκολουθήσῃ ἡ ἀνωτέρω ἀπουσία τῶν Νοταρίων μας, τὰ κλειδιά ἀπὸ τὰ πρωτόκολλα, καὶ ἄκτα τῆς κοινότητος, χρεωστοῦν νὰ ἐγχειρίζουν ὑπὸ τὴν σφραγίδα των εἰς τοὺς κυρίους προεστῶτάς μας: οἱ ὅποιοι χωρὶς μεγάλην καὶ ἀπαραίτητον ἀνάγκην, νὰ μὴν ἀνοίξουν τὰ πρωτόκολλα, εἰς τὴν ἀπουσίαν τῶν νοταρίων, μῆτε νὰ γράψουν μέσα τι μὲ ξένον χέρι.

§. 15

Τὸ χρέος τοῦ πρώτου ἐπιμελητοῦ τῶν ἱερῶν χρημάτων, δηλαδὴ φουντατζίου Κουράτορος.

1ον Ὁ φουντατζίου Κουράτωρ νὰ εἶναι ὑποκείμενον στολισμένον μὲ προτερήματα ἐπαινετὰ καὶ σύμφωνα μὲ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν μας: διὰ νὰ δουλεῖ εἰς τοῦτο τὸ θεοφιλὲς ἔργον, μὲ ὄλον τὸν χριστιανικὸν ζῆλον, πρὸς προκοπὴν καὶ στερέωσιν / [σ. 46] τῆς Ἐκκλησίας μας, τῶν σχολείων μας, καὶ ὄρφανοτροφείου μας.

2ον Τὰ φουντάτζια ἐκεῖνα, ὅπου ἡ κοινότης ἐγχειρίζει εἰς αὐτόν, χρεωστῆ νὰ τὰ κυβερνήσῃ μὲ ὠφέλειαν τοῦ κοινοῦ καλοῦ, καὶ νὰ κρατῆ καθαροὺς λογαριασμοὺς, τόσον τῶν διαφορῶν ὅπου λαμβάνει, ὅσον καὶ τῶν πληρωμῶν ὅπου κάμνει.

3ον Χρεωστῆ μαζῇ μὲ τοὺς κυρίους προεστῶτας, καὶ τὴν δωδεκάδα, νὰ μοιράζῃ τὰ ἱερὰ χρήματα εἰς περισσὰ ὑποκείμενα τῆς κοινότητός μας, καὶ ὄχι εἰς δύο, ἢ τρία καὶ διὰ νὰ εἶναι τὰ φουντάτζια πάντοτε σήγουρα, χρεωστῆ ἐκεῖνος ὅπου ζητεῖ νὰ λάβῃ, νὰ δίδῃ εἰς τὸν τόπον του ἐγγυητὰς ὑποκείμενα καλοκυβερνημένα, διὰ νὰ ἔχῃ εἰς αὐτοὺς ἡ κοινότης πάντοτε ἀρκετὴν σιγουράδαν, ὅπου ἂν /Θεὸς φυλάξαι/ ἀτυχήσῃ ἐκεῖνος ὅπου τὰ ἔλαβε, νὰ ἀποκρίνονται ἐκεῖνοι τὴν ποσότητα ἐκείνην εἰς τὸν φουντατζίου Κουράτορα μὲ ὄλον τὸ διάφορον.

4ον Ὁ μοιρασμὸς ὅμως τούτων νὰ γίνεται πάντοτε χωρὶς φιλοπροσοπίαν, διὰ τι ἡ κοινότης, ὡς κοινὴ μήτηρ ὅπου εἶναι, ἐπιθυμεῖ νὰ βοηθήσῃ ὅλα τὰ τέκνα της, χωρὶς ὅμως τὴν ζημίαν της.

5ον Ὁ φουντατζίου Κουράτωρ νὰ κρατῆ εἰς χειρὰς του μόνον τὰ ἴσα τῶν ὁμολογιῶν, διὰ νὰ ἰξεύρῃ τὰς διορίας, καὶ νὰ συνάξῃ μὲ τὸν καιρὸν τὰ διάφορα τῶν Καπιταλίων. αἱ δὲ κύρια ὁμολογία τῶν φουντατζίων νὰ φυλάττονται ἀσφαλῶς μέσα εἰς τὸ σκευοφυλάκειον τῆς ἁγίας μας Ἐκκλησίας. Καὶ

τὰ κλειδιά τῆς ἱερᾶς ταύτης Κάσσας νὰ εἶναι τρία διαφορετικά, τῶν ὁποίων τὰ δύο νὰ κρατοῦν οἱ κύριοι προεστῶτες, ὁ καθεὶς ἀπὸ ἓν, καὶ τὸ τρίτον ὁ φουντατζίου Κουράτωρ: ὁποῦ ὅταν κάμη χρεῖα νὰ ἀνοιχθῆ ἡ ἱερὰ αὕτη Κάσσα, νὰ εἶναι παρόντες καὶ οἱ τρεῖς.

§. 16

Ἄνισως ἀκολουθήσῃ ὑπόθεσις, ἡ ὁποία ζητεῖ κοινὴν σύναξιν, τί πρέπει νὰ κάμουν οἱ κύριοι προεστῶτες, καὶ ἡ δωδεκάς.

1ον Ὅποταν ἀκολουθῆ τοιαύτη ὑπόθεσις, χρεωστοῦν οἱ κύριοι προεστῶτες νὰ κηρύξουν ἐγγράφως κοινὴν σύναξιν ὅλων τῶν ἀδελφῶν τῆς κοινότητος, καὶ οἱ ἀδελφοὶ παρομοίως χρεωστοῦν, νὰ τρέξουν μὲ τὴν πρέπουσαν προθυμίαν, παρευθὺς εἰς τὸ πρῶτον Κάλεσμα, διὰ νὰ ἐξεταχθῆ κοινῶς ἡ ὑπόθεσις μὲ τὴν ζητουμένην ἀκριβείαν, / [σ. 47] καὶ νὰ ἀποφασισθῆ, μὲ τιμὴν, καὶ ὠφέλειαν τῆς κοινότητος.

2ον Διὰ τοῦτο νὰ γένῃ ἐγγραφον τὸ κάλεσμα, διὰ νὰ εὔρεθῶν ὅλοι οἱ συναδελφοὶ παρόντες, διὰ τὸ κοινὸν καλόν, καὶ νὰ μὴν ἔχη τινὰς ἀφορμὴν νὰ προφασίζετα ὕστερα, πῶς δὲν εἶχεν εἶδησιν. Μὰ ἀνίσως ἀναγκαῖαι ὑποθέσεις, καὶ ἀπαραίτητα περιστατικά /ὡσᾶν ἂν εἶναι ἄρῶστος/ ἐμποδίζουσιν τὸν ἀδελφὸν νὰ εὔρεθῆ ἕως εἰς τὸ τέλος παρῶν εἰς τὴν σύναξιν, εἰ μὲν εἶναι ὑγιής, νὰ ζητήσῃ προσωπικῶς τὴν συγχώρησιν, καὶ ἂν εἶναι ἄρῶστος, νὰ δώσῃ τὴν εἶδησιν εἰς τὸν προεστῶτα. Εἰ δὲ καὶ εὔρεθῆ τινὰς νὰ τὸ κάμη ἀπὸ ἀψηφισίαν, καὶ δὲν ἔρχεται, τὴν πρώτην φορὰν νὰ πληρώσῃ f. 2: τὴν δευτέραν f. 4: - καὶ τὴν τρίτην, ἂν κάμη τὸ ἴδιον, ἡ κοινότης ὅλη νὰ κάμη τὴν ἀπόφασιν τῆς ποιῆς ὁποῦ ἀχρήζει, ἤγουν f. 6.

3ον Ἄνισως τὸ περιβλεπτον Μπορσόντ Βάρμεγγι στείλῃ προσταγὴν εἰς τὴν κοινότητα, καὶ ζητῆ νὰ δώσῃ κομίσιον διὰ νὰ ἐτοιμάσῃ ἡ κοινότης Μοντούρι, ἢ νὰ κάμη ἄλλην κἀμμίαν δούλευσιν ὁποῦ ἀποβλέπει πρὸς τιμὴν, καὶ ἐμπιστωσύνην τῆς κοινότητος, τὴν ὁποίαν ἀπαραιτήτως χρεωστεῖ πρὸς τὸν ἀγιώτατον ἡμῶν βασιλέα: αὐτὴν τὴν προσταγὴν χρεωστοῦν οἱ κύριοι προεστῶτες νὰ τὴν κοινολογήσουν, καὶ νὰ τὴν διαβάσουν ἐμπροσθεν ὅλης τῆς κοινότητος, καὶ ὄχι μεταξὺ δύο, ἢ τριῶν, καὶ ἡ κοινότης χρεωστεῖ μὲ τὴν συνηθισμένην ἐμπιστωσύνην τῆς νὰ φροντίσῃ παρευθὺς νὰ τὴν τελειώσῃ.

4ον Ἄνισως ὁμως τινὰς τῶν συναδελφῶν, ὁποίας καταστάσεως καὶ ἂν εἶναι, τολμῆσῃ νὰ περιπατήσῃ εἰς τὸ ἐξῆς ἐναντίον εἰς ταύτην τὴν δικαίαν διαταγὴν μας, νὰ ὑπόκειται εἰς τὴν ἰδίαν παιδευσιν, ὁποῦ καὶ οἱ πρόγονοί μας εἰς παρομοίαν ὑπόθεσιν ἀπεφάσιον, καὶ μὲ τὸ ἔργον ἐνήργησαν.

5ον Τὴν βασιλικὴν βοήθειαν /: ὅταν τύχῃ :/ καθὼς οἱ ὀμνεγμένοι διορίσουν τὰς κλάσεις, οὕτω χωρὶς γογγυσμοῦ κάθε εἷς νὰ τὴν πληρώσῃ.

§. 17

“Εως ποῦ νὰ ἐκτείνεται ἡ ἐξουσία τῶν κυρίων προεστώτων μας.

1ον Ὁ πρῶτος κύριος προεστῶς ἡμῶν, καὶ εἰς τὴν ἀπουσίαν του, καὶ ὁ δευτερεύων του, μαζὴ μὲ τὴν δωδεκάδα, νὰ ἔχουν ἐξουσίαν· καὶ μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν νὰ φροντίζουν διὰ τὰ ὅσα ἀποβλέπουν εἰς τὴν εὐταξίαν, στολισμόν, καὶ εὐπρέπειαν τῆς ἀγίας μας Ἐκκλησίας, καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, εἰς τὴν οἰκοδομὴν ἐκ θεμελίων σχολείων, καὶ ὀρφανοτροφείου, καὶ ἄλλων χριστιανικῶν ἔργων τελείωσιν. διὰ/[σ. 48] τί τοῦτο εἶναι χρέος τῶν ἀπαραίτητον; ὡσαῦν ὁποῦ παρασταίνουσι τὸ πρόσωπον ὅλης τῆς κοινότητος, καὶ ἡ δωδεκάς πάντοτε χρεωστεῖ νὰ συντρέχη εἰς τὸν θεῖον σκοπὸν τους.

2ον Χρεωστοῦν νὰ ἀγρυπνοῦν ἐπάνω εἰς τὰ ἐκκλησιαστικά, καὶ ὑποθέσεις τῆς κοινότητός μας, εἰς τὰ εἰσοδήματά της, καὶ ἔξοδά της, εἰς τοὺς ἐπιτρόπους τοῦ ὀρφανοτροφείου μας, εἰς ἐπιστάτας ἀξίους τῶν σχολείων μας, καὶ εἰς περτζέπτορας τῆς κοινότητός μας, μὲ ὅλον τὸν χ(ριστια)ν(ι)κὸν ζῆλον, διὰ νὰ αὐξάνουν ὅλα, καὶ προκόπτουν εἰς τὸ καλόν.

§. 18

Περὶ τῆς εὐταξίας ὁποῦ χρεωστεῖ κάθε ἀδελφὸς νὰ φυλάττη εἰς τὰς συνάξεις τῆς κοινότητος.

1ον Ἡ Σεμνότης, ἡ εὐταξία, καὶ τὸ σέβας ὁποῦ φυλάττεται εἰς τὰς συνάξεις εἶναι, ὁ πλέον μεγαλιήτερος στολισμός, καὶ ἔπαινος τῶν ἐκεῖ εὐρισκομένων ἀδελφῶν· καὶ διαβάζομεν, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἔθνηκοι μὲ ἄκραν ἀκρίβειαν τὴν ἐφύλαττον.

2ον Διὰ τοῦτο καὶ διορίζομεν νὰ βάζεται εἰς κάθε σύναξιν ἐπάνω εἰς τὴν τράπεζαν τῆς συνάξεως, ὁ τίμιος καὶ ζωοποιὸς σταυρός. διὰ τί, κάθε ἕνας βλέπωντας τὸν σωτήρᾶ του ἐπάνω εἰς τὸν σταυρὸν καρφωμένον, θέλει ταπεινωθῆ, καὶ θέλει ἀποφασίσει, ὄχι ἄλλο, παρὰ ἐκεῖνο ὁποῦ εἰς αὐτὸν εἶναι ἄρεστόν, μὲ συνείδησιν χριστιανικὴν. καὶ τοῦτο ἀπὸ τὴν σήμερον, καὶ εἰς τὸ ἔξης νὰ φυλάττεται ἀπαρασάλευτα.

3ον Διὰ νὰ λαμβάνη εἰς κάθε σύναξιν εὐτυχὲς τέλος κάθε ὑπόθεσις, εἶναι ἀνάγκη νὰ φυλάττεται καὶ τάξις. διὰ τοῦτο, ὅταν ἀρχινᾶ νὰ ὀμιλῇ ὁ κύριος προεστῶς, ἢ ὁ δευτερεύων του, ἢ τινὰς τῶν 12, ἢ οἱ Νοτάριοι, οἱ ἀδελφοὶ ὅλοι ὁποῦ εἶναι παρόντες νὰ σιωποῦν, καὶ νὰ ἀκούουν μὲ προσοχὴν, ὥστε νὰ τελειώσῃ. ἡ ἴδια εὐταξία νὰ φυλάττεται καὶ εἰς τὴν καθόλου σύναξιν.

§. 19

Τὸ χρέος τῶν ἀδελφῶν πρὸς τοὺς κυρίους προεστῶτας, πρὸς τὴν δωδεκάδα, καὶ ἀναμεταξὺ των.

1ον Ἡ ὑπακοὴ καὶ εὐπείθεια τῶν μικροτέρων πρὸς τοὺς μεγαλυτέρους / [σ. 49] προστάζεται ἀπὸ τὸν θεόν· καὶ αὐτὰ τὰ δύο χρεωστοῦν νὰ δείχνουν ὅλα τὰ μέλη τῆς κοινότητος πρὸς τοὺς διοικητὰς των, δηλ.: νὰ τοὺς τιμοῦν καθὼς τὰ τέκνα τοὺς ἰδίους γονεῖς. διὰ τί ἔστερξαν νὰ βαστάσουν ὄχι μόνον τὸ ἴδιόν τους βάρος, μὰ καὶ εἰς καιρὸν ὁποῦ οἱ ἄλλοι ἀναπαύονται, αὐτοὶ νὰ κοπιᾶζουν, καὶ ἀγρυπνοῦν, διὰ τὸ κοινόν, καὶ κατὰ μέρος καλόν.

2ον Ὅλοι οἱ ἀδελφοὶ τῆς κοινότητος πρέπει νὰ εἶναι σφικτὰ δεμένοι μετὰ τὸν σύνδεσμον τῆς ἀγάπης, καὶ ὅλοι σύμφωνοι εἰς τὰ καλὰ, καὶ τίμια. καὶ κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἀποστόλου Παύλου πρὸς Κολοσσαεῖς: κεφ: 3: στίχ: 8: χρεωστοῦν νὰ μὴν ἔχουν θυμόν, μνησικακίαν, καὶ φθόνον ἀναμεταξὺ τους: μὰ νὰ ἔχουν εἰρήνην, μακροθυμίαν, ἀγαθωσύνην, πίστιν, πραότητα, καὶ ἀποχὴν ἀπὸ κάθε αἰσχροὺν ἔργον.

3ον Διὰ τοῦτο διορίζομεν νὰ λείψη εἰς τὸ ἐξῆς ἡ ἔλευθεροστομία ὁποῦ συνηθίζεται εἰς κάθε τόπον. διὰ τί κάθε χριστιανὸς χρεωστεῖ νὰ εἶναι εἰρηνοποιός, καὶ ὄχι σκανδαλοποιός, νὰ ὁμιλῇ πρὸς οἰκοδομίαν τοῦ ἀδελφοῦ του, καὶ ὄχι πρὸς φθοράν του, καὶ ἀτιμίαν του, διὰ τί κάθε ἕνας, καθὼς ὁ παῦλος λέγει, θέλει δώσει λόγον ἔμπροσθεν εἰς τὸν θεόν, καὶ διὰ ἕνα λόγον ἀργὸν ὁποῦ εὐγάξει ἀπὸ τὸ στόμα του. Καὶ ἀνίσως τινὰς φανῆ βλάβη, ἢ ταρachoποιός: ὁ τοιοῦτος, ὡσάν ὁποῦ ταράττει τὴν κοινὴν εἰρήνην, νὰ παιδεύεται ἀπὸ τοὺς διοικητὰς μας μετὰ τὴν πρέπουσαν ποινήν.

4ον Ἐπειδὴ ὁ θεὸς Ἐξόδ.: κεφ: 22: στίχ: 28: προστάζει νὰ μὴν κακολογοῦμεν τοὺς προεστῶτας τοῦ λαοῦ: ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς. διὰ τοῦτο, κανένα μέλος τῆς κοινότητος νὰ μὴν τολμήσῃ νὰ κακολογήσῃ ἐκείνους ὁποῦ μετὰ τὰ κοινὰ βότα ἐδιάλεξε προεστῶτάς του, καὶ διοικητὰς του. Μὰ ἀνίσως τινὰς ἤθελεν ἐναντιωθῆ εἰς ταύτην τὴν θεῖαν ἐντολήν, καὶ ἤθελεν ὑβρίσῃ, ἢ ἀτιμάσῃ τοὺς προεστῶτας μας: ὁ τοιοῦτος, ἀφ' οὗ μαρτυρηθῆ, νὰ παιδεύεται σύμφωνα μετὰ τὸ σφάλμα του ἀπὸ τοὺς κυρίους διοικητὰς μας μετὰ καθαρὰν συνείδησιν. ἐκείνος ὅμως ὁποῦ ἀτιμάσθηκε νὰ μὴν εἶναι παρὼν εἰς τὴν ἀπόφασιν. καὶ τοῦτο νὰ γίνεται καὶ εἰς κάθε ἄλλην περίστασιν, διὰ κάθε ὑπόθεσιν.

§. 20

Διὰ τὰ τυχηρὰ εἰσοδήματα ὅπου οἱ κύριοι προεστῶτες λαμβάνουν εἰς χειρὰς των.

1ον Οἱ κύριοι προεστῶτες μας διὰ ὅλα τὰ τυχηρὰ εἰσοδήματα ὅπου/[σ. 50] κατὰ καιροὺς λαμβάνουν εἰς χειρὰς των, χρεωστοῦν νὰ κρατοῦν καθαρὸς λογαριασμοὺς, τόσον τῶν εἰσοδημάτων, ὅσον καὶ τῶν ἐξόδων, τὰ ὅποια κάμνουν διὰ χρεῖαν τῆς κοινότητος, σημειώνοντες αὐτὰ κατ' ὄνομα.

§. 21

Διὰ τὴν τάξαν ἀπὸ τὴν σφραγίδα τῆς κοινότητός μας.

1ον Οἱ κύριοι προεστῶτες, διὰ κάθε ἀπόφασιν ὅπου δίδουν ἔξω σοῦμπ αουτέντικο, νὰ λαμβάνουν τάξαν f. 1: διὰ τὴν σφραγίδα, διὰ δὲ τὰ γράμματα ὅπου ἀντιγράφουν οἱ νοτάριοι, διὰ μισὸν πρόσωπον τῆς ἀκόλας νὰ λαμβάνουν τάξαν X [= Kreuzer] 20 : καὶ διὰ ὀλόκληρον πρόσωπον X 40 τοῦτο νὰ γίνεται παρομοίως καὶ εἰς τοὺς ἔξω, ὅπου ζητοῦν νὰ λάβουν σοῦμπ αουτέντικο τὴν ἀπόφασιν τῆς ὑποθέσεως ὅπου ἐκρίθη, καὶ ἀπεφασίσθη εἰς τὴν κοινότητα. καὶ ἡ τάξα διὰ τὸ γράψιμον νὰ πληρωθῆ ὡς ἄνω.

§. 22

Τὸ χρέος τῶν Γερόντων πρὸς τοὺς νέους συναδελφούς.

1ον Οἱ Γέροντες χρεωστοῦν νὰ ἀγαποῦν τοὺς νέους συναδελφούς των, μὲ ἀγάπην χριστιανικὴν, καὶ πατρικὴν στοργὴν, χωρὶς ποτὲ μὲ λόγον, ἢ μὲ ἔργον νὰ τοὺς παραπικραίνουν.

2ον Χρεωστοῦν μὲ τὴν σεβασμίαν συναναστροφὴν τους, εἰς κάθε καιρὸν, καὶ τόπον, νὰ γίνωνται πρὸς αὐτοὺς παράδειγμα τῆς ἀρετῆς, διὰ νὰ παρακινουῦνται καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν ἀρετήν.

3ον Ἄνίσως βλέπουν τινὰ ἄτακτον, χρεωστοῦν μὲ πατρικὴν ἀγάπην νὰ τὸν διορθώσουν, διὰ νὰ γίνῃ καὶ αὐτὸς μὲ τὸν καιρὸν ἄξιον μέλος τῆς κοινότητός μας, μάλιστα τὸν ὑποχρεώνουν νὰ κάμνῃ καὶ αὐτὸς ὕστερα τὸ ἴδιον εἰς τὰ τέκνα των.

4ον Ποτὲ νὰ μὴν ἐπιβουλεύονται κρυφά, ἢ φανερά τὴν τιμὴν τους, μήτε νὰ συνεργοῦν εἰς ζημίαν τους, διὰ τι αὐτοὶ εἶναι τέκνα τῶν συναδελφῶν τους, καὶ μὲ τὸν καιρὸν ἠμποροῦν νὰ πληρώσουν εἰς τὰ τέκνα τους τὴν καλωσύνην ὅπου ἔκαμαν πρὸς αὐτοὺς μὲ τὸ διάφορον.

5ον Μὰ ἀνίσως τινὰς τῶν Γερόντων ἀλησιμονῶντας τὰ ἀνωτέρω / [σ. 51] χρεὴ του ἤθελεν ἀτιμάσει, ἢ ἐπιβουλευθῆ τινὰ τῶν νέων συναδελφῶν, καὶ ἀποδειχθῆ, νὰ παιδεύεται ἀπὸ τοὺς κυρίους διοικητὰς μας κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ σφάλματός του.

§. 23

Τὸ χρέος τῶν νέων ἀδελφῶν πρὸς τοὺς Γέροντας.

Ἴον Λαμβάνοντες εἰς στόχασιν οἱ νέοι τοὺς ἀπερασμένους κόπους, καὶ ἰδρωτάς τῶν Γερόντων, ὅπου καὶ μετὸ ἔργον, καὶ μετὸν λόγον πάντοτε ἔδειξαν διὰ τὴν στερέωσιν ταύτης τῆς κοινότητος: χρεωστοῦν νὰ φέρωνται πρὸς αὐτοὺς μετὰ υἱικὸν σέβας καὶ εὐλάβειαν.

2ον Ἡ χρηστοθήθεια ἀπαιτεῖ, νὰ λείψῃ εἰς τὸ ἔξις ἀπὸ τοὺς νέους ἀδελφοὺς ἢ αὐθάδεια ἔμπροσθεν εἰς τοὺς γέροντας, φυλάττοντες πάντοτε, καὶ παντοῦ τὴν ἐπαινετὴν εὐταξίαν, τῆς ὁποίας πατήρ εἶναι ὁ θεός· τὸ ὁποῖον πράττοντες θέλουν δώσει καλὸν παράδειγμα εἰς τοὺς νεωτέρους των, διὰ νὰ κάμουν καὶ αὐτοὶ τὸ ἴδιον πρὸς αὐτούς, ὅταν γηράσουν.

3ον Ὅποταν κραζῶνται οἱ νέοι εἰς τὴν σύναξιν τῆς κοινότητος νὰ ἔχῃ θέλημα ὁ κάθε ἕνας νὰ λέγῃ τὴν γνώμην του, μὰ μετὰ εὐταξίαν, καὶ φωνὴν μετριάν, καὶ ὄχι μετὰ ἀτάκτους φωνάς. καὶ διὰ ἄλλο νὰ μὴν ὀμιλῇ, παρὰ διὰ τὴν ὑπόθεσιν ὅπου ἔξετάζεται. καὶ ἀνίσως ἡ γνώμη τοῦ νέου ἀδελφοῦ κριθῇ ὠφέλιμος εἰς τὸ κοινὸν καλόν, χρεωστοῦν ὅλοι νὰ τὴν δεχθοῦν, καὶ ἡ ἡλικία του νὰ μὴν ἐμποδίσῃ.

§. 24

Διὰ τὴν νεότητα ὅπου εἰς τὸ ἔξις θέλει, καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ συναριθμηθῇ εἰς τὰ μέλη τῆς κοινότητος.

Ἴον Ἡ κοινότης, ὡς κοινὴ μήτηρ, χρεωστεῖ νὰ δέχεται μέσα εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς ὅλους τοὺς τίμιους, καὶ καλῆς ὑπολήψεως νέους, ὅπου πραγματεύονται εἰς τὴν κοινότητα, καὶ νὰ τοὺς γνωρίσῃ πάντοτε γνήσια τέκνα τῆς, πληρώνοντες τὴν τάξιν ἐκείνην ὅπου αἱ διαταγαὶ τῶν προγόνων μας διορίζουν, δηλ: ἐκεῖνος ὅπου εἶναι γνήσιος υἱός, γνησίου υἱοῦ τῆς κοινότητος, νὰ πληρῶνῃ f. 6: ἐκεῖνος δὲ ὅπου δὲν εἶναι γνήσιος υἱὸς τῆς κοινότητος, καὶ ὡς ἰνάσης μόνον ἐδούλευσε, νὰ πληρῶνῃ f. 12: καὶ ἐκεῖνος πάλιν, ὅπου μήτε γνήσιος υἱὸς τῆς κοινότητος εἶναι, μήτε ὡς ἰνάσης ἐδούλευσεν εἰς τὴν κοινότητά / [σ. 52] μας, ἐπιθυμεῖ ὅμως νὰ γένῃ γνήσιον μέλος τῆς κοινότητος, εἰ μὲν τὸ ὑποκείμενον εἶναι τίμιον, ὑπολήψεως καλῆς, καὶ ὠφέλιμον εἰς τὸ κοινὸν καλόν, ἢ κοινότης χρεωστεῖ νὰ τὸν δεχθῇ μέσα εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς, καὶ αὐτὸς νὰ εἶναι χρεώστης νὰ πληρώσῃ f. 100, καὶ πρὸς παντοτεινὸν δικαίωμα, καὶ τοῦ ἑαυτοῦ των, καὶ τῶν τέκνων των, νὰ γραφθοῦν καὶ τὰ ὀνόματα τούτων ὄλων, εἰς τὸ πρωτόκολον τῆς κοινότητος.

§. 25

Διὰ τοὺς συναδελφούς τῆς κοινότητός μας ὁποῦ ἔπεσαν εἰς δυστυχίαν.

1ον Ἄνίσως τινὰς τῶν συναδελφῶν μας, ὁποῦ ἐστάθη χρήσιμος εἰς τὴν κοινότητά μας, ἤθελε δυστυχίση: ἡ κοινότης χρεωστεῖ, καὶ ἔργῳ, καὶ λόγῳ νὰ τὸν βοηθήσῃ κατὰ τὴν δύναμίν της, ἕως εἰς τὸν θάνατον: ἀκόμα καὶ μετὰ τὸν θάνατον μὲ τιμὴν νὰ τὸν ἐνταφιάσῃ σύμφωνα μὲ τὸν χαρακτήρὰ του.

2ον Διορίζομεν νὰ μὴν τολμήσῃ τινὰς νὰ ὑβρίσῃ, ἢ ἀτιμάσῃ ὅλους τὰ τοιαῦτα ὑποκείμενα, διὰ τί ἐκεῖνος ὁποῦ καταφρονεῖ τὸν πτωχόν, παροργίζει τὸν ποιήσαντα αὐτόν. καὶ ἀνίσως τινὰς ὡς τοιοῦτος φανερωθῆ, νὰ παιδεύεται ἀπὸ τοὺς διοικητὰς μας, ἀναλόγως μὲ τὴν ὑβρίσιαν, καὶ σφάλμα του.

§. 26

Τὸ χρέος τῆς κοινότητος πρὸς τὰς χήρας τῶν συναδελφῶν ὁποῦ ἀπέμειναν μὲ τέκνα, ἢ χωρὶς τέκνα, καὶ πρὸς τὰ τέκνα, ὄρφανὰ ἀπὸ γονεῖς.

1ον Ἄνίσως εὐρίσκεται χήρα συναδελφοῦ μας, ἢ ὁποῦ ἔχει τέκνα, ἢ χωρὶς τέκνα, καὶ ἔξω ἀπὸ τὸν θεόν, δὲν ἔχει ἄλλον, παρὰ τὴν κοινότητα: τότε ἡ κοινότης χρεωστεῖ νὰ φροντίζῃ διὰ τὰ ἀναγκαῖα πρὸς ζωτροφίαν, καὶ ἐνδυμασίαν, καὶ αὐτῆς, καὶ τῶν τέκνων της. τὸ ὁποῖον καὶ ἄλλαι χριστιανικαὶ κοινότητες μὲ ζῆλον χριστιανικὸν πράττουσι διὰ τί ὁ θεὸς προστάζει νὰ φροντίζωμεν περὶ τῶν χηρῶν καὶ ὀρφανῶν.

2ον Οἱ κύριοι προεστώτες μας χρεωστοῦσι νὰ διορίζουν ἐγγράφως νὰ δίδεται πρὸς αὐτάς ἀπὸ τὴν Κάσσαν τοῦ ὀρφανοτροφείου, ἐν διωρισμένον, / [σ. 53] μίαν φορὰν τὴν ἐβδομάδα τὸ Σάββατον, κατὰ τὴν χρεῖαν ὁποῦ ἤθελαν πληροφορηθῆ πῶς ἔχουν.

3ον Ἄνίσως ἡ χήρα τοῦ συναδελφοῦ εἶναι νέα, διὰ νὰ μὴν κινδυνεύσῃ εἰς τὴν τιμὴν της χρεωστεῖ ἡ κοινότης νὰ παρηγορῇ τὴν δυστυχίαν της, διὰ τί ἀλλοίως, θέλει δώσῃ λογαριασμὸν διὰ τὸ κακὸν ὁποῦ ἠμποροῦσε νὰ τὸ προφθάσῃ, καὶ τὸ ἀμέλησε.

4ον Χρεωστεῖ ἡ κοινότης νὰ φροντίζῃ διπλᾶ διὰ τὰ ὄρφανὰ τέκνα της, καὶ διὰ τὴν ζωτροφίαν τους, καὶ διὰ τὴν μάθησίν τους, καὶ ἂν εἶναι θηλυκά, καὶ διὰ τὴν ὑπανδρείαν τους. τὰ δὲ ἀρσενικά οἱ κύριοι διοικηταὶ μας, ἂν εὐρίσκωνται ἄτεκνοι ἀδελφοὶ καλοπροαίρετοι, νὰ τοὺς παρακινοῦν νὰ κάμουν ἔλεος, δηλ: νὰ τὰ δέχωνται εἰς τὰς οἰκίας των, νὰ θρέφουν, καὶ ἐνδύουσιν, ὥστε νὰ φθάσουν εἰς ἡλικίαν νὰ ἔμβουν εἰς δούλευσιν.

5ον Διὰ δὲ τὴν μάθησίν τους χρεωστεῖ ἡ κοινότης, διὰ μέσου τῶν ἐπιτρόπων της, νὰ τὰ προμηθεύῃ μὲ ὅλα τὰ χρειαζόμενα βιβλία εἰς τὴν σπουδὴν τους. καὶ βέβαια τοῦτο τὸ χριστιανικὸν ἔργον θέλει παρακινήσει καὶ ἄλλους περισσοὺς καλοπροαίρετους, καὶ φιλοπτώχους χριστιανούς νὰ ἀφιερῶσουν περισσότερα φουντάτζια εἰς τὸ ὀρφανοτροφεῖόν μας.

§. 27

Τὸ χρέος τῆς κοινότητος εἰς τὰς χήρας τῶν συναδελφῶν μας ὅπου ἄφησαν κινήτην, καὶ ἀκίνητον περιουσίαν, μὲ τέκνα, ἢ χωρὶς τέκνα.

1ον Ὅταν ἀποθνήσκῃ τινὰς τῶν συναδελφῶν μας, οἱ κύριοι προεστῶτες καὶ διοικηταί, χρεωστοῦν νὰ πηγαίνουν διὰ νὰ παρηγορήσουν τὴν χήραν τοῦ ἀποθανόντος ἀδελφοῦ, καὶ νὰ τὴν βεβαιώσουν τὴν πατρικὴν ἀγάπην τῆς κοινότητος ὅπου ἔχει καὶ πρὸς αὐτήν, καὶ πρὸς τὰ τέκνα τῆς.

2ον Καὶ ἀνίσως ὁ Ἀδελφὸς ἀποθάνῃ χωρὶς διαθήκην, χρεωστεῖ ἡ κοινότης νὰ νουθετήσῃ τὴν χήραν νὰ στέρξῃ, διὰ νὰ διορίσῃ ἡ κοινότης ἐπιτρόπους, νὰ κυβερνήσουν τὸ καπιτάλι τοῦ Μακαρίτου ἀνδρός τῆς μὲ σιγουράδαν ἀρκετήν, πρὸς ὠφέλειαν, καὶ ἐδικὴν τῆς, καὶ τῶν τέκνων τῆς.

3ον Οἱ ἐπίτροποι νὰ εἶναι ὑποκείμενα φιλοδίκαια, καὶ μαρτυρούμενα πῶς ἔχουν καλὴν συνείδησιν, διὰ νὰ κυβερνήσουν τὸ καπιτάλι τοῦ Μακαρίτου/ [σ. 54] συναδελφοῦ, ἕως ὅπου νὰ φθάσουν εἰς ἡλικίαν τὰ τέκνα τοῦ, μὲ ὠφέλειαν τῆς χήρας καὶ τῶν ὄρφανῶν, ἕως εἰς τὸ λεπτόν, διὰ τί κατὰ τὴν προσαγὴν τοῦ Χριστοῦ Ματθ(αίου): κεφ: ζ: στίχ: 2: μὲ τὸ μέτρον ὅπου θέλομεν μετρήσει τοὺς ἄλλους, θέλομεν μετρηθῆ καὶ ἡμεῖς.

4ον Ἄν ἡ χήρα φανῇ ἀπειθής, καὶ πεισματάρισσα, νὰ φροντίσῃ ἡ κοινότης νὰ βιασθῇ, καὶ μὲ ἄλλους νομικοὺς τρόπους.

§. 28

Τὸ χρέος τῆς κοινότητος πρὸς τοὺς πτωχοὺς ὅπου χάριν ἐλέους προστρέχουν πρὸς αὐτήν.

1ον Ὅταν ἔλθῃ πτωχὸς ἀπὸ τὴν θρησκείαν μας, καὶ γένος μας: οἱ κύριοι προεστῶτες μας χρεωστοῦν, ἀφ' οὗ, ἀπὸ τὰ γράμματα ὅπου δείχνει, βεβαιωθοῦν τὴν δυστυχίαν τοῦ, νὰ διορίζουν ἐγγράφως τοὺς ἐπιτρόπους τῆς Ἐκκλησίας μας, πόσον νὰ δώσουν, καὶ οἱ ἐπίτροποι χρεωστοῦν νὰ ὑπακούσουν, καὶ νὰ φυλάττουν τὰς ἐγγράφους προσαγὰς.

2ον Μὰ ἂν ἀκολουθήσῃ νὰ ἔλθῃ ὑποκείμενον, ὅπου μόνοι οἱ κύριοι προεστῶτες δὲν ἠμποροῦν νὰ διορίσουν τὴν βοήθειαν: χρεωστοῦν νὰ φανερώσουν τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν κοινότητα, διὰ νὰ ἀποφασισθῇ κοινῶς ἡ ἀνάλογος μὲ τὴν δυστυχίαν τοῦ βοήθεια.

§. 29

Περὶ τῶν διαφορῶν μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν τῆς κοινότητος.

1ον Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει, ἀνίσως δαγκάνετε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, βλέπετε νὰ μὴν χαθῆτε, καὶ χαλασθῆτε, ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλον. μάλιστα ὁ Ἀπόστολος

Πέτρος ἐπιστολ: α: κέφ: 3: στίχ: 8: 9: 10, 11 παραγγέλλει, νά εἶναι οἱ χριστιανοὶ ἀναμεταξὺ τους ὅλοι μᾶς γνώμης, συμπαθεῖς, φιλάδελφοι, εὐσπλαχνοί, φιλόφρονες, ποτέ νά μὴν δίδουν ὀπίσω κακόν, διὰ τὸ κακόν ὅπου ἔλαβον, μήτε κατηγορίαν, ἀντὶ τῆς κατηγορίας, μὰ νά εὐλογοῦν ἐκείνους ὅπου τοὺς καταρῶνται, διὰ τί, λέγει, οἱ χριστιανοὶ ἐπροσκαλέσθησαν / [σ. 55] ἀπὸ τὸν χριστόν, μόνον διὰ νά κληρονομήσουν εὐλογίαν.

2ον Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος πρὸς Κορινθ: ἐπιστ.: α'. κεφ: 6: στίχ: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, ἐμποδίζει παντάπασι ἀπὸ τοὺς χριστιανούς τὰς διαφοράς, καὶ λογομαχίας, καὶ δὲν θέλει παντελῶς νά ἀκούωνται ἀνάμεσα εἰς τοὺς χριστιανούς.

3ον Μὰ ἀνίσως τινὰς τῶν συναδελφῶν, ὑβρίση, ἢ ἀσηκώση χέρι, καὶ ξύλον, καὶ βαρέση τὸν συναδελφόν του: διορίζομεν, ὅτι ὁ ὑβρισθεὶς, ἢ δαρθεὶς ἀδελφός, νά δώση ἀπροφασίστως τὸ παράπονόν του εἰς τὴν κοινότητα. καὶ οἱ κύριοι διοικηταὶ μας χρεωστοῦν, νά κάμνουν ἀκριβῆ ἔρευναν, καὶ νά παιδεύσουν τὸν πταίστην, κατὰ τὸ σφάλμα του. καὶ ἂν οἱ ἀτακῆσαντες ἀδελφοὶ εὐχαριστηθοῦν εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς κοινότητος, καλῶς: εἰ δὲ ὁ μὲν στέρξη, ὁ δὲ ἄλλος διαστρέψη, ἢ κοινότης χρεωστῆ νά δίδῃ ἔγγραφον τὴν ἀπόφασίν της εἰς ἐκεῖνον ὅπου τὴν ζητεῖ. παρομοίως καὶ εἰς κάθε λογῆς ἄλλην διαφορὰν ὅπου ἤθελεν ἀκολουθήσῃ ἀνάμεσα εἰς τοὺς συναδελφούς καὶ ἡ ἀπόφασις νά γράφεται εἰς τὸ πρωτόκολον. ὅμως νά λείψῃ ἀπὸ ἀνάμεσόν μας ἡ σωματικὴ ποιή.

4ον Ὅποιον μέρος τῶν διαφερομένων δὲν εἶναι εὐχαριστημένον εἰς τινὰ τῶν διοικητῶν μας, εἶναι ἐλεύθερον νά ζητήσῃ νά εὐγῆ ἔξω, καὶ νά μὴν γένη κριτὴς εἰς τὴν ὑπόθεσίν του.

§. 30

Τὸ χρέος ὅπου πρέπει νά ἔχουν ἀνάμεσόν τους οἱ ἀδελφοὶ ὅπου μὲ ἔργαστήρια πραγματεύονται.

1ον Κάθε συναδελφός χρεωστῆ κατ' οὐδένα τρόπον νά μὴν ἐπιβουλεύεται κρυφὰ τὸν συναδελφόν του, ἀυξάνοντας δηλ: τὴν ἀρένταν τοῦ ἐργαστηρίου ὅπου πραγματεύεται, ἢ τῆς οἰκίας ὅπου κάθηται. μήτε μὲ ὑποσχέσεις περισσοτέρας πληρωμῆς νά ἀπατήσῃ τὸν σύντροφον, ἢ τὸν Κάλφαν, ἢ τὸν Ἰνάσην τοῦ ἀδελφοῦ του, χωρὶς τὴν εἶδῃσιν τοῦ μπασιάτου, ἢ συντρόφου του. διὰ τί ὁ τοιοῦτος πράττει ἐναντίον τῆς θείας ἐντολῆς εἰς τὸν δεκάλογον: ὁ θεός μᾶς προστάζει νά μὴν ἐπιθυμοῦμεν τὸ ξένον, μήτε μὲ δόλους νά τὸ ἐπιβουλεύωμεθα, ἢ νά τὸ ἀρπάζωμεν. καὶ ἀνίσως τινὰς εὗρεθῇ τοιοῦτος, νά παιδεύεται ἀπὸ τοὺς διοικητάς μας κατὰ τὸ σφάλμα του. / [σ. 56]

§. 31

Περί τῆς φορεσίας τῶν ἀνδρῶν, γυναικῶν, καὶ τέκνων τῆς κοινότητος.

1ον Ἐπειδὴ ἡ ταπεινῶσις εἶναι μία ἀρετὴ, τῆς ὁποίας μεγαλητέρα δὲν εἶναι: διὰ τοῦτο χρεωστοῦμεν ὅλοι καὶ ἔξωθεν, καὶ ἔσωθεν νὰ στολιζώμεθα μὲ αὐτὴν τὴν ὑψηλὴν ἀρετὴν. Ὅθεν κάθε ἀδελφὸς χρεωστοεῖ νὰ προτιμῆσῃ τὴν σεμνὴν καὶ ταπεινὴν φορεσίαν, ἡ ὁποία ἀρμόζει εἰς ἕναν τίμιον πραγματευτὴν, ἀπὸ τὴν πολυτελεῆ, καὶ ὑπερήφανον.

2ον Διὰ τοῦτο ἡ κοινότης ἐμποδίζει εἰς τὸ ἔξῃς τὰ πολυτελεῆ καὶ σκανδαλώδη φορέματα, καὶ συσταίνει εἰς τὰ τέκνα τῆς ἐκεῖνα ὁποῦ εἶναι σεμνά, καὶ πρέποντα εἰς τιμίους πραγματευτάς, καὶ ἐπειδὴ ἡ καλὴ ἀρχὴ εἶναι δύσκολος, μὰ ἔχει τέλος καλόν: διὰ τοῦτο οἱ κύριοι προεστῶτες, καὶ λοιποὶ συνδιοικηταὶ αὐτῶν νὰ κάμουν τὴν καλὴν ἀρχήν, δίδοντες καλὸν παράδειγμα, τῆς σεμνῆς, καὶ ταπεινῆς φορεσίας, ὁποῦ μὲ τὸ παράδειγμά τους νὰ παρακινήθουν καὶ οἱ λοιποὶ συναδελφοὶ των νὰ τοὺς μιμηθῶν. τοῦτο τὸ ἴδιον θέλομεν νὰ ἐννοῆται καὶ διὰ τὴν γυναῖκα, καὶ διὰ τὰ τέκνα τοῦ κάθε συναδελφοῦ.

§. 32

Περί τῶν Ἀρῥαβῶνων καὶ Γάμων.

1ον Ἐπειδὴ ὁ Ἀρῥαβῶν εἶναι μία ἱερὰ πράξις, καὶ ὁ γάμος μυστήριον ἀπὸ τὸν Θεὸν διωρισμένον, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος, οὓς ὁ Θεὸς συνέξευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω: διὰ τοῦτο πρέπει νὰ γίνωνται κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ κατὰ τὴν προσταγὴν τῆς Ἐκκλησίας μας.

2ον Εἰς τοὺς γάμους εἶναι καλὸν νὰ λείπουν τὰ μουσικὰ ὄργανα, μὰ ἂν θέλῃ τινὰς νὰ τὰ βάλῃ, δὲν ἐμποδίζεται. νουθετεῖται ὁμως πατρικῶς νὰ ἀποφεύγῃ τὴν πολυτέλειαν, καὶ τὰ μάταια ἔξοδα, διὰ τὰ ὁποῖα ὕστερα θέλει μετανοήσῃ.

3ον Εἰς βαπτίσια, ἀρῥαβῶνας, καὶ γάμους, ἔξω ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς, καὶ προσκαλεσμένους, ἄλλος νὰ μὴν πηγαίνει. διὰ τί ἡ φιλαδελφία ἐγέν/[σ. 57]νησε φανεράν κατάχρησιν, καὶ διὰ τοῦτο ἐμποδίζεται εἰς τὸ ἔξῃς, καὶ εἰς τοὺς ἄνδρας, καὶ εἰς τὰς γυναῖκας.

§. 33

Τὸ χρέος τῆς κοινότητος πρὸς τοὺς κατὰ καιροὺς ἐφημερίους τῆς.

1ον Ἡ κοινότης χρεωστοεῖ νὰ φροντίξῃ διὰ ἐφημερίους τῆς, ὁποῦ νὰ εἶναι ἀπὸ τὸ γένος μας. νὰ εἶναι ὀρθόδοξοι, σεβάσμοι, καὶ πολιτείας ἀκατηγορήτου. νὰ εἶναι ἔμπειροὶ ἀρκετὰ εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, καὶ βλαχικὴν. εἰς μὲν τὴν ἑλληνικὴν, διὰ νὰ καταλαμβάνουν τὴν θεῖαν γραφήν, καὶ τὰ σιγο-

γράμματα τῶν ἁγίων πατέρων μας: εἰς δὲ τὴν βλαχικὴν διὰ τὰ διδάσκουν ἀπὸ τὴν καθέδραν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, κάθε κυριακὴν. διὰ τί αἱ γυναῖκές μας, ὁποῦ ἄλλην γλῶσσαν, ἔξω ἀπὸ αὐτὴν δὲν καταλαμβάνουν, δὲν ἠμποροῦν νὰ ὠφεληθοῦν.

2ον Χρεωστεῖ εἰς τὸ ἔξης νὰ φροντίζη διὰ τὰ εὐρίσκη τέκνα μέσα ἀπὸ τὰς ἀγκάλας της, τέλεια εἰς τὸ σῶμα, ἔχοντα τὴν γλῶσσαν καθαρὰν, φωνὴν μεγάλην, καὶ γλυκεῖαν, διὰ τὰ διδάξη μὲ τὰ ἔξοδά της ἀρκετὰ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἢ ὁποῖα εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑπουργημάτων, καὶ ἀχράντων μυστηρίων μας.

3ον Ἄφ' οὗ ὅμως ἱερωθοῦν, ἀποκτήσουν διάκρισιν ἀρετὴν, καὶ στερεωθοῦν εἰς τὸ ὀρθόδοξον δόγμα μας, νὰ διδάσκωνται, ἂν ἀγαποῦν, καὶ τὴν λατινικὴν γλῶσσαν, καὶ ἄλλας:

4ον Χρεωστεῖ ἡ κοινότης νὰ τοὺς διορίζη μισθὸν διὰ τὰ εἶναι ἐλεύθεροι ἀπὸ κάθε κοσμικὴν φροντίδα, ἔχοντες μὲ αὐτάρκειαν τὰ ἀναγκαῖα, καὶ οἰκίας ἀναπαυτικὰς, διὰ τὰ καταγίνωνται μόνον εἰς τὰς ἱεροπραξίας των καὶ τὴν ψυχικὴν διόρθωσιν τῶν λογικῶν τους προβάτων.

5ον Ὅλα τὰ πνευματικὰ των τέκνα χρεωστοῦν κατὰ τὴν παραγγελίαν τοῦ ἀποστόλου Παύλου πρὸς Ἑβραίους: κεφ: ιγ': στίχ: 17 νὰ ὑποτάσσωνται, καὶ πεῖθωνται εἰς τὰς πνευματικὰς των διδασκαλίας, μὲ ὄλον τὸ σέβας, καὶ προθυμίαν ὡσὰν ὁποῦ αὐτοὶ ἀγρυπνοῦν διὰ τὰς ψυχὰς των, καὶ θέλουν δώσει λόγον ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ αὐτῶν, ἂν δὲν κάμουν τὸ χρέος των.

6ον Κανένας ἀπὸ τὰ πνευματικὰ των τέκνα, ὁποῖας τάξεως καὶ ἡλικίας / [σ. 58] καὶ ἂν εἶναι, νὰ μὴ τολμήσῃ νὰ ὑβρίσῃ, ἢ ἀτιμάσῃ τὸν πνευματικὸν του πατέρα, διὰ τί εἰς τὸ πρόσωπόν του ἀτιμάζει τὸν ἴδιον Θεόν, τοῦ ὁποῖου ὑπηρέτης ἤξιώθη νὰ εἶναι: καὶ ἂν τινὰς φανερωθῇ τοιοῦτος, νὰ παιδεύεται ἀπὸ τοὺς διοικητὰς μας μὲ τὴν πρέπουσαν ποινὴν.

7ον Ἐκεῖνην τὴν ἐξουσίαν ὁποῦ εἶχαν οἱ πρόγονοί μας νὰ ἀλλάζουν τοὺς ἱερεῖς των, ὅταν δὲν ἐπολιτεύοντο σύμφωνα μὲ τὸ ὑψηλὸν τους ἀξίωμα: τὴν κρατεῖ καὶ ἡ κοινότης μας στερεὰν πάντοτε εἰς τὸν ἑαυτὸν της, καὶ τὴν ἀφίνει κληρονομικὴν καὶ εἰς τοὺς διαδόχους της νὰ τὴν ἐνεργῇ. καὶ ἐπειδὴ ἐλάβομεν τὴν ἐλευθερίαν νὰ ἔχωμεν δύο παρόχους, ἢ κοινότης νὰ φροντίζη πάντοτε περὶ τούτου.

§. 34

Τὸ χρέος τῶν ἐφημερίων πρὸς τὴν κοινότητα, καὶ Ἐκκλησιαστικά των ὑπουργήματα.

1ον Τὸ χρέος τοῦ ἀληθινοῦ ἱερέως εἶναι, νὰ ἔχη σύμφωνον τὴν ζωὴν του μὲ τὸ ὑψηλὸν του ἐπάγγελμα. διὰ τί ὁ προφήτης Μαλαχίας τὸν ὀνομάζει κεφ: 2: στίχ: 7: Ἄγγελον κυρίου παντοκράτορος. ὁ Παῦλος οἰκονόμον τῶν μεγάλων

λων τοῦ Θεοῦ μυστηρίων. ὁ Χριστός, φῶς, ἄλας, καὶ πρὸς Τιμόθεον: κεφ: 3 στίχ: 2: 3: καὶ πρὸς Τίτον: κεφ: 1: στίχ: 7:8:9: Ὁ ἴδιος Παῦλος τῷ δίδει τὴν εἰκόνα τοῦ ἀληθινοῦ ἱερέως. τοῦ ὁποῖου ὁ λόγος διὰ νὰ καρποφορῇ εἰς τὰς καρδίας τῶν χριστιανῶν, πρέπει πρῶτος αὐτὸς νὰ κάμνη μὲ τὸ ἔργον, ἐκεῖνα ὅπου διδάσκει μὲ τὸν λόγον, κατὰ τὴν προσαγῆν τοῦ σωτήρος μας, ποιεῖντε, καὶ διδάσκειν. καί, ὁ ποιήσας, καὶ διδάξας, μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. καί, ὁ μὴ ποιήσας, καὶ διδάξας, ἐλάχιστος.

2ον Λοιπὸν χρεωστεῖ ὁ πνευματικὸς πατήρ νὰ φροντίζῃ ἀδιαφόρως διὰ ὅλα τὰ πνευματικὰ του τέκνα εἰς τὴν πνευματικὴν τους σωτηρίαν: καθὼς καὶ ὁ σωματικὸς προνοεῖ, διὰ τὰ σαρκικὰ τέκνα του. νὰ ἀγαπᾷ ὅλους ἐξίσου, τιμᾷ, καὶ περιποιῆται. νὰ ἐκτελῇ εἰς ὅλους τὰ ἐκκλησιαστικὰ ὑπουργήματα, χωρὶς διαφορὰν προσώπου, πλουσίου, ἢ πτωχοῦ. μάλιστα νὰ ἀγαπᾷ περισσότερον τοὺς πτωχοὺς, διὰ τί αὐτοὶ ἔλαβαν τὸ προνόμιον, τὸ νὰ ὀνομασθοῦν ἀδελφοὶ τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ὁποῖου ὑπηρετῆς εἶναι, καὶ / [σ. 59] ἐπίτροπος.

3ον Χρεωστεῖ νὰ φροντίζῃ ἀκατάπαυστα, διὰ νὰ μὴν τοῦ ἀρπάσῃ ὁ νοητὸς λύκος κανένα λογικὸν του πρόβατον, μὲ τὸ νὰ ἀποθάνῃ ἀνεξομολόγητον, καὶ ἀκοινόνητον, διὰ τὸ ὁποῖον αὐτὸς θέλει δώσει ἀπολογία. νὰ φροντίζῃ διὰ τὰς πτωχὰς χήρας, καὶ ὄρφανὰ τοῦ γένους μας, καὶ φανερώνη εἰς τοὺς διοικητὰς μας τὴν ἀνάγκην τους, παρακινῶνάς τους πνευματικῶς πρὸς βοήθειάν τους.

4ον Χρεωστεῖ νὰ μὴν ἐμβαίνειν εἰς κἀμμίαν ὑπόθεσιν τῆς κοινότητος, μικρὰν, ἢ μεγάλην, ὑποκάτω εἰς ὅποιον ὄνομα ἤθελεν ἦσθαι, μίητε νὰ ἀνακατώνουν τὰ πνευματικὰ μὲ τὰ κοσμικὰ, μὰ νὰ καταγίνωνται ἀδιάκοπα εἰς τὰ πνευματικὰ των χρέη, καὶ εἰς κήρυξιν τοῦ εὐαγγελίου, πρὸς διόρθωσιν τῶν ψυχῶν τοῦ ποιμνίου των.

5ον Ἐπειδὴ συχνὰ ἀναγιγνώσκουν τό: μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρῶτος ἐγὼ εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ: διὰ τοῦτο χρεωστοῦν μὲ ὅλην τους τὴν δύναμιν νὰ μιμοῦνται τὸν Διδάσκαλόν τους εἰς τὴν πραότητα, καὶ ταπείνωσιν. χρεωστοῦν νὰ μὴν σκανδαλίζουν τινὰ τῶν πνευματικῶν τους τέκνων, καὶ μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν. καὶ ἂν ἀκολουθήσῃ νὰ πταίσῃ τινὰς μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, πάντοτε νὰ νικᾷ τὸ πνεῦμα τῆς πραότητος. ἔξω ὅμως ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν νὰ τὸν νοουθήσῃ, ἐλέγξῃ πνευματικῶς, καὶ νὰ τὸν διορθώσῃ: νὰ μὴν ὀμιλῇ, καὶ συμβουλεύῃ κατὰ μέρος, πρὸς ἀτιμίαν, καὶ ζημίαν του: μὰ νὰ φέρεται πρὸς πάντας, ὡς πνευματικὸς πατήρ μὲ τὴν ἰδίαν ἀγάπην, καὶ διάθεσιν.

6ον Ἐπειδὴ ὁ διωρισμένος καιρὸς προξενεῖ εἰς ὅλους εὐχαρίστησιν, καὶ ὁ ἀδιόριστος γογγυσμὸν: διὰ τοῦτο ἡ κοινότης διορίζει, ὅτι ὁ πνευματικὸς της νὰ φυλάττῃ εἰς τὸ ἐξῆς τὴν ἀκόλουθον διάταξιν, τόσον εἰς τὸν ἐσπερινόν, ὅσον καὶ εἰς τὸν ὄρθρον. δηλ: τὸν μὲν χειμῶνα, εἰς τὸν ὄρθρον νὰ σημαίνῃ ἡ πρώτη Καμπάνα εἰς ταῖς πέντε ὥρας καὶ μισὴν ἀπὸ α(ης): ὀκτωμβρίου, ἕως

α(ην): Ἀπριλλίου, καὶ εἰς τὸν ἔσπερινὸν εἰς ταῖς 3· Εἰς δὲ τὸ καλοκαίρι, ἀπὸ α(ης): ἀπριλλίου, ἕως α(ην): ὀκτωμβρίου, εἰς τὸν ἔσπερινὸν εἰς ταῖς τέσσαρες ὥραις, καὶ εἰς τὸν ὄρθρον, εἰς ταῖς τέσσαρες καὶ μισήν. καὶ ἀνίσως ποτὲ ἀκολουθήσῃ νὰ παρακαλέσῃ ἢ κοινότης νὰ γένη ἢ ἱερὰ λειτουργία εἰς τὰς 9: ὥρας, ὁ πνευματικὸς πατὴρ χρεωστῆ νὰ / [σ. 60] μὴν ἐναντιωθῆ· προσέτι χρεωστῆ κάθε μῆναν νὰ ἀγιάξῃ τῶν πτωχῶν ἀδελφῶν τὰς οἰκίας χωρὶς πληρωμῆν. διὰ τί εἶναι πνευματικά του τέκνα καὶ αὐτοί, καθὼς καὶ οἱ ἄλλοι.

7ον Ἀνίσως τινὰς τῶν ἀδελφῶν τολμήσῃ νὰ ὑβρίσῃ καὶ ἀτιμάσῃ τὸν πνευματικὸν του πατέρα, χρεωστῆ νὰ μὴν ἀποδώσῃ ὕβριν, ἀντὶ ὕβρεως, μήτε νὰ ἐδίκηθῃ μόνος του, διὰ τὴν ὕβριν ὅπου τοῦ ἐγίνε: μὰ νὰ ἐγκαλέσῃ τὸν αὐθάδη ἐκεῖνον εἰς τὴν κοινότητα, καὶ ἡ κοινότης χρεωστῆ νὰ τὸν παιδεύσῃ σύμφωνα μὲ τὸ σφάλμα του. καὶ ἀνίσως πάλιν ὁ πνευματικὸς πατὴρ ὑβρίσῃ, καὶ ἀτιμάσῃ τινὰ τῶν ἀδελφῶν, ὁποῖας καταστάσεως καὶ ἂν εἶναι ὁ ὑβρισθεὶς ἀδελφός, νὰ μὴ τολμήσῃ νὰ κάμῃ ἐδίκησιν, μὰ νὰ φανερώσῃ ἐγγράφως τὸ παράπονό του εἰς τὴν σύναξιν, διὰ νὰ εἰρηνεύσῃ χριστιανικά τὸ πρῶγμα. καὶ ἂν ὁ πνευματικὸς πατὴρ ἀκολουθήσῃ νὰ κάμῃ τὸ ἴδιον καὶ δευτέραν φορὰν, καὶ εἰς τὰς συμβουλὰς τῶν προεστώτων μας δὲν θελήσῃ νὰ δώσῃ ἀκρόασιν: τότε ἡ κοινότης νὰ μεταχειρισθῇ τὴν ἐξουσίαν της, καὶ τὰ νόμιμα μέσα, πρὸς διόρθωσιν τοῦ κακοῦ.

§. 35

Τὸ χρέος τῆς κοινότητος πρὸς τοὺς κατὰ καιρὸν Διδασκάλους της ἑλληνικὸν Καὶ κοινόν.

1ον Ἐπειδὴ ἡ κοινότης εἶναι πληροφορημένη πῶς τὰ τακτικὰ σχολεῖα ὅπου καλῶς διοικοῦνται, καὶ προμηθεύονται, εἶναι ἡ μοναχὴ στερέωσις τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως, καὶ ἡ μοναχὴ βρῦσις ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀναβρῦει, τόσον ἡ ἐκκλησιαστικὴ, ὅσον καὶ ἡ πολιτικὴ διοίκησις, καὶ πῶς χωρὶς / [σ. 61] τὰ τέτοια σχολεῖα, τὰ τέκνα της δὲν ἠμποροῦν νὰ διδασθῶν, καὶ νὰ μάθουν τὸ χρέος ὅπου ἔχουν πρὸς τὸν Θεόν, πρὸς τοὺς γεννήτοράς των, πρὸς τοὺς βασιλεῖς, καὶ πρὸς τὸν πλησίον, καὶ ἀκολουθῶς κινδυνεύει καὶ ἡ Ἐκκλησία νὰ μείνῃ χωρὶς ποιμένας λογίους, καὶ διδακτικούς, καὶ ἡ πολιτικὴ διοίκησις χωρὶς ὑποκείμενα ἔμπειρα τοῦ κυβερνᾶν τὸν λαὸν φρονίμως, καὶ συνετῶς: διὰ τοῦτο σήμερον διορίζει, οἱ Διδάσκαλοι τῶν σχολείων της νὰ εἶναι δύο. Ὁ ἓνας εἰς τὰ ἑλληνικά, καὶ ὁ δεύτερος εἰς τὰ κοινὰ λεγόμενα. αὐτοὶ νὰ γνωρίζωνται ἀπὸ ὅλους Διδάσκαλοι τῆς κοινότητος, καὶ αὐτοὶ νὰ διδάσκουν τὰ τέκνα της.

2ον Οἱ διδάσκαλοι ὁμοίως χρεωστοῦν νὰ μεταχειρίζωνται εἰς τὴν παράδοσιν τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων συντόμους, καὶ εὐκόλους τρόπους, καθὼς καὶ εἰς τὰ ἐδῶ σχολεῖα, διὰ νὰ προκόπτουν οἱ μαθηταί, τόσον εἰς τὴν ἑλληνικὴν

γλώσσαν, ὅσον καὶ εἰς τὴν εἶδῃσιν τῶν δογμάτων τῆς ἱεραῆς ἡμῶν πίστεως, καὶ χρησιμότητα τῶν ἡθῶν. διὰ τί μὲ τοῦτο θέλουν γένη καὶ καλοὶ χριστιανοί, καὶ καλοὶ πολιτικοί.

3ον Οἱ κύριοι προεστῶτες, μαζὴ μὲ τοὺς κυρίους συνδιοικητάς των, νὰ ὑπερμαχήσουν διὰ νὰ κτισθοῦν σχολεῖα εὐρύχωρα διὰ τοὺς μαθητάς, καὶ τοὺς Διδασκάλους. διὰ τί μέσα εἰς αὐτὰ διδάσκεται ἡ ἀρετὴ, καὶ κοσμιότης τῶν ἡθῶν, καὶ ἀπὸ αὐτὰ κρέματα ἡ εὐτυχία τῶν τέκνων μας καὶ ἡ στερεώσις τῆς κοινότητός μας.

4ον Χρεωστοῦν νὰ προνοοῦν διὰ τὸ σύμφωνον μὲ τὴν τιμὴν τῆς κοινότητος μισθόν τους, δείχνοντες πάντοτε πρὸς αὐτοὺς ἀγάπην, τιμὴν καὶ ὑπεράσπισιν, χωρὶς νὰ ὑποφέρουν ποτὲ νὰ καταφρονῶνται, καὶ ἀτιμάζονται.

5ον Οἱ Ἐπιστάται ὅπου θέλουν διορισθῆ, χρεωστοῦν νὰ ἀγρυπνοῦν ἐπάνω εἰς τοὺς Διδασκάλους, καὶ ἂν τελειώνουν τὸ ἔργον τους, κατὰ τὸ ἀπαραίτητον χρέος των, πρὸς ἐπίδοσιν τῶν μαθητῶν τους, νὰ δίδουν / [σ. 62] τὴν εἶδῃσιν πρὸς τοὺς κυρίους διοικητάς μας, διὰ νὰ ἐπαινῶνται, καὶ ἀνταμιβῶνται: καὶ ἂν τὸ ἀμελοῦν, νὰ ὄνειδίζονται, καὶ διορθῶνται.

§. 36

Περὶ τῶν Καλφάδων, τί χρέος ἔχουν πρὸς τοὺς κυρίους Μπασσιάδαις των.

1ον Οἱ Καλφάδαις ὅπου δουλεύουν εἰς τοὺς συναδελφούς μας χρεωστοῦν νὰ ἔχουν φόβον Θεοῦ εἰς τὴν καρδίαν τους, ἐμπιστωσύνην, καὶ δικαιοσύνην πρὸς τοὺς κυρίους μπασσιάδαις των. διὰ τί τοῦτο θέλει τοὺς κάμῃ εὐτυχεῖς, καὶ τιμίους μπασσιάδαις.

2ον Ἐπειδὴ ὁ προσευχόμενος συνομιλεῖ μὲ τὸν ἴδιον Θεόν: διὰ τοῦτο χρεωστοῦν, καὶ τὸ βράδν πρὸ τοῦ νὰ κοιμηθῶν, καὶ τὸ ταχύ, ἀφ' οὗ ξυπνήσουν, νὰ προσεύχονται, ἐκεῖνο ὅπου τοὺς διορίσει ὁ πνευματικός των πατήρ. διὰ τί, ἐκεῖνος ὅπου δὲν εὐχαριστεῖ τὸν ποιητὴν του, δὲν ἔμπορεῖ ποτὲ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν μπασσιᾶν του.

3ον Εἰς ὅλας τὰς Κυριακάς, καὶ ἐπισήμους ἡμέρας τοῦ χρόνου χρεωστοῦν οἱ κύριοι Μπασσιάδαις των, νὰ τοὺς στέλλουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ νὰ τοὺς προστάζουν νὰ στέκουν μὲ εὐλάβειαν, ἕως ὅπου νὰ πάρουν ἀντίδωρον, καὶ νὰ μὴν εὐγαίνουν ἔξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, μῆτε νὰ ὀμιλοῦν.

4ον Εἰς τὸ πούλημά τους νὰ εἶναι δίκαιοι, καὶ ποτὲ νὰ μὴν ἀπατοῦν τοὺς μουστερίδαις, μὲ τὸ νὰ γράφουν εἰς τὸ κατάστιχον περισσότερον, ἀπὸ ὅτι τὸ ἐπώλησαν: διὰ τί τοῦτο, καὶ τὸ πούμπλικουμ / [σ. 63] σκανδαλίζει, καὶ τὸν μπασσιᾶν του ἀτιμάζει.

5ον Χρεωστοῦν νὰ εἶναι πιστοὶ οἰκονόμοι, καὶ δίκαιοι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ὅπου τοὺς ἐμπιστεύεται ὁ μπασσιᾶς των: διὰ τί ἐκεῖνος ὅπου δὲν εἶναι πιστὸς οἰκονόμος εἰς τὸ ξένον, ποτὲ δὲν θέλει γένη καλὸς οἰκονόμος εἰς τὸ ἐδικόν του.

βον Νά μὴν ἔχουν ποτὲ θέλημα χωρὶς τὴν ἄδειαν τῶν μπασιιάδων τους νὰ πηγαίνουν εἰς Μπάλια, χορούς, λουτρό, ἔξοχάς, καπηλεῖα, καφενέδαις, καὶ εἰς ἄλλους ὑπόπτους τόπους, καὶ σκανδαλώδεις.

7ον Φορέματα ἀπὸ Ἀγγλίαν, κάθε λογῆς χρυσόν, ἀσίμι, μαχιούζια, νὰ μὴν τολήσουν νὰ φορέσουν· νὰ μὴν βάζουν εἰς τὴν κεφαλὴν χορποῦτερ, ἢ νὰ κατασκευάζουν φρεζούραις, ἢ νὰ φοροῦν Σσιαπότλια. διὰ τί, ἀπὸ τέτοια μάταια ἔξοδα, κινδυνεύουν νὰ ἔλθουν εἰς πτωχίαν, καὶ ἀτιμίαν.

8ον Νά μὴν εἶναι βλάσφημοι, καὶ αἰσχρολόγοι διὰ τί τὰ αἰσχρὰ λόγια εἶναι στράτα εἰς τὰ αἰσχρὰ ἔργα· χρεωστοῦν νὰ περιπατοῦν πάντοτε σεμνά, χωρὶς νὰ σκανδαλίζουν κανέναν, μὲ ἔργον, ἢ λόγον· καὶ ἂν ἀκολουθήσῃ νὰ ὑβρίσῃ, ἢ δειρῇ κάλφας, ἄλλον κάλφαν, ἢ ἤθελαν κάμη ἄλλην ἀταξίαν χρεωστοῦν μόνον τους νὰ δώσουν τὸ παράπονόν τους μέσα εἰς τοὺς διοικητάς μας, διὰ νὰ παιδευθῇ ὁ πταιστής κατὰ τὸ σφάλμα του. καὶ ἂν τοὺς ἰδῇ ἄλλος τινάς, καὶ δὲν τοὺς μαρτυρήσῃ, νὰ παιδεύεται καὶ αὐτός, διὰ τί ἐσιώπησε τὴν ἀταξίαν, καὶ ἔγινε κοινωνὸς τοῦ σφάλματός των.

9ον Χρεωστοῦν νὰ στέκουν ἔμπροσθεν τῶν μπασιιάδων των μὲ τιμὴν, καὶ σέβας, ἀσκεπεῖς τὴν κεφαλὴν, εἰς κάθε τόπον ὅπου ἤθελαν φανῆ ἔμπροσθέν τους. / [σ. 64]

10ον Ἀνίσως κανένας Κάλφας ἤθελεν ἔλθῃ ἀπὸ ἄλλην κοινότητα, ἀνίσως δὲν εἶναι συντροφευμένος μὲ συστατικὰ γράμματα, τινάς νὰ μὴ τὸν δεχθῇ εἰς τὴν δούλευσίν του. καὶ ἂν ἔχη μαζὴ του συστατικά, νὰ τὰ ἐγχειρίσῃ τὸν μπασιιάν του, καὶ ὁ μπασιιᾶς του εἰς τὸν προεσιτώτά μας. Καὶ ἀφ' οὗ τελειώσῃ πιστὰ τὴν δούλευσίν του, καὶ θέλει νὰ ἀναχωρήσῃ, ὁ κύριος προεσιτώς νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς αὐτὸν τὰ συστατικά του μαζὴ μὲ ἐκεῖνο ὅπου θέλει λάβῃ ἀπὸ τὸν μπασιιάν του, τὸ ὅποῖον καὶ θέλει βεβαιώσῃ ὁ κύριος προεσιτώς μὲ τὴν σφραγίδα τῆς κοινότητος πρὸς ἀθώωσίν του.

11ον Ἀνίσως ὁ Κάλφας δὲν ἠμπορεῖ νὰ συμφωνήσῃ μὲ τὸν μπασιιάν του, διὰ κάθε λογῆς διαφορὰν ὅπου ἤθελεν ἔχη, νὰ εἰπῇ ἀπροφασίστως τὸ παράπονόν του εἰς τοὺς διοικητάς μας, καὶ οἱ διοικηταὶ μας νὰ τοὺς συμφωνήσουν, καὶ εἰρηνεύσουν μὲ δικαιοσύνην, πρὸς εὐχαρίστησιν καὶ τῶν δύο μερῶν.

12ον Ἀνίσως κανένας μπασιιᾶς δώσῃ μπάλι, καὶ εὐρίσκωνται Καλφάδαις τιμίας ὑπολήψεως, ἀνίσως ἤθελε τοὺς προσκαλέσῃ ἐγγράφως ὁ ἄνω μπασιιᾶς νὰ ζητήσουν τὴν ἄδειαν ἀπὸ τοὺς μπασιιιάδαις των, καὶ ἔτσι νὰ πηγαίνουν, καὶ ἂν δὲν τοὺς δοθῇ ἄδεια, νὰ μὴ πηγαίνουν, καὶ ἂν χωρὶς ἄδειαν πηγαίνουν, νὰ παιδεύωνται ἀπὸ τοὺς διοικητάς μας, ὡς παρήκοοι.

§. 37

Τὸ χρέος τῶν ἰνάσιδων πρὸς τοὺς Μπασσιάδαις.

1ον Οἱ ἰνάσιδες νὰ εἶναι ὑπόχρεοι εἰς ὅλα ἐκεῖνα ὁποῦ εἶναι ὑποχρεωμένοι καὶ οἱ καλφάδαις, ἤτοι τέκνα εἶναι / [σ. 65] τῶν συναδελφῶν μας, ἢ ξένοι καὶ ἂν οἱ ἰνάσιδαις εἶναι ἔμπειροι τῶν ἐδῶ γλωσσῶν, νὰ κάμουν χουσιμέτι δύο μόνον χρόνου, καὶ τὸν τρίτον νὰ ἔχουν πληρωμὴν f 20:, καὶ τὰ φορέματά τους νὰ εἶναι χάρισμα.

2ον Εἰς τὸν τέταρτον χρόνον νὰ εἶναι ἐλεύθεροι νὰ συμφωνήσουν μὲ τὸν μπασσιάν τους, καὶ ἂν δὲν ἠμπορέσουν, νὰ τοὺς συμφωνήσουν οἱ διοικηταὶ μας κατὰ τὴν ἀξιότητά τους.

3ον Ἐκεῖνοι πάλιν οἱ ἰνάσιδαις ὁποῦ δὲν ἐδιδάχθησαν εἰς τὰ σχολεῖα, καὶ δὲν ἔχουν εἶδῃ τῶν ἐδῶ γλωσσῶν, νὰ δουλεύσουν ὡς ἰνάσιδαις τρεῖς χρόνους, καὶ τὸν τέταρτον νὰ στοιχίζονται διὰ f. 20:, καὶ τὰ φορέματά τους χάρισμα. εἰς δὲ τὸν πέμπτον νὰ ἀκολουθήσουν, καθὼς ἀνωτέρω διετάξαμεν.

4ον Ἀφ' οὗ τιμημένα τελειώσουν τὸ χουσιμέτι τους, οἱ κύριοι μπασσιάδες των νὰ παρακαλέσουν τοὺς κυρίους διοικητὰς μας, νὰ γράψουν τὰ ὀνόματά τους εἰς τὸ πρωτόκολον, καὶ ὁ μπασσιᾶς ἀφ' οὗ γραφθῇ τὸ ὄνομα τοῦ ἰνάση εἰς τὸ πρωτόκολον νὰ δώσῃ αὐτῷ καὶ αὐτὸς μαρτυρικὸν γράμμα, πρὸς παντοτεινὴν ἀπόδειξιν τῆς πιστῆς ὑπηρεσίας του.

5ον Τὰ ὅσα ἀνωτέρω ἐγράφθησαν διὰ τοὺς Καλφάδαις, καὶ ἰνάσηδαις, χρεωστοῦν οἱ κύριοι διοικηταί, τὸ ὀλιγότερον τέσσαρες φοραῖς τὸν χρόνον νὰ τὰ διαβάζουν ἔμπροσθέν τους, καὶ νὰ τὰ ἐξηγοῦν, διὰ νὰ τὰ καταλαμβάνουν. καὶ νὰ τοὺς συμβουλευοῦν, νὰ τὰ φυλάττουν ἀπαρασάλευτα, διὰ τί ἂν φανοῦν ἀπειθεῖς, θέλουν παιδευθῆ κατὰ τὸ εὐλογοφανὲς τῶν διοικητῶν μας.

§. 38

Τὸ χρέος τῆς κοινότητος πρὸς τοὺς κοιμηθέντας ἐν κυρίῳ / [σ. 66] Ἀδελφούς.

1ον Τὸ νὰ θάπτουν οἱ ζῶντες τοὺς νεκρούς, καὶ μάλιστα τοὺς πτωχοὺς, εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ χριστιανικὰ ἔργα, ὁποῦ καὶ ἡ φύσις, καὶ ἡ ἐκκλησία μᾶς διδάσκει.

2ον Ἐν ὅσῳ ὁ νεκρὸς κεῖται εἰς τὴν οἰκίαν, οἱ κύριοι προεστῶτες χρεωστοῦν νὰ διορίζουν ἀνθρώπους διὰ νὰ τοὺς φυλάττουν.

3ον Ὅταν ἔλθῃ τὸν ἀσηκῶσουν, χρεωστοῦν ὅλοι οἱ μπασσιάδαις νὰ εὐρεθοῦν παρόντες κατὰ τὸ χρέος των, ἕως εἰς τὴν ἐκκλησίαν, περιπατοῦντες εὐτακτα, καὶ ἀφ' οὗ ψαλθῇ ἡ νεκρικὴ ἀκολουθία, νὰ τὸν συνοδεύσουν καὶ ἕως εἰς τὸ θαπτήριον. καὶ ἂν εἶναι πτωχός, νὰ μοιράσῃ ἡ Ἐκκλησία, καὶ τὰ ζητούμενα ἀγιοκήρια. μὰ ἂν ἀμελήσῃ τινὰς τοῦτο τὸ χριστιανικὸν ἔργον, ἂν δὲν ἔχῃ ἀξίαν δικαιολογίαν, νὰ παιδεύεται ἀπὸ τοὺς κυρίους διοικητὰς μας, κατὰ τὸ εὐλογοφανὲς αὐτοῖς.

Τὸ εἶδος τοῦ ὄρκου τῶν δύο κυρίων προεστώτων, κυρίων Νοταρίων, καὶ τῆς Δωδεκάδος.

Ἐγὼ Ν:Ν: ὁμνῶ εἰς τὸν ζῶντα Θεόν, Πατέρα, Υἱόν, καὶ ἅγιον πνεῦμα, τὴν ἁγίαν, καὶ ἀδιαίρετον Τριάδα, εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον, καὶ ἀειπάρθενον Μαρίαν, καὶ ὅλους τοὺς ἁγίους. ὅτι εἰς ὅλας τὰς ὑποθέσεις ἐκείνας ὅπου ἀποβλέπουν εἰς ὅλην τὴν κοινότητά μας, καὶ εἰς τὰς μερικὰς, καὶ ξεχωριστὰς κρίσεις, ἢ διαφορὰς, ἢ συμφωνίας, ἢ κάθε λογῆς λογαριασμούς, τόσον τῶν κατὰ μέρος ἀδελφῶν, ὅσον καὶ τῆς ἰδίας κοινότητος, φυλάττωντας, καὶ κρατῶντας ἁγίως, καὶ ἀκριβῶς ἀμεταθέτους ὅλας τὰς διαταγὰς τῆς κοινότητος, καὶ ῥίπτωντας εἰς ἓνα μέρος, κάθε συγγένειαν, / [σ. 67] φιλίαν, μῖσος, φθόνον, ἔχθραν, φόβον, δῶρα, κέρδος, ἰδιωφέλειαν, ἤτοι ἰντερέσον, χωρὶς νὰ κατὰξω πρόσωπον φίλου, ἢ ἔχθροῦ, καὶ χωρὶς νὰ ἐνθυμοῦμαι κακίαν, μὲ καθαρὰν συνείδησιν, θέλω δουλεύσει, θέλω κρίνη, καὶ ἀποφασίση, καὶ θέλω γράψει εἰς κάθε λογῆς ὑπόθεσιν ὅπου ἤθελεν ἔλθῃ ἔμπροσθέν μου ἐκεῖνο ὅπου κατὰ τὸ δυνατόν μου γνωρίζω, καὶ καταλαμβάνω διὰ δίκαιον. ἔτσι ὁ Θεὸς νὰ μοὶ βοηθήσῃ, ἢ ὑπεραγία Θεοτόκος, καὶ ὅλοι οἱ ἅγιοι.

Τὸ εἶδος, ἤτοι ἡ φόρμουλα τοῦ ὄρκου τοῦ πρώτου ἐπιμελητοῦ τῶν ἱερῶν χρημάτων, ἤτοι φουντατζίου Κουράτορος τῶν φουντατζίων / τῶν ἐπιτρόπων τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας μας, καὶ λοιπῶν ὑπηρετῶν τῆς κοινότητος.

Ἐγὼ Ν: Ν: ὁμνῶ εἰς τὸν ζῶντα Θεόν, Πατέρα, Υἱόν, καὶ ἅγιον πνεῦμα, τὴν ἁγίαν, καὶ ἀδιαίρετον Τριάδα, εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον, καὶ ἀειπάρθενον Μαρίαν, καὶ ὅλους τοὺς ἁγίους. ὅτι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, καὶ κυβέρνησιν ὅπου διορίζομαι, δηλ: εἰς τὴν καλὴν καὶ φρόνιμον διοίκησιν τῶν φουντατζίων τῆς Ἐκκλησίας μας, σχολείων μας, καὶ ὄρφανοτροφείου μας, καὶ εἰς τοὺς λογαριασμούς τῶν αὐτῶν, ὅ,τι λογῆς καὶ ἂν ἤθελεν ἦσθαι, ῥίπτωντας εἰς ἓνα μέρος, κάθε συγγένειαν, φιλίαν, μῖσος, φθόνον, ἔχθραν, μνησικακίαν, φόβον, δῶρα, κέρδος, ἰδιωφέλειαν, ἤγουν ἰντερέσον, φυλάττωντας, καὶ κρατῶντας ἁγίως, καὶ ἀκριβῶς ὅλας τὰς διαταγὰς τῆς κοινότητος, ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, θέλω / [σ. 68] ἐπιμεληθῆ ὀλοψύχως εἰς τὴν ὠφέλιμον διοίκησιν τῶν ἱερῶν χρημάτων, εἰς τὴν αὔξισιν, καὶ ὄχι ὀλιγόστευσιν τῶν εἰσοδημάτων τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας μας, σχολείων μας, καὶ ὄρφανοτροφείου μας, ὁμοίως καὶ εἰς τὰ ἔξοδα θέλω ἀγρυπνῆ, καὶ φροντίξῃ νὰ μὴ γίνωνται χωρὶς ἀνάγκην, καὶ ὠφέλειαν. μάλιστα θέλω ὑπερμαχῆ νὰ κρατῶ λογαριασμούς καθαρούς, καὶ χωρὶς θεληματικόν μου σφάλμα, νὰ τοὺς τελειῶνω, καὶ εἰς τὸ διωρισμένον καιρὸν νὰ τοὺς παραδίδω κατὰ τὴν Νόρμαν ὅπου μοὶ ἐγγειρίζει ἡ κοινότης. ἔτσι ὁ Θεὸς κτ:

Τὸ εἶδος τοῦ ὄρκου εἰς ὑποθέσεις ὅπου εἶναι ἀμφίβολοι, καὶ ἀποδείξεις δὲν ἔχουν, καὶ ἔξω ἀπὸ τὸν ὄρκον, ἄλλος δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὰς λύσῃ, καὶ νὰ ἀναπαύσῃ τὰ διαφερόμενα μέρη.

Ἐγὼ Ν: Ν: ὁμνῶ κτ: ὅτι ῥίπτωντας εἰς ἓνα μέρος κτ: εἰς κάθε ἐρώτησιν, καὶ ἔξετασιν ὅπου μοί γίνεται εἰς τὴν παρούσαν ὑπόθεσιν, ὅπου οἱ κύριοι προεστῶτες, καὶ διοικηταὶ θεωροῦν, καὶ κρίνουν, δὲν θέλω κρύψει ἐκεῖνο ὅπου μὲ βεβαιότητα ἰξεύρω, μήτε θέλω τὸ μεταβάλλῃ, ἀλλὰ μὲ ὅλα τὰ περιστατικά μόνον ἐκεῖνο ὅπου μὲ πληροφορίαν, ἢ ἴδα, ἢ ἤκουσα, ἢ ἀνέγνωσα, ἢ μὲ τὸ ἔργον ἐβεβαιώθηκα θέλω εἰπῆ, ὁμολογήσει, καὶ φανερώσει μὲ καθαρὰν συνειδήσιν, ὡσὰν νὰ ἤμην ἔμπροσθεν τοῦ φοβεροῦ κριτοῦ τοῦ ζῶντος Θεοῦ, ἔτσι ὁ Θεὸς κτ:

Αἱ παροῦσαι διαταγαί, ἀφ' οἷς μὲ τὴν πρέπουσαν / [σ. 69] σκέψιν, καὶ ἀκριβῆ ἔρευναν ἐξετάχθησαν ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς κάτωθεν ὑπογεγραμμένους, ὅπου ἐδιαλέχθημεν εἰς τὴν κοινὴν σύναξιν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὠρῆσθημεν, εὐρέθησαν δίκαιαι, καὶ ὠφέλιμοι εἰς τὴν κοινὴν εὐτυχίαν, καὶ στερεώσιν τῆς κοινότητός μας, καὶ ὡς τοιαύτας μὲ τὰς ἰδίας ὑπογραφάς μας βεβαιώνομεν, καὶ ἀποφασίζομεν νὰ μένουν πάντοτε στερεαί, καὶ ἀμετάβλητοι, καὶ εἰς τὴν ἰδίαν δύναμιν, ὅπου καὶ τὴν σήμερον ἔχουν. Μὰ ἐπειδὴ καὶ εἰς τοὺς ἰδίους πολιτικούς νόμους μένει πάντοτε ἡ αὐθεντικὴ ἐλευθερία εἰς κάθε καθόλου σύναξιν, νὰ προσθέτωνται εἰς τοὺς παλαιούς ἐκεῖνοι ὅπου κριθοῦν ὠφέλιμοι εἰς τὸ κοινὸν καλόν: διὰ τοῦτο καὶ ἡ κοινότης ἡμῶν, ἂν τύχῃ νὰ προσθέσῃ καμμίαν διαταγὴν ὅπου δουλεύει εἰς τὸ κοινὸν καλόν, ἢ ὅποια δὲν εὐρίσκειται εἰς τὰς παρούσας διαταγὰς, ἔχῃ τὴν ἐλευθερίαν μὲ τὴν κοινὴν συγκατάνευσιν ὅλων τῶν μελῶν τῆς, νὰ τὴν προσθέσῃ, καὶ ἐπικυρώσῃ.

Ἐγένετο ἐν Μίσκολτζίφ 1801: Δεκεμβρίου 15:

Νικόλας Παννάκης ὡς ὁμνεγμένος mp⁸⁶

TB

Παῦλος Μαργαρίτης ὡς ὁμνεγ: mp

Ὁ Διδ: Ιω.: Ἀποστόλ[οβικ]: mp

ὡς ὁμνεγ(μένος): mp

Ναοὺμ Ντώνα ὡς ὁμνεγμένος mp

Ἰωάννης Θωμᾶ Ἰακουμῆ. mp

Μιχαὴλ Πή(ι)λτα ὡς ὁμνεγμένος. mp

Γεώργιος Πάτακη. mp

Ἀθανάσιος Θε(οδώ)ρου Πεσχάρου

ὡς ὁμνεγμένος. mp

85. Κατὰ τὴν ἐκδοσὴ τοῦ κεμένου διατηρεῖται ἡ ὀρθογραφία τοῦ πρωτοτύπου.

86. mp = mana propria.

Λάζαρος Πέτζη ὡς ὠμεγεμ: mp
mp Ναοὺμ Ἄθα: Γκηνδάλλη mp

ὁ Μιχαήλ Ζιουπάνου ὡς ὠμεγεμένος
Ἰωάννης Παμπέρι.

Τὴν σήμερον ἀφ' οὗ ἔδιαβάσθησαν αἱ παροῦσαι Διαταγαὶ ἔμπροσθεν εἰς τοὺς ὠμεγεμένους τῆς κυρίας δωδεκάδος, καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς ἀδελφοὺς τῆς Κοινότητος, κοινῇ γνώμῃ ὑπογράφονται οἱ παρὸν εὐρισκόμενοι καὶ τὰς κυρώνουσι: αἱ ὁποῖαι θέλουν γραφθῆ παρευθὺς καὶ εἰς τὸ πρωτόκολον τῆς τιμίας ἡμῶν Κοινότητος ἀπὸ λόγου / [σ. 70] εἰς λόγον διὰ νὰ τοὺς ὑπογράψῃ τότε πάλιν μὲ ἐκείνους ὁποῦ τὴν σήμερον δὲν εὐρέθησαν παρὸν. Μισκόλτζι 1801 Χβρίου 19

Νικόλα Παννάκη προεστῶς τῆς ἀδελφότητος mp
Ἰωάννης Ντώνα δευτερεύων προεστῶς mp

Γεώργιος Πάτακι mp	Μιχαήλ Πή(ι)λτα mp
Γεώργιος Ἄθα: Ὀλλας mp	Κώστης Βήσια mp
Ναοὺμ Κοζμίσκη	Ἰωάννης Παμπέρι mp
Μηχάλ Ζιουπάνου mp	Βρέτας Παννάκη mp
Στέφανος Ποβόσκη mp	Νάστος Φετεροβίτζι
Παῦλος Μαργαρίτης mp	Δήμητζας Μουκουλῆς mp
Ἄθανάσιος Πεσχάρου mp	Ἄθανάσιος Φλώρου mp
Ὁ Διδ: Χ: Ἀποστολίδης mp	Δημήτριος Μουκουλῆς ὁ νέος mp
Ἄδὰμ Γκέρκα mp	Μιχαήλ Μούτζιου mp
Γεώργιος Ποβόσκη mp	Ἄνδρέας Λύκα mp
Πέτρος τζιοχαντάρου mp	Ναοὺμ Μήχ: ντώνα mp
Βρούσιας Λιβαδάρου mp	Γεώργιος Κοζμίσκη mp
Λάζαρος Πέτζη mp	Ἀναστάσιος ῥούση mp
Ἰωάννης Στάμο Ντούρσα mp	Ναοὺμ Ἄθα: Γκηνδάλλη mp
Δημήτριος Δούρσα mp	Ἰωάννης Θωμᾶ Ἰακουμῆ mp
Μιχαήλ Κάλαι mp	Ἀναστάσιος Σταύρου
Πέτρος Στάιοβητζ mp	Ναοὺμ Γκοζντόφσκι [πρωτ. ὑπογραφή]
Νικόλας Δούρσα mp	Ἰωσήφ Κρίστηνου [πρωτότ. ὑπογραφή]
Ναοὺμ Παμέτρης [πρωτότ. ὑπογραφή]	
Ναοὺμ Ἀθανασίου Γκίκα [πρωτ. ὑπογραφή]	
Γεώργιος Ντήμτζα [πρωτότ. ὑπογραφή]	
Μηχάλης ἀδὰμ Κάμπομα mp	
Βρέτας Μαλαγίτη [πρωτότ. ὑπογραφή]	
Ναοὺμ Πεσχάρου [πρωτότ. ὑπογραφή]	
Ἡλίας Νήσκας [πρωτότ. ὑπογραφή]	

Κύργια Πανάκη [πρωτότ. ύπογραφή]

Νάστος Τζετίρη [πρωτότ. ύπογραφή]

Κωνσταντίνος Ναούμ Κοζμίση [πρωτότ. ύπογραφή]

SUMMARY

CONFRATERNITY, 'COMPANY', COMMUNITY.
AT A TYPOLOGY OF THE GREEK COMMUNITIES
IN CENTRAL EUROPE, ON THE OCCASION OF THE UNKNOWN
STATUTES OF MISKOLC (1801)

This is one of the articles based on the research carried out in the context of the European research programme PYTHAGORAS II titled «Greek communities and the European world (13th-19th centuries). Aspects of self-administration, social organization, formation of identities», which was realized in the Department of History and Archaeology at the University of Athens. In the text are discussed the results of the research made by the collaborators of the programme in the archives of Venice, Vienna, Hungary, Romania and referring to the organization of the Greek communities in these cities and lands. The gathered material (especially statutes referring to the administration of the communities, schools etc.), as well as the up to now known archival material and literature conducted us to conclusions discussed in this paper. The above article provides an attempt at typology of six groups of organization, beginning from the case 'confraternity'/community of Venice (15th century onward), to those of the Transylvanian 'companies' (17th century onward) as well as the Habsburg lands communities (18th - beginning 19th centuries). The typology is based on the data-base form systematized material, which gives answers concerning the comparison of the various types and terms of administration, the relations between the Greek and other settlers and the reception-countries too, the role of the home tradition and that of the various group-immigrants from the Balkan lands, the development in the organization forms during the time, the influence of the emergence of nationalism.

The article completes the publication and the comparative analysis of the unknown, till now, statutes of the Greek 'company'/community in Miskolc/Hungary (1801) found in the Borsod archive of Miskolc.